

T.C.

NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

**Sosyal Bilgiler Eğitiminde Kültürel Farkındalık ve İfade Yetkinliği Kapsamında
Kuşaklar Arası Kültür Aktarımının İncelenmesi**

Yüksek Lisans Tezi

Kamile KILIÇKAYA

Danışman

Prof. Dr. Ali MEYDAN

NEVŞEHİR

Haziran 2023

T.C.
NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

**Sosyal Bilgiler Eğitiminde Kültürel Farkındalık ve İfade Yetkinliği Kapsamında
Kuşaklar Arası Kültür Aktarımının İncelenmesi**

Yüksek Lisans Tezi

Kamile KILIÇKAYA

Danışman
Prof. Dr. Ali MEYDAN

NEVŞEHİR

Haziran 2023

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim. Aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi belirtirim.

Hazırlayan

Kamile KILIÇKAYA

Tez Yazım Kılavuzuna Uygunluk

“Sosyal Bilgiler Eğitiminde Kültürel Farkındalık ve İfade Yetkinliği Kapsamında Kuşaklar Arası Kültür Aktarımının İncelenmesi” adlı Yüksek Lisans tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Tez Yazım Kılavuzu’na uygun olarak hazırlanmıştır.

Tezi Hazırlayan

Kamile KILIÇKAYA

Danışman

Prof. Dr. Ali MEYDAN

Sosyal Bilgiler Eğitimi Ana Bilim Dalı Başkanı

Prof. Dr. Ali MEYDAN

Kabul ve Onay Sayfası

Prof. Dr. Ali MEYDAN danışmanlığında Kamile KILIÇKAYA tarafından hazırlanan “Sosyal Bilgiler Eğitiminde Kültürel Farkındalık ve İfade Yetkinliği Kapsamında Kuşaklar Arası Kültür Aktarımının İncelenmesi” adlı bu çalışma, jürimiz tarafından Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilgiler Eğitimi Ana Bilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir. .... /..... / .....

JÜRİ

İMZA

Danışman : Prof. Dr. Ali MEYDAN

.....

Üye : Prof. Dr. Bayram TAY

.....

Üye : Prof. Dr. Abdulkadir UZUNÖZ

.....

ONAY:

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulunun .... /..... / ..... tarih ve ..... sayılı Kararı ile onaylanmıştır.

..... /...../.....

Enstitü Müdürü

Dr. Öğr. Üyesi Volkan Recai ÇETİN

TEŞEKKÜR

Ortaya çıkan her yeni bir şeyin arkasında, bir o ürünü oluşturan kişi vardır, bir de o kişiye bir şeyleri yapmak için fikir ve cesaret verenler vardır. Bu çalışmamın ortaya çıkmasında öncelik eden, her türlü desteğini esirgemeyen, tecrübesiyle yol gösteren, süreç boyunca hoşgörü ve sabır gösteren, tebessümünü esirgemeyen kıymetli hocam ve danışmanım Prof. Dr. Ali MEYDAN'a, çalışma sürecinde fikirleri ile çalışmama katkı sunan kıymetli hocalarım Prof. Dr. Abdulkadir UZUNÖZ'e ve Doç. Dr. Ahmet DURMAZ'a, tez savunma jürisinde yer alarak önemli düşünceleri ve önerileri ile tezime katkı sunan Sayın Prof. Dr. Bayram TAY'a, her zaman olduğu gibi bu süreçte de yanımda olan desteklerini ve dualarını benden esirgemeyen, şükür sebebim kıymetli anneme, babama ve kardeşim Hasan KILIÇKAYA'ya, bu süreçte yardımlarını esirgemeyen kıymetli arkadaşım Zeynep Olgun ÇİFÇİ'ye, ilköğretim, ortaöğretim, lisans ve yüksek lisans dönemlerinde aldığım eğitimde katkısı ve emeği olan kıymetli hocalarıma, yaptıkları çalışmalarla araştırmama katkı sunan kaynakçada yer alan kıymetli araştırmacılara ve görüşme sürecinde samimi yaklaşım sergileyen Kayseri'deki katılımcılara canı gönülden TEŞEKKÜR EDERİM.

SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİNDE KÜLTÜREL FARKINDALIK VE İFADE YETKİNLİĞİ KAPSAMINDA KUŞAKLAR ARASI KÜLTÜR AKTARIMININ İNCELENMESİ

Kamile KILIÇKAYA

**Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Ana Bilim Dalı,
Yüksek Lisans Tezi**

Haziran/2023

Danışman: Prof. Dr. Ali MEYDAN

ÖZET

Bütün toplumlarda milletleri birbirine bağlayan, toplumları ayakta tutan millet bilinci ve şuuru kazandırmada önemli bir rolü olan kültürel değerlerin ne olduğu kadar nasıl öğrenildiği ve nasıl aktarıldığı da önemlidir. Çünkü bireylerin kültürel değerlerini öğrenme ve öğretme bilincinde olması kültürün ve birbirine bağladığı toplumun varlığını sürdürmesinde önem arz etmektedir. Bu çalışmada kültürel farkındalık ve ifade yetkinliği kapsamında aneane-anne-çocuk olmak üzere üç kuşak arasında kültür aktarımı incelenmiştir. Çalışmada nitel araştırma yöntemi seçilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu Kayseri ilinde yaşayan 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıf öğrencileri, bu öğrencilerin anneleri ve anneanneleri olmak üzere 63 katılımcı oluşturmaktadır. Çalışmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Elde edilen verilerin analizi için MAXQDA programı kullanılmış ve içerik analizi yöntemi ile analizi yapılmıştır. Verilen cevaplardan kategori ve kodlar ve oluşturulup tabloya aktarılmış ve görselleştirilmiştir. Kültürün ne olduğu ile ilgili kuşaklar arası bilgi aktarımının tam anlamı ile gerçekleşmediği saptanmışken; kültür aktarımının ne olduğu ile ilgili bilgi aktarımının gerçekleştiği ailelerin çoğunlukta olduğu saptanmıştır. Kültürün nasıl tanıtılacağı ile ilgili kuşaklar arası bilgi aktarımının tam anlamı ile gerçekleşmediği ve üst kuşaktan alt kuşağa doğru cevapların farklılaştığı saptanmıştır. Alt problemlere ilişkin analizlerin sonuçlarına göre kuşaklar arası bilgi aktarımı ve görüş benzerliği ile ilgili farklılıklar görülmüştür. Analizi yapılan verilere bulgular kısmında yer verilerek yorumlanmıştır. Elde edilen bulgulara ilişkin önerilere sonuç ve tartışma kısmında yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler, Kültür Aktarımı, Kültürel Farkındalık ve İfade, Kuşak, Vatandaşlık Aktarımı Olarak Sosyal Bilgiler.

Investigation of Cultural Transfer Between Generations in the Scope of Cultural Awareness and Expression Competence in Social Studies Education

Kamile KILIÇKAYA

Nevşehir Hacı Bektaş Veli University, Institute of Social Sciences,

Master's Thesis

June/2023

Consultant: Prof. Dr. Ali MEYDAN

ABSTRACT

In all societies, cultural values, which have an important role in gaining national consciousness and consciousness that binds nations together and keeps societies alive, are as important as how they are learnt and how they are transferred. Because the awareness of individuals to learn and teach their cultural values is important for the survival of culture and the society it connects. In this study, cultural transfer between three generations, namely grandmother-mother-child, was examined within the scope of cultural awareness and expression competence. Qualitative research method was chosen in the study. The study group consisted of 63 participants, including 4th, 5th, 6th, 7th and 8th grade students living in Kayseri province, their mothers and grandmothers. A semi-structured interview form prepared by the researcher was used as a data collection tool. MAXQDA programme was used for the analysis of the data obtained and analysed by content analysis method. Categories and codes were created from the answers given, transferred to the table and visualised. While it was determined that intergenerational knowledge transfer about what culture is not fully realised, it was found that families in which knowledge transfer about what culture transfer is realised were in the majority. It was determined that intergenerational knowledge transfer about how to promote culture was not fully realised and the answers differed from the upper generation to the lower generation. According to the results of the analyses related to the sub-problems, differences were observed in intergenerational knowledge transfer and similarity of opinion. The analysed data were included and interpreted in the findings section. Suggestions related to the findings obtained are given in the conclusion and discussion section.

Keywords: Social Studies, Culture Transfer, Cultural Awareness and Expression, Generation, Social Studies as Citizenship Transfer.

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK	ii
TEZ YAZIM KILAVUZUNA UYGUNLUK	iii
KABUL VE ONAY SAYFASI.....	iv
TEŞEKKÜR.....	v
ÖZET.....	vi
ABSTRACT.....	vii
İÇİNDEKİLER.....	viii
KISALTMALAR VE SİMGELER.....	xi
ŞEKİLER LİSTESİ.....	xii
TABLO LİSTESİ.....	xv
RESİM LİSTESİ.....	xvi

BİRİNCİ BÖLÜM GİRİŞ

1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Problem Cümlesi.....	8
1.3. Alt Problemler.....	8
1.4. Araştırmanın Amacı.....	10
1.5. Araştırmanın Önemi.....	10
1.6. Sınırlılıklar.....	11
1.7. Varsayımlar.....	11
1.8. Tanımlar.....	11

İKİNCİ BÖLÜM KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. SOSYAL BİLGİLER.....	13
2.1.1. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Temel İlkeler.....	15
2.1.1.1. Etkili Vatandaşlık.....	15

2.1.1.2. Kültürleme.....	16
2.1.1.3. Yöntem.....	17
2.1.1.4. Zaman (geçmiş- bugün- gelecek).....	18
2.1.2. SOSYAL BİLGİLER YAKLAŞIMLARI.....	18
2.1.2.1. Vatandaşlık Aktarımı Olarak Sosyal Bilgiler.....	19
2.1.2.2. Sosyal Bilimler Olarak Sosyal Bilgiler Öğretimi.....	21
2.1.2.3. Yansıtıcı İnceleme Olarak Sosyal Bilgiler Öğretimi.....	21
2.2. YETKİNLİKLER	22
2.3. KÜLTÜREL FARKINDALIK VE İFADE YETKİNLİĞİ	24
2.4. KUŞAK.....	26
2.5. KÜLTÜR.....	27
2.5.1. Kültürün Öğeleri.....	29
2.6. KÜLTÜR AKTARIMI.....	32
2.7. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	34

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli.....	45
3.2. Çalışma Grubu.....	46
3.3. Veri Toplama Aracı.....	48
3.4. Verilerin Toplanması.....	49
3.5. Araştırmacının Rolü.....	51
3.6. Araştırmanın İnanırcılığı ve Tutarlılığı.....	51
3.7. Verilerin Analizi.....	52

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLAR

4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	55
---	----

4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	64
4.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	69
4.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	77
4.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	84
4.6. Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	91
4.7. Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	96
4.8. Sekizinci Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	100
4.9. Dokuzuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	105
4.10. Onuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	109
4.11. On Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	110

BEŞİNCİ BÖLÜM

TARTIŞMA SONUÇ VE ÖNERİLER

Tartışma, Sonuç ve öneriler.....	112
----------------------------------	-----

KAYNAKÇA.....	125
----------------------	------------

EKLER.....	138
-------------------	------------

Ek 1. I. Kuşaklarla Yapılan Görüşme Formu Örneği.....	138
---	-----

Ek 2. II. Kuşaklarla Yapılan Görüşme Formu Örneği.....	139
--	-----

Ek 3. III. Kuşaklarla Yapılan Görüşme Formu Örneği.....	140
---	-----

Ek 4. Etik Kurul İzni.....	141
----------------------------	-----

KISALTMALAR VE SİMGELER

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

NCSS: Amerikan Ulusal Sosyal Bilgiler Konseyi

SBDÖP: Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı

TDK: Türk Dil Kurumu

ŞEKİLLER LİSTESİ

- Şekil 4.1.** I. kuşağın kültür temasına ilişkin görüşlerine yönelik kategori ve kodlar.....56
- Şekil 4.2.** II. kuşağın kültür temasına ilişkin görüşlerine yönelik kategori ve alt kodlar.....58
- Şekil 4.3.** III. kuşağı kültür temasına ilişkin görüşlerine yönelik kategori ve alt kodlar.....60
- Şekil 4.4.** Kültür temasına ilişkin kuşaklar arası görüş benzerliği.....62
- Şekil 4.5.** Kültür temasına ilişkin II. ve III. kuşaklar arası görüş benzerliği.....62
- Şekil 4.6.** Kültür temasına ilişkin I. ve II. kuşaklar arası görüş benzerliği.....62
- Şekil 4.7.** Kültür temasına ilişkin I. ve III. kuşaklar arası görüş benzerliği.....63
- Şekil 4.8.** Kültür temasına ilişkin kuşaklar arası görüş farklılığı.....63
- Şekil 4.9.** II. kuşağın kültür aktarımı temasına ilişkin görüşlerine yönelik kategori ve kodlar.....65
- Şekil 4.10.** III. kuşağın kültür aktarımı temasına ilişkin görüşlerine yönelik kategori ve kodlar.....67
- Şekil 4.11.** Kültür aktarımı temasına ilişkin kuşaklar arası görüş benzerliği.....69
- Şekil 4.12.** Kültür aktarımı temasına ilişkin kuşaklar arası görüş farklılığı.....69
- Şekil 4.13.** I. kuşağın kültür aktarımının önemi temasına ilişkin görüşlerine yönelik kategori ve kodlar.....70
- Şekil 4.14.** II. kuşağın kültür aktarımının önemi temasına ilişkin görüşlerine yönelik kategori ve kodlar.....72
- Şekil 4.15.** III. kuşağın kültür aktarımının önemi temasına ilişkin görüşlerine yönelik kategori ve kodlar.....74
- Şekil 4.16.** Kültür aktarımının önemine ilişkin kuşaklar arası görüş benzerliği.....76
- Şekil 4.17.** Kültür aktarımının önemine ilişkin I. ve III. kuşaklar arası görüş benzerliği.....76
- Şekil 4.18.** Kültür aktarımının önemine ilişkin II. ve III. kuşaklar arası görüş benzerliği.....76
- Şekil 4.19.** I. kuşağın kültürün tanıtılması temasına ilişkin görüşlerine yönelik kategori ve kodlar.....77
- Şekil 4.20.** II. kuşağın kültürün tanıtılması temasına ilişkin görüşlerine yönelik kategori ve

kodlar.....	79
Şekil 4.21. III. kuşağın kültürün tanıtılması temasına ilişkin görüşlerine yönelik kategori ve kodlar.....	81
Şekil 4.22. Kültürün tanıtılmasına ilişkin kuşaklar arası görüş benzerliği.....	83
Şekil 4.23. Kültürün tanıtılmasına ilişkin I. ve II. kuşaklar arası görüş benzerliği.....	83
Şekil 4.24. Kültürün tanıtılmasına ilişkin II. ve III. kuşaklar arası görüş benzerliği.....	83
Şekil 4.25. Kültürün tanıtılmasına ilişkin kuşaklar arası görüş farklılığı.....	83
Şekil 4.26. I. kuşağın kültürün öğrenilmesi temasına ilişkin görüşlerine yönelik kategori ve kodlar.....	85
Şekil 4.27. II. kuşağın kültürün öğrenilmesi temasına ilişkin görüşlerine yönelik kategori ve kodlar.....	87
Şekil 4.28. III. kuşağın kültürün öğrenilmesi temasına ilişkin görüşlerine yönelik kategori ve kodlar.....	89
Şekil 4.29. Kültürün öğrenilmesine ilişkin kuşaklar arası görüş benzerliği.....	90
Şekil 4.30. Kültürün öğrenilmesine ilişkin kuşaklar arası görüş farklılığı.....	90
Şekil 4.31. I. kuşağın kültürün aktarılmamasının sonuçları temasına ilişkin görüşlerine yönelik kategori ve kodlar.....	91
Şekil 4.32. II. kuşağın kültürün aktarılmamasının sonuçları temasına ilişkin görüşlerine yönelik kategori ve kodlar.....	93
Şekil 4.33. III. kuşağın kültürün aktarılmamasının sonuçları temasına ilişkin görüşlerine yönelik kategori ve kodlar.....	94
Şekil 4.34. Kültürün aktarılmamasının sonuçlarına ilişkin kuşaklar arası görüş benzerliği.....	96
Şekil 4.35. I. kuşağın kültür aktarımında yeterlilik temasına ilişkin görüşlerine yönelik kategori ve kodlar.....	97
Şekil 4.36. II. kuşağın kültür aktarımında yeterlilik temasına ilişkin görüşlerine yönelik kategori ve kodlar.....	98
Şekil 4.37. Kültür aktarımında rollerin yeterliliğine ilişkin kuşaklar arası görüş benzerliği.....	100
Şekil 4.38. Kültür aktarımında rollerin yeterliliğine ilişkin kuşaklar arası görüş	

farklılığı.....	100
Şekil 4.39. II. kuşağın kültürün öğretileceği dersler temasına ilişkin görüşlerine yönelik kategori ve kodlar.....	101
Şekil 4.40. III. kuşağın kültürün öğretileceği dersler temasına ilişkin görüşlerine yönelik kategori ve kodlar.....	102
Şekil 4.41. Kültürün öğretileceği derslere ilişkin kuşaklar arası görüş farklılığı.....	104
Şekil 4.42. II. kuşağın kültür öğretiminde sosyal bilgilerin rolü temasına ilişkin görüşlerine yönelik kategori ve kodlar.....	105
Şekil 4.43. III. kuşağın kültür öğretiminde sosyal bilgilerin rolü temasına ilişkin görüşlerine yönelik kategori ve kodlar.....	107
Şekil 4.44. Sosyal bilgiler dersinin kültür öğretiminde rolüne ilişkin kuşaklar arası görüş benzerliği.....	108
Şekil 4.45. Sosyal bilgiler dersinin kültür öğretiminde rolüne ilişkin kuşaklar arası görüş farklılığı.....	108
Şekil 4.46. Kültürün nasıl ifade edileceği temasına ilişkin kategoriler.....	109
Şekil 4.47. Kültürü ifade etme temasına ilişkin kategoriler.....	110

TABLO LİSTESİ

Tablo 1.1. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda Yer Alan Öğrenme Alanları, Kazanımları ve Ders Süresi.....	4
Tablo 2.2. Ait Olduğu Yıllara Göre Kuşakların Adı.....	27
Tablo 3.3. I. Kuşaktan Katılımcılara İlişkin Demografik Bilgiler.....	47
Tablo 3.4. II. Kuşaktan Katılımcılara İlişkin Demografik Bilgiler.....	47
Tablo 3.5. III. Kuşaktan Katılımcılara İlişkin Demografik Bilgiler.....	47
Tablo 3.6. Görüşme Sorularına Cevap Vermeyen Ya Da Anlamsız Cevap Veren Katılımcı Sayısı.....	50
Tablo 3.7. I. Alt Probleme İlişkin Kuşaklar Arası Görüş Benzerliğine İlişkin Analiz Tablosu.....	53
Tablo 3.8. Verilerin Toplanma Sürecine ilişkin Ayrıntılı Bilgiler.....	54
Tablo 4.9. Kültür Temasına İlişkin Kuşaklar Arası Görüş Benzerliği ve Farklılığı.....	62
Tablo 4.10. Kültür Aktarımı Temasına İlişkin Kuşaklar Arası Görüş Benzerliği ve Farklılığı.....	69
Tablo 4.11. Kültür Aktarımının Önemi Temasına İlişkin Kuşaklar Arası Görüş Benzerliği ve Farklılığı.....	76
Tablo 4.12. Kültürün Tanıtılması Temasına İlişkin Kuşaklar Arası Görüş Benzerliği ve Farklılığı.....	83
Tablo 4.13. Kültürün Öğrenilmesi Temasına İlişkin Kuşaklar Arası Görüş Benzerliği ve Farklılığı.....	90
Tablo 4.14. Kültürün Aktarılmamasının Sonuçları Temasına İlişkin Kuşaklar Arası Görüş Benzerliği ve Farklılığı.....	96
Tablo 4.15. Kültür Aktarımında Yeterlilik Temasına İlişkin Kuşaklar Arası Görüş Benzerliği ve Farklılığı.....	100
Tablo 4.16. Kültürün Öğretileceği Dersler Temasına İlişkin Kuşaklar Arası Görüş Benzerliği ve Farklılığı.....	104
Tablo 4.17. Kültür Öğretmede Sosyal Bilgilerin Rolü Temasına İlişkin Kuşaklar Arası Görüş Benzerliği ve Farklılığı.....	108

RESİMLER LİSTESİ

GN 1.1. Maddi ve Manevi Kültürel Değerlerimiz.....	6
GN 2.2. Üç Kuşanın Bir Arada Yufka Açtığı Görsel.....	33
GN 2.3. Anneanneninin Torununa Masal Anlattığı Görsel.....	34

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problem durumu, problem cümlesi, alt problemleri, önemi ve amacı, varsayımları, sınırlılıkları ve ilgili tanımlar yer almaktadır.

1.1. Problem Durumu

Toplumları oluşturan ve toplumun üyesi olan bireyler, sadece soyların devamına katkıda bulunan değil aynı zamanda ülkesinin toprağını koruyan, değerlerine sahip çıkan, örf ve adetlerini sürdüren, ülkesinin menfaatlerini en üst seviyede tutan, sosyal-kültürel ve ekonomik açıdan ülkesini kalkındıran etkin vatandaşlar olmalıdır. Geçmişte ve günümüzde bütün devletler, devamlılıklarını sağlamak için üyesi olan bireylerini vatandaşlık bilinci ile yetiştirmeyi hedeflemişlerdir. Bundan dolayı da toplumlar hem rol model olarak hem de eğitim kurumları aracılığı ile bireylere bilgi, beceri ve değerlerini aktarmaktadırlar. Her ülkede olduğu gibi Türkiye’de de değerlerin aktarımı için gereken düzenlemeler yapılmaktadır. Ülkemizde 2022/ XX. Milli Eğitim Şura Kararlarında “Kırsal alandaki çocuklar başta olmak üzere öğrencilerin kültürel gelişimleri için tiyatro, sergi, müze gezisi vb. kültürel faaliyetler kapsamında etkinlikler yapılmalı; gezici tiyatro, sergi vb. ücretsiz olarak düzenlenmelidir.” (meb.gov.tr, 2023) şeklinde yer alan 50. maddede bireylerin kültürü öğrenmelerinin ve kültürel gelişiminin önemi vurgulanmıştır.

Teknolojinin gelişmesi ile birlikte iletişim ağları da gelişmiş ve dünya gitgide küresel bir köy haline gelmiştir. “Küreselleşme olgusu günümüzde tüm dünyada her boyutu ile sadece devletleri, kurum ve yapıları değil toplumları ve bireyleri de etkilemektedir.” (Karatekin ve Uzunöz, 2022). Küreselleşme ile birlikte toplumların yaşam alışkanlıkları, değer anlayışları, tutumları dahi etkilenmektedir. Bu durum olumlu yönlerine rağmen toplumsal bütünlüğü oluşturan kültürlerin yozlaşmasına ve değişmesine de neden olmaktadır. Bu sebeple kültürün korunması için kültürün yeni

nesillere aktarımı ve bu aktarım sırasında gerçekleştirilecek eylemler ve etkinlikler de önem arz etmektedir. Bu amaçla da birçok çalışmalar yapılmıştır ve yapılmaya da devam etmektedir. Avrupa Birliği Konseyi Hayat boyu öğrenmek için anahtar yetkinliklere ilişkin 2018 tarihli tavsiye kararında; “bireylerin sosyal, kültürel, ekonomik beceriler ile donatılması için anahtar yetkinlikler belirlenmiş ve anahtar yetkinlikler: tüm bireylerin kişisel memnuniyet ve gelişim, istihdam edilebilirlik, sosyal içermeye, sürdürülebilir yaşam tarzı, huzurlu toplumlarda başarılı yaşam, sağlık bilinçli yaşam yönetimi ve aktif vatandaşlık için ihtiyaç duyduklarıdır. Anahtar yetkinlikler, hayat boyu öğrenme bakış açısıyla erken çocukluktan başlayarak yetişkin hayatı boyunca ve aile, okul, işyeri, mahalle ve diğer topluluklar dâhil tüm ortamlarda örgün, yaygın ve serbest öğrenme aracılığıyla geliştirilir” (2018/C 189/01 sayılı Tavsiye Kararı, 2018) şeklinde ifade edilmiştir. Türkiye’de de Avrupa Yeterlilik Çerçevesine uyumlu olacak şekilde Türkiye Yeterlilik Çerçevesi tasarlanmıştır. Türkiye Yeterlilik Çerçevesi, sekiz yetkinlik olarak belirlenmiştir ve bu yetkinlikler bireylerin edineceği bilgi, beceri ve değerleri kapsamaktadır. Bu sebepten dolayı da tüm yetkinlikler toplumlara olumlu katkılar sağlayacağı için eşit şekilde önemli kabul edilmiştir.

Bu yetkinlikler ile bireylerin hayat boyu öğrenmeleri hedeflenmiştir, bu yüzden tüm öğretim programlarında bu yetkinliklere yer verilmiştir. Bu yetkinlikler içerisinde yer alan “kültürel farkındalık ve ifade yetkinliği” ile bireyler, yaşadığı toplumun kültürünü benimsemeyi, kültürün nasıl aktarılacağına ilişkin beceriye sahip olmayı ve farklı kültürlere saygı duymayı öğrenecektir.

Kültür, geçmişten günümüze yaşanmışlıklardan bireylerin ait oldukları kültürü kavramasını sağlar ve bireye kendini tanıma, ne olduğunu anlama imkânı tanır (Koca, 2017). Kültürün insanın bilinçlenmesinde önemli bir rolü vardır. Çünkü bireyin yaşadığı topluma ait bilgiler, beceriler, değerler olarak öğrendiği her şey kültürdür. Bununla birlikte kültür, maddi ve manevi yönleriyle hayatın tüm aşamalarını ve alanlarını içerdiğinden insanın sosyalleşmesinde de mühim olmaktadır (Koca, 2017). Kültürel değerleri öğrenme ve benimseme, bireye yaşadığı toplumda aidiyet duygusu kazandırır. Bunun için de bütün uluslar kendilerine millet olma özelliğini kazandıran maddi ve manevi değerlerinin bilincinde olma ve

müdafa etme mecburiyetindedir. Çünkü milletlere ait maddi ve manevi değerler, bir toplumun millet olmasında, sürekliliğini sağlamasında ve canlı kalmasında önem arz eden ilkeler barındırmaktadır (Özkan, 2020).

Bu değerlerin yeni nesillere öğretim sürecini kapsayan kültür aktarımı ise toplumların sürekliliğinde rol oynayarak toplumların gelişmesini sağlayan mühim bir olgudur (Tekin, 2022). Kültür aktarımı ile yeni nesiller yaşadıkları toplumların niteliklerini öğrenir, benimser ve hayata geçirir. Bunun sonucunda ise yeni kuşaklar, yaşadığı toplumla bütünleşmiş olurlar. Bu nedenle kültür aktarımı, toplumlar için zorunlu olarak gerekli görülmektedir. Çünkü insan, yaşadığı toplumun, toplumsal değerlerinin farkında olmazsa bu değerleri içselleştirmezse, yaşadığı toplumu, grubu ve kendini anlamamakla birlikte kendinden ve yaşadığı toplumdaki uzaklaşmaktan, yaşadığı toplumu benimseyememekten kaçınması mümkün değildir (Tekin, 2022). Kendi kökenine ait maddi ve manevi varlıklarını, ilkelerini kaybeden toplumların ise yaşaması olası değildir (Kır, 2011). Bundan dolayı da değerler eğitiminin dünyanın yaşanılabilir olması için zorunluluğu inkâr edilemez bir gerçektir (Selanik-Ay ve Korkmaz, 2017). Bu bakımdan milli olan maddi ve manevi değerler nesillere öğretilirken, taşırken kültürü muhafaza etme düşüncesiyle hareket edilmesi de mühim olmaktadır (Koca, 2017). Bu, toplumlarda değerlerini koruması adına bir gerekliliktir. Özcan'ın (2008) söylediği gibi insan, kültürünü meydana getirir ve bir sonraki nesillere öğretir, taşır. Bütün insanlar, içinde yaşadığı kültürün etkisi altında kalır ve o kültürden beslenir. Bununla birlikte insan, beslendiği kültürün gelişmesini sağlar ve kendinden sonraki kuşaklara kültürünü aktarır. Bunun için de bireylerin bu önemli rollerinin farkında olmaları önemlidir. Kültürel farkındalık ve ifade yetkinliği de bireylerin bu amaçla yetişmesine imkân tanımaktadır. Daha çok sosyal bilgiler ders kapsamında yer alan bu yetkinlik bireylere “Kültürel Miras” ve “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanlarında; kültür, kültürel değerler, kültürel özellikler, kültürel çeşitlikler vb. şeklinde toplam 138 saat 35 kazanım içerisinde verilmektedir.

Tablo 1.1. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda yer alan öğrenme alanları, kazanımlar ve ders süresi.

SINIFLAR	ÖĞRENME ALANI	KAZANIM
4. SINIF	2. Kültür ve Miras	SB.4.2.1. Sözlü, yazılı, görsel kaynaklar ve nesnelere yararlanarak aile tarihi çalışması yapar.
		SB.4.2.2. Ailesi ve çevresindeki milli kültürü yansıtan öğeleri araştırarak örnekler verir.
		SB.4.2.3. Geleneksel çocuk oyunlarını değişim ve süreklilik açısından günümüzdeki oyunlarla karşılaştırır.
		SB.4.2.4. Millî Mücadele kahramanlarının hayatlarından hareketle Millî Mücadele'nin önemini kavrar.
	Ders saati	14
5. SINIF	7.Küresel Bağlantılar	SB.4.7.1. Dünya üzerindeki çeşitli ülkeleri tanıtır.
		SB.4.7.2. Türkiye'nin komşuları ve diğer Türk Cumhuriyetleri ile olan ilişkilerini kavrar.
		SB.4.7.3. Farklı ülkelere ait kültürel unsurlarla ülkemizin sahip olduğu kültürel unsurları karşılaştırır.
		SB.4.7.4. Farklı kültürlerle saygı gösterir.
	Ders saati	14
5. SINIF	2. Kültür ve Miras	SB.5.2.1. Somut kalıntılardan yola çıkarak Anadolu ve Mezopotamya uygarlıklarının insanlık tarihine önemli katkılarına fark eder.
		SB.5.2.2. Çevresindeki doğal varlıklar ile tarihî mekânları, nesnelere ve eserleri tanıtır.
		SB.5.2.3. Ülkemizin çeşitli yerlerinin kültürel özellikleri ile yaşadığı çevrenin kültürel özelliklerini karşılaştırarak bunlar arasındaki benzer ve farklı unsurları belirler.
		SB.5.2.4. Kültürel öğelerin, insanların bir arada yaşamasındaki rolünü analiz eder.
		SB.5.2.5. Günlük yaşamdaki kültürel unsurların tarihi gelişimini değerlendirir.
	Ders saati	18
6. SINIF	7.Küresel Bağlantılar	SB.5.7.1. Yaşadığı yer ve çevresinin ülkemiz ile diğer ülkeler arasındaki ekonomik ilişkilerdeki rolünü araştırır.
		SB.5.7.2. Ülkeler arasındaki ekonomik ilişkilerde iletişim ve ulaşım teknolojisinin etkisini tartışır.
		SB.5.7.3. Turizmin uluslararası ilişkilerdeki önemini açıklar.
		SB.5.7.4. Çeşitli ülkelerde bulunan ortak miras öğelerine örnekler verir.
	Ders saati	14
6. SINIF	2. Kültür ve Miras	SB.6.2.1. Orta Asya'da kurulan ilk Türk devletlerinin coğrafi, siyasi, ekonomik ve kültürel özelliklerine ilişkin çıkarımlarda bulunur.
		SB.6.2.2. İslamiyet'in ortaya çıkışını ve beraberinde getirdiği değişimleri yorumlar.
		SB.6.2.3. Türklerin İslamiyet'i kabulleri ile birlikte siyasi, sosyal ve kültürel alanlarda meydana

		gelen	değişimleri	fark	eder.
		SB.6.2.4. Türklerin Anadolu'yu yurt edinme sürecini XI ve XIII. yüzyıllar kapsamında analiz eder.			
		SB.6.2.5. Tarihi ticaret yollarının toplumlar arası siyasi, kültürel ve ekonomik ilişkilerdeki rolünü açıklar.			
	Ders saati	22			
	7.Küresel Bağlantılar	SB.6.7.1. Ülkemizin Türk Cumhuriyetleri ve komşu devletlerle olan kültürel, sosyal, siyasi ve ekonomik ilişkilerini analiz eder.			
		SB.6.7.2. Ülkemizin diğer ülkelerle olan ekonomik ilişkilerini analiz eder.			
		SB.6.7.3. Ülkemizin sahip olduğu siyasi, askerî, ekonomik ve kültürel özelliklere bağlı olarak uluslararası alanda üstlendiği rolleri analiz eder.			
		SB.6.7.4. Popüler kültürün, kültürümüz üzerindeki etkilerini sorgular.			
	Ders saati	14			
7. SINIF	2. Kültür ve Miras	SB.7.2.1. Osmanlı Devleti'nin siyasi güç olarak ortaya çıkış sürecini ve bu süreci etkileyen faktörleri açıklar.			
		SB.7.2.2. Osmanlı Devleti'nin fetih siyasetini örnekler üzerinden analiz eder.			
		SB.7.2.3. Avrupa'daki gelişmelerle bağlantılı olarak Osmanlı Devleti'ni değişime zorlayan süreçleri kavrar.			
		SB.7.2.4. Osmanlı Devleti'nde ıslahat hareketleri sonucu ortaya çıkan kurumlardan hareketle toplumsal ve ekonomik değişim hakkında çıkarımlarda bulunur.			
		SB.7.2.5. Osmanlı kültür, sanat ve estetik anlayışına örnekler verir.			
	Ders saati	30			
	7. Küresel Bağlantılar	SB.7.7.1. Türkiye'nin üyesi olduğu uluslararası kuruluşlara örnekler verir.			
		SB.7.7.2. Türkiye'nin ilişkide olduğu ekonomik bölge ve kuruluşları tanıtır.			
		SB.7.7.3. Çeşitli kültürlerle yönelik kalıp yargıları sorgular.			
		SB.7.7.4. Arkadaşlarıyla birlikte küresel sorunların çözümüne yönelik fikir önerileri geliştirir.			
	Ders saati	12			

Kaynak (MEB, 2023)

Kültür ve miras öğrenme alanının ders süresinin diğer öğrenme alanlarına göre daha fazla olması sosyal bilgiler dersinin bireylere, toplumun değerlerini öğretmede önemli bir rolünün olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte sosyal bilgiler dersinde yer alan öğrenme alanlarının tamamında kültür ve kültürel miras konularıyla ilgili hem doğrudan hem de dolaylı olarak kazanımlar yer almaktadır (Sağ, 2018).

Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın özel amaçlarında da: "Türk kültürünü ve tarihini oluşturan temel öge ve süreçleri kavrayarak milli bilincin oluşmasını

sağlayan kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi gerektiğini kabul etmeleri” ve “Milli, manevi değerleri ile evrensel değerleri benimseyerek erdemli insan olmanın önemini ve yollarını bilmeleri” (SBÖP, 2023: 8) şeklinde ifade edilerek kültürün anlaşılıp sürekliliğinin sağlanması hedeflenmiştir.

Sosyal bilgiler öğretiminde kültürün, bireylere öğretilmesi, bireyler tarafından aktarımı ve ifade edilmesi hem öğretim programında açıkça ifade edilmiş hem de sosyal bilgiler ders kitaplarında öğrencilere görsellerle açıklanıp etkinlikler ile öğrenciler kültürel konulara yönlendirilmiştir.

Araştırma Paylaşım

Türkiye Selçuklular döneminde yapılan kültürel faaliyetlerin Anadolu'nun Türkiye sürecine yaptığı katkılar araştırınız. Araştırma sonucunda elde ettiğiniz bilgileri defterinize yazarak sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

1243 yılında Moğollara yapılan **Kösedağ Savaşı**'nı kaybeden Türkiye Selçuklu Devleti Anadolu üzerindeki siyasi gücünü kaybetti ve yıkılma sürecine girdi. Bu savaş sonrasında Anadolu'daki Türk siyasi birliği bozuldu. Türkmen beyleri bağımsızlıklarını ilan ederek çeygelli beylikler kurdular.

Sıra Sizde

Türkiye Selçuklular döneminde Anadolu'da yapılan kültürel faaliyetlere örnekler bularak defterinize yazınız. Bulduğunuz örnekleri sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

POPÜLER KÜLTÜR

Hazırlık Çalışması

Popüler kültür kavramından ne anlıyorsunuz? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Her toplumun kendine özgü kültürü vardır. Kültür; atalarımızın bizlere bıraktığı mirastır. Kültür; bir toplumun bilgi, gelenek, ahlak, sanat, inanç vb. maddi ve manevi unsurların tümü olarak tanımlanabilir. Eve gelen misafirleri kapıdan uğurlamak, bayramlarda büyüklüğün elini öpmek, askere giden gençlerin ellerine kına sürmek kültürümüze örnektir (Görsel 7.31). İnsanlar geçmişten gelen kültür mirasını üzerine kendi yaşantılarından eklemeler yapar ve gelecek nesillere aktarırlar.

Yeni doğmuş bebekleri görmeye girmek ve onlara hediye vermek kültürümüze ait bir unsurdur.

Teknolojinin gelişmesi toplumlar arasındaki etkileşimi hızlandırmış, gelişen ve yaygınlaşan medya araçları ülkeler arasındaki kültürel sınırları azaltmıştır. Bu nedenle toplumların çoğu kendi kültürlerini gelecek nesillere aktarmak zorluk yaşamaktadır. Bu da toplumların kendi kültürleri üzerinde olumsuz etkilere neden olabilmektedir.

20. yüzyılın başlarında ortaya çıkan teknolojik gelişmeler ile birlikte birçok alanda yeni kavramlar hayatımıza girmiştir. Popüler kültür bu kavramlardan biridir. **Popüler kültür**; belli bir dönem için geçerli olan, hızlı üretilen ve tüketilen kültürel öğelerin bütünü olarak tanımlanabilir. Popüler kültür unsurları, çoğu zaman toplumların kendi değerleriyle ters düşmektedir. Oysa toplumlar binlerce yıllık kültürel birikimlerini koruyabildiği sürece varlıklarını devam ettirebilirler. Yakın çevresinde popüler kültür unsurlarını benimseyen insanlar gören bireylerden bazılarında bir eksiklik hissedebilmekte ve kendisini popüler kültürün etkisine bırakabilmektedir. Bu durum insanların kendi kültürel değerlerini unutmalarına neden olabilmektedir.

Günümüzde hayatımıza sürekli olarak yeni ürün veya hizmetler girmektedir. İnsanlar bu ürün veya hizmetler hakkında televizyon, Genel Ağ bağlantılı bilgisayarlar, akıllı cep telefonları gibi medya araçlarıyla bilgi edinmektedir. Anlık olarak ortaya çıkan popüler kültür unsurları medya araçlarıyla insanlar tarafından kabul görebilmektedir. Örneğin, medya araçları insanların sürekli yeni model cep telefonu almaya teşvik etmektedir. Bu etkiler sonucunda çağlar durumdaki cep telefonunu kullanmayıp her sene yeni cep telefonu alan kişiler için popüler kültürün etkisinde kalmıştır, denilebilir.

Bayramlarda aile büyüklüğünü ziyaret etmek, onların ellerini öpmek (Görsel 7.32) ve onlarla birlikte vakit geçirmek kültürel unsurlarımızdan biridir. Bazı insanlar medya araçlarında her bayram öncesinde yapılan tatil reklamlarından etkilenmekte

Büyükmembin elini öpmek kültürümüze ait bir unsurdur.

Görsellerde de görüldüğü üzere sosyal bilgiler ders kitabında bireylerin toplumsal değerlerini öğrenmesi için kültürel unsurlara yer verilmiştir.

Yukarıda da ifade edildiği gibi sosyal bilgiler dersi eğitimi ile öğrencilerden kendinden başlayarak etrafını, yöresini ve ait olduğu toplumu anlayan ve kavrayan bununla birlikte yaşadığı toplumda etkin ve etkili olan yurttaş meydana gelmektedir (Deveci ve Bayır, 2011). Sosyal bilgiler ders kitabında yer alan görsellerin de bu amaca uygun olduğunu söylenebilir.

Sosyal bilgiler dersinin en kapsamlı ve en önemli gayesi yaşadığı topluma faydası ve katkısı olan etkili yurttaşlar meydana getirmektir. Bu amaçla yetiştirilmek istenen yurttaş ise ait olduğu toplumun maddi ve manevi değerlerini kabul eden, özümseyen ve sürdüren fertlerden meydana gelmektedir (Dallı ve Çakmak, 2020). Çağın getirilerine ve gerekliliklerine ayak uyduran etkili yurttaşlar meydana getirme hedefi olan bu ders, bireylere ait oldukları toplumun kültürel değerlerine ilişkin bilgi, beceri ve tecrübeler edinmelerine imkân tanır (Çengelci, 2012). Bunun yanında bireylerin yaşadıkları topluma uyum sağlayabilmeleri için basit ve anlaşılması kolay olgu ve ilkelerle sosyal yaşama hazırlamak sosyal bilgilerin esas vazifelerindedir (Dallı ve Çakmak, 2020). Selanik-Ay ve Korkmaz'a (2017) göre Sosyal Bilgiler dersi, kapsamından dolayı öğrencilerin toplumsal hayata dair bilgi, beceri ve deneyim kazanacakları en elverişli ders olmaktadır. Bununla birlikte bu ders kültürel mirası kuşaklara taşımada, kültürel bilinç meydana getirmede ve artırmada öneme sahip olan derslerdendir (Sağ, 2018). Sosyal bilgiler dersi, sosyal ve kültürel değerleri öğrencilere öğretme, öğrencilerin, sosyal problemlerin farkında varmalarını sağlama, problemlere çözüm arayışında olması ve topluma faydalı insanlar kazandırma da fonksiyoneldir (Aykaç ve Adıgüzel, 2011). Sosyal bilgiler dersinin bu işlevselliği dersin önemini de ortaya koymaktadır.

Sosyal bilgiler dersi, kültürel miras açısından zengin bir kapsamı olduğu için bireylere kültürel miras öğretiminde en etkili dersler arasındadır (Gürel ve Çetin, 2018). Bu sebepten dolayı bu çalışmada Sosyal bilgiler dersi eğitimde kültürel farkındalık ve ifade yetkinliği kapsamında kültür aktarımının incelenmesine yönelik 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerinin (III. kuşak), öğrencilerin annesi (II. kuşak), öğrencilerin anneannesi (I. kuşak) şeklinde bu üç kuşağın görüşlerine

başvurulmuştur. Bu çalışmada kuşaklar arası kültür aktarımı incelenirken; kültürün, kültür aktarımının ne olduğu, neden önemli olduğu ve kültür aktarımının ne şekilde öğrenildiği, nasıl tanıtılması gerektiği konusunda katılımcıların farkındalığı ve bu farkındalıkla ilgili kuşakların düşüncelerindeki benzerlikleri ve farklılıkları tespit etmek amaçlanmıştır. Çünkü birçok araştırmaya konu olan teknolojik gelişmelerin insanların duygu, düşünce ve davranışlarını kısacası yaşamını şekillendirdiği gerçeği ile toplumlar karşı karşıyadır. Bireyleri yüz yüze iletişimden sanal iletişime yönlendiren sosyal medya, insanların işlerinde kolaylık sağlayarak insanların birbirlerine daha az ihtiyaç duymasına neden olan teknolojik aletler, bireyselliğin öne çıkması, artık bayramların, tatil beldelerinde geçirilmeye başlanması, taziye, hasta ve düğün ziyaretleri yapmak yerine taziye, kabul ve tebriklerin çevrim içi olarak yapılmaya başlanması, en önemlisi de aile içi iletişimde kopuklukların yaygınlaşması kültürel değerlerin kaybolmasına neden olmaktadır. Kültürün insanları bir arada tutan, bir ülkenin sınırları gibi toplumu koruyan özelliği vardır. Kültürü öğrenme ve öğretme bilincinin yok olmaması insanların var olan değerlerini birbiri ile paylaşması ile mümkündür. Bu nedenden dolayı bu çalışmayı yapma gereği duyulmuştur. Bu çalışmada üç kuşağın seçilmesinin sebebi ise kültürel değerlerin aktarımı ve kültürel mirası sürdürmek için en azından üç kuşak olmalıdır (Okray, 2021). Müftüler'in (2019) de söylediği gibi toplumların kuşakları birbirlerini iletişim ve etkileşimle etkilemekte ve nesiller arası kültürel değerlerin öğretimi gerçekleşip toplumsallaşma meydana gelmektedir. Bu süreçte üst kuşak öğretme, alt kuşak ise öğrenme rolündedir.

Kuşaklar arası bilgi aktarımının araştırıldığı bu çalışmanın alan yazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.2. Problem Cümlesi

Bu araştırmanın problem cümlesi “Sosyal bilgiler eğitiminde kültürel farkındalık ve ifade yetkinliği kapsamında kuşaklararası kültür aktarımı nasıldır?” şeklinde belirlenmiştir.

1.3. Alt Problemler

- 1) Kuşaklara göre kültür nedir?

- a) Yaşlı kuşağa göre kültür nedir?
  - b) Orta kuşağa göre kültür nedir?
  - c) Genç kuşağa göre kültür nedir?
- 2) Kuşaklara göre kültür aktarımı ne anlama gelmektedir?
- a) Yaşlı kuşağa göre kültür aktarımı ne anlama gelmektedir?
  - b) Orta kuşağa göre kültür aktarımı ne anlama gelmektedir?
  - c) Genç kuşağa göre kültür aktarımı ne anlama gelmektedir?
- 3) Kuşaklara göre kültür aktarımının önemi nedir?
- a) Yaşlı kuşağa göre kültür aktarımının önemi nedir?
  - b) Orta kuşağa göre kültür aktarımının önemi nedir?
  - c) Genç kuşağa göre kültür aktarımının önemi nedir?
- 4) Kuşaklara göre kültür nasıl tanıtılır?
- a) Yaşlı kuşağa göre kültür nasıl tanıtılır?
  - b) Orta kuşağa göre kültür nasıl tanıtılır?
  - c) Genç kuşağa göre kültür nasıl tanıtılır?
- 5) Kuşaklar kültürü bir üst kuşaktan nasıl öğrenmiştir?
- a) Yaşlı kuşak kültürünü bir üst kuşaktan nasıl öğrenmiştir?
  - b) Orta kuşak kültürünü bir üst kuşaktan nasıl öğrenmiştir?
  - c) Genç kuşak kültürünü bir üst kuşaktan nasıl öğrenmiştir?
- 6) Kuşaklara göre kültürü öğrenmemenin sonuçları nelerdir?
- a) Yaşlı kuşağa göre kültürü öğrenmemenin sonuçları nelerdir?
  - b) Orta kuşağa göre kültürü öğrenmemenin sonuçları nelerdir?
  - d) Genç kuşağa göre kültürü öğrenmemenin sonuçları nelerdir?
- 7) Kuşakların kültür aktarımındaki rolleri ile ilgili düşünceleri nelerdir?
- a) Yaşlı kuşağın kültür aktarımındaki rolü ile ilgili düşünceleri nelerdir?
  - b) Orta kuşağın kültür aktarımındaki rolü ile ilgili düşünceleri nelerdir?
- 8) Kültür hangi derslerde öğretilir?
- b) Orta kuşağa göre kültür hangi derslerde öğretilir?
  - c) Genç kuşağa göre kültür hangi derslerde öğretilir?
- 9) Kültür öğretiminde Sosyal Bilgiler dersinin rolü nedir?
- a) Orta kuşağa göre kültür öğretiminde Sosyal Bilgiler dersinin rolü nedir?
  - b) Genç kuşağa göre kültür öğretiminde Sosyal Bilgiler dersinin rolü nedir?
- 10) Sosyal bilgiler dersinde kültürü nasıl ifade etmemiz istenmektedir?

- a) Genç kuşağa göre sosyal bilgiler dersinde kültürü nasıl ifade etmemiz istenmektedir?

11) Kültürü ifade etmek ne demektir?

- a) Genç kuşağa göre kültürü ifade etmek ne demektir?

1.4. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerinin ve üst soylarının kültürel farkındalıklarını ortaya çıkarmak ve kültür aktarımının nasıl gerçekleştiği ile ilgili görüşlerini incelemektir.

1.5. Araştırmanın Önemi

Kültürel farkındalık ve ifade yetkinliği gelişen ve değişen dünyada bireylerin öz değerlerinde soyutlanmadan diğer kültürlerle saygı duyması ve kendisine ve yaşadığı topluma maksimum fayda sağlayacak şekilde kültür alışverişinde bulunması açısından önemli bir yetkinliktir. Literatür incelendiğinde, kuşaklar ile ilgili Kılıçer (2018), Askeroğlu ve Karakulakoğlu (2019), Müftüler (2019), Öztürk (2021), Okray (2021), Çakır ve Azman (2022), Şencan ve Beki (2022), Çetinkaya (2022); yetkinlikler ile ilgili Monthienvichienchai vd. (2002), Balcazar ve ark. (2009), Kohli ve ark. (2010), Sicherl-Kafol ve Denac (2011), Tuporava ve ark. (2013), Adabaş (2016), Bunch ve ark. (2018), Rapold ve ark. (2020), Güçlü (2020), Pérez García ve ark. (2021), Pala (2022) ve kültür aktarımı ile ilgili San (1983), Melanlıoğlu (2008), Sertkaya (2010), Ünlü (2012), Kapanadze (2018), Gürel ve Çetin (2018), Gülден (2019), Çağlayan (2021), Keçeci (2022), Yıldızlar (2022), Sümer (2022), Yıldız (2022), araştırmacılar tarafından farklı amaçlar ile çalışmalar yapılmış olmasına rağmen doğrudan sosyal bilgiler dersi, kültürel farkındalık ve ifade yetkinliği, kültür aktarımı ve kuşaklar ile ilişkilendirilen bir çalışmaya rastlanmamıştır. Kültür aktarımında önemli bir rolü olan sosyal bilgiler dersi ile kültürel farkındalık ve ifade yetkinliğinin ilişkilendirilip kuşaklar arası kültür aktarımını inceleme amacıyla bir çalışmaya rastlanmamış olması eksiklik olarak görülmüştür. Bu çalışmada kültürel farkındalık ifade yetkinliğinin sosyal bilgiler dersi ve kuşaklar arası kültür aktarımı ile doğrudan ilişkilendirilerek yapılmış olması ve çalışmanın farklı bir yaklaşımla ele alınmış olmasından dolayı sosyal bilgiler, kültürel farkındalık ve ifade yetkinliği ve

kuşaklar arası kültür aktarımı ile ilgili yapılacak çalışmalara katkı sunacağı düşünülmektedir. Bu durum bu çalışmanın özgünlüğünü ortaya koymaktadır.

Sosyal bilgiler dersinin en önemli amacı, bireyleri toplumun değerleri ile bütünleşmiş vatandaş olarak yetiştirmektir. Bu nedenle Sosyal bilgiler dersinin bireylere kültür aktarmada rolü çok önemlidir. Bu sebepten dolayı da bu çalışmada sosyal bilgiler dersi alan ve almış olan öğrencilerin ve ailelerinin görüşlerini öğrenmek amaçlanmıştır. Kültür öğretiminde hem bireylerin topluma hazırlanmasında ilk eğitimin verildiği aile kurumunun hem de eğitim kurumlarının önemli bir işlevi olmasından dolayı bu çalışmanın yapılması amaçlanmıştır. Yukarıda da belirtildiği gibi kültürel farkındalık ve ifade yetkinliği ve kuşaklar arası kültür aktarımının ilişkilendirilerek çalışmanın yapılmamış olması bu çalışmanın özgünlüğünü ortaya koymaktadır.

1.6. Sınırlılıklar

Araştırmanın çalışma grubu, Kayseri ilinde 2021/ 2022 eğitim öğretim döneminde ilkokul ve ortaokulda öğrenim gören 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıf öğrencileri olmak üzere 23 öğrenci ve öğrencilerin aileleri ile sınırlandırılmıştır.

1.7. Varsayımlar

Araştırmada öğrencilerin ve ailelerinin sorulara samimi ve yansız yanıt verdikleri varsayılmaktadır.

1.8. Tanımlar

Kültür

Kültür sözcüğü Latince “cultura” dan gelmektedir. “Cultura” inşa etmek, işlemek, süslemek, bakmak anlamlarına gelen “colere” den türetilmiştir. TDK’de ise Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çerçevesine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü, hars, ekin, bireyin kazandığı bilgi şeklinde tanımları yapılmıştır. Kültür, aynı zamanda toplumların geçmiş yaşantılarının, toplumların başlangıcından bugüne kadar ki gelişimlerinin ve

birikimlerinin, gelişim sürecindeki etkinlikler içerisinde insanların birbirleri ile etkileşimlerinin, bu etkileşimle oluşan bağların ve toplumların diğer toplumların kültürleri ile olan iletişim tarzlarının yansımasıdır (Akova, 2018: 97). Kısacası kültür, yaşamla ilgili her şeyi kapsamaktadır.

Kültür Aktarımı

Toplumların benimsemiş olduğu kültürel unsurlarından; dilini, dini, siyasi, sosyal, hukuki değerlerini, etkinliklerini, eylemlerini nesillere, formal ve informal öğrenme yoluyla sözel, görsel ve yazınsal olarak aktarmasıdır.

Kültürel Farkındalık ve İfade Yetkinliği

Bireylerin yaşadığı kültürün özelliklerini benimsemesi ve ifade etme becerisi edinmeleri anlamına gelen bu yetkinlik, 2023 Sosyal Bilgiler Öğretim Programında; “Müzik, sahne sanatları, deneyim ve duyguların yaratıcı bir şekilde ifade etmesinin öneminin takdiridir.” şeklinde tanımlanmıştır

Vatandaşlık Aktarımı Olarak Sosyal Bilgiler

Sosyal bilgiler dersinin en eski yaklaşımıdır. Bu yaklaşım bireylerin kültürel değerleri özümseyerek eğitilmelerini, öğretmenin de öğretim sürecinde derste aktif olup bireylere yurttaşlık bilinci ve vatandaşlık becerileri kazandırmasını amaçlar. Bu yaklaşıma göre ders sunuş yolu ile anlatılır, öğretmen geçmişte yaşanmış olayları öğrencilere olduğu gibi anlatmalıdır. Bu yaklaşıma göre ders işlenirken destanlardan, hikâyelerden, şiirlerden yararlanılır. Sınıf geleneksel oturma düzenine göre düzenlenir. Öğrenciler, pasif dinleyicilerdir. Öğretmen merkezli sınıf yönetiminde öğretmen otoritesi sınıfta hissedilir.

Kuşak

TDK’de kuşak kavramı; yaklaşık olarak aynı yıllarda doğmuş, aynı çağın şartlarını, dolayısıyla birbirine benzer sıkıntıları, kaderleri paylaşmış, benzer ödevlerle yükümlü olmuş kişilerin topluluğu olarak tanımlanmıştır. Göksel ve Güneş (2017) kuşağın oluşumunu bireylerin yaşayarak edindikleri sosyal ve tarihsel tecrübeler olarak açıklamışlardır.

İKİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Araştırmanın bu bölümünde sosyal bilgiler, kültürel farkındalık ve ifade yetkinliği, kuşak, kültür, kültür aktarımı ve vatandaşlık aktarımı olarak sosyal bilgiler kavramlarına ve ilgili araştırmalara yer verilmiştir.

2.1. Sosyal Bilgiler

Bireyi toplumsallaştırma temelinde etkin ve etkili vatandaş yetiştirme amacı güden sosyal bilgiler, birçok ülkede olduğu gibi Türkiye’de de ders olarak okutulmaktadır. Etkin bir vatandaş yetiştirmede önemli bir role sahip olan ve devlet birey arasında uyumun sağlanmasında bir araç olarak görülen sosyal bilgiler dersi, ilk olarak ABD’de 19. Yüzyılın sonlarında gelişmeye başlamıştır. Sosyal bilgiler kavramı 1905’te siyaset eğitimcisi Thomas Jesse Jones tarafından öne sürülmüştür (Johnson, 2000; aktaran Açıklan, 2018: 13). Yine ilk olarak ABD’de 1916’da sosyal bilgiler adı kullanılmıştır (Sever, 2015: 27). 1982’de düzenlenen Ulusal Eğitim Konseyi, ulusal topluluk düşüncesini meydana getirmek için sosyal bilgiler dersini hazırladı. İçeriği toplumun ihtiyaçlarına göre yeniden düzenlenen sosyal bilgiler dersi; tarih, coğrafya ve yurttaşlık bilgisi konularından oluşturulup, 1916’dan beri sosyal bilgiler olarak okutuldu (Kaltsounis, 1987: 5-18; aktaran Sönmez, 2005: 459).

Türkiye’de ise cumhuriyetin kuruluşundan itibaren bu ders, tarih, coğrafya ve yurttaşlık bilgisi konusu şeklinde müfredatın içindedir (Kan, 2010). Cumhuriyetten önce de Osmanlı’da kurulduğu zamandan Tanzimat Dönemine kadar dini yönelimli toplumsal değerlerin aktarımına odaklanan bir sosyal bilgiler anlayışı hâkimdir (Akpınar ve Kaymakçı, 2012). Örneğin II. Abdülhamit döneminde “Mektebi Ali’de tarih dersi olarak İslam tarihi okutulmaktaydı” (Kırpık, 2016: 122) ve “şehzadelere okutulan derslerden birkaçı coğrafya ve astronomiydi” (Kırpık, 2016: 122). Buna

göre sosyal bilgiler adı ile olmasa da sosyal bilgiler kapsamında yer alan disiplinler geçmiş dönemlerde bireylerin eğitiminde yer almıştır.

Sosyal bilgilerin ne olduğu ile ilgili birçok tanım yapılmıştır fakat alan yazında, bireyi topluma kazandırmayı, bireyin sosyalleşmesini, doğru düşünmesini, üretmesini ve çağın gereklerine göre yön belirlemesini hedefleyen sosyal bilgileri tanımlamaya ilişkin yapıtlarda yazarların ortak bir tanımına ulaşılmadığı görülmüştür (Sever, 2015: 3). Barr, Barth ve Shermis (2013) sosyal bilgileri; “Sosyal bilgiler, vatandaşlık eğitiminde öğretim amacı için sosyal bilimlerin ve beşeri bilimlerin bir bileşimidir.” (s. 16). Öztürk vd. (2012) sosyal bilgileri: Vatandaşlık eğitim programı olarak, sosyal bilimlerin anlayışlarını bireylerin gelişimlerine göre bütünleştirip sadeleştirir, sosyal bilimlerin ortaya koyduğu bulgular ile bireylerin hayatı benimsemeleri, topluma uyumlu olmaları ve toplumsal problemleri yaratıcılığını kullanarak çareler bulmaları ve düzeltmeleri için gerekli olan bilgi, beceri, tutum ve değerlere bireylerin sahip olmasını hedefler şeklinde (s. 2) tanımlamaktadır. Amerikan Ulusal Sosyal Bilgiler Konseyi (NCSS, 1994), sosyal bilgilerin amacının ve içeriğinin ne anlama geldiğini kapsamlı bir şekilde izah etmeye çalışır, bu tanıma göre sosyal bilgiler; “sosyal ve beşeri bilimlerin bireyin vatandaşlık becerilerini geliştirmek amacıyla kaynaştırıldığı bir ders olarak sunulmaktadır” ve Amerikan Ulusal Sosyal Bilgiler Konseyince (NCSS) sosyal bilgiler dersinin muhtevası, tarih, sosyoloji, coğrafya, hukuk, felsefe, siyaset bilimi, arkeoloji, antropoloji, ekonomi, psikoloji, din ve matematik disiplinini de dâhil olmak üzere hem beşeri bilimler hem de doğa bilimlerinden gerektiği kadar yararlanabilir (NCSS, 1994; aktaran Açıklık, 2018: 17) şeklinde ifade edilmiştir. Meydan ve Akkuş’a (2014) göre sosyal bilgiler, insanın kendisini ve yaşam şeklini konu edinen çok disiplinli bir derstir.

Sosyal bilgiler, Dünya ile ilgili tüm çeşitli olayların tanıtılması sağlayan, bu olayların neden oluştuğuna açıklık getiren ve vatandaşların haklarını, yükümlülüklerini ve mesuliyetlerinin ne olduğunu söyleyen, özetle bireyin dün, bugün ve yarın sosyal ve fiziksel çevresiyle olan etkileşimlerini ortaya koyan bilgileri içerir (Ambarlı, 2010). Bu tanımlardan hareketle sosyal bilgiler dersi, “bireyi iyi bir vatandaş olarak topluma kazandırırken bireyin toplumsal varoluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset

bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimleri ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan; öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren; insanın sosyal ve fizikî çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği; toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersidir.” (MEB, 2005). Bireylerin aktif vatandaş olarak yetişmesini isteyen ve bu süreçte çeşitli beceri, değer ve yetkinlikleri kazanmalarını hedefleyen sosyal bilgiler dersi, “*Tarih, Coğrafya, Hukuk, Felsefe, Antropoloji, Eğitim, Sosyoloji, Psikoloji, Diğer Alanlar. Sosyal Bilgiler disiplinler arası bir disiplindir.*” (Ambarlı, 2010). Buna göre bu ders birçok disiplini içerisin de barındıran disiplinler arası bir derstir. Bununla birlikte sosyal bilgiler, bireylerin aktif vatandaş olarak yetişmesini isteyen ve bu süreçte çeşitli beceri, değer ve yetkinlikleri kazanmalarını hedefleyen bir derstir şeklinde de ifade edilebilir.

2.1.1. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Temel İlkeler

Ülkeler, eğitim yolu ile bireyleri topluma kazandırmayı ve devletin devamlılığını sağlayacak etkili vatandaş yetiştirmeyi hedefler. Türkiye’de de bütün derslerin öğretim programları bu amaca hizmet edecek şekilde düzenlenir. Bu derslerden biri de 4. sınıftan 7. sınıfa kadar verilen sosyal bilgiler dersidir. Bu dersin en önemli işlevi de bireylerin içinde yaşadıkları topluma uyumlu olmasını sağlamak, devletin beklentisine göre bireyleri ideal yurttaş özelliklerine sahip hale getirmektir. Sosyal bilgiler dersini önemli, olmazsa olmaz yapan ve bu dersin ayrıcalığını ortaya koyan nitelikleri, sosyal bilgilerin temel ilkeleri olmakla birlikte bu ilkeler programın asıl bölümünü meydana getirir (Safran, 2015: 5).

Bu ilkeleri Safran (2015), “Etkili vatandaşlık, Kültürleme, Yöntem, Zaman (geçmiş, bugün, gelecek)” olmak üzere dört başlıkta açıklamıştır. (s. 5)

2.1.1.1. Etkili Vatandaşlık

Toplumların etkili vatandaşa sahip olması sosyo-ekonomik açıdan önem arz etmektedir. Bu nedenle de bütün ülkelerde olduğu gibi Türkiye’de de etkin ve etkili vatandaş yetiştirmede eğitim kurumlarının önemli bir görevi vardır. İlkokul ve ortaokullarda okutulan sosyal bilgiler dersinin de etkili yurttaş yetiştirmede rolü bulunmaktadır. Etkin vatandaşın yetiştirilmesi sosyal bilgiler dersinin temel özelliği olmakla birlikte nihai hedefidir. Bireylerin etkili vatandaş olacak donanımlara sahip

şekilde yetiştirilmesi, genelde (Uzak Hedefler) ülkenin bütün eğitim kademelerinin; özelde ise sosyal bilgiler dersinin niteliklerindedir (Sever, 2017: 7). Sosyal bilgiler ile ilgili yapılmış bütün tanımlara bakıldığında etkili vatandaş olmanın önemi belirtilmiş ve etkili vatandaş yetiştirmenin önemine dikkat çekilmiştir. Etkili vatandaşın nasıl olması gerektiğini ve etkin vatandaşın niteliklerini açıklayacak olursak; vatandaşların, demokrasinin bilincine varmış ve eşitlik, adalet ve demokrasiye kendilerini adanmış bireyler olmaları gerekir. İdeal yurttaş özellikleri ile donanmış olan, yaşadığı coğrafyanın, toprağının değerinin bilincinde olan, vatan bütünlüğüne zarar verecek çeşitli maddi ve manevi olumsuz unsurları engellemek için çabalayan ve bu olumsuzluklardan ülkesini koruma zorunluluğunu hisseden bireydir etkin vatandaş (Safran, 2015: 5). Etkili vatandaş, yaşadığı toplumun maddi ve manevi değerlerini benimsemiş, çağın getirilerine ayak uyduran, ülkesinin menfaatlerini ön planda tutan, fayda ve zarar analizi yapabilen, toplumsal sorunlara duyarlı, kararlarını sorgulayan, girişimci, çözüm odaklı düşünen kısacası bireysel ve toplumsal duyarlılığa sahip bir birey demektir. Bu özellikte yetiştirilen bireyler ile sağlıklı bir toplum oluşur. Etkin vatandaş özelliğine sahip bireylerde toplumsal menfaati göz önünde tutan yurttaşlık bilinci görülür.

2.1.1.2. Kültürleme

Bireylere maddi ve manevi değerlerin kazandırılması, aktarılması anlamına gelen kültürleme, bireylerin toplum içinde yaşayarak, dinleyerek, gözlemleyerek, deneyimleyerek değer edinme sürecidir. Kültürleme, genel olarak maddi ve manevi değerlerin bireye kazandırılması süreci olarak açıklanabilir (Kısakaya ve Özbaş, 2021). Celkan (1991) ise kültürlemeyi, bireyin ait olduğu topluluğun değerlerinin, yargılarının kısacası toplumun kültürünü öğrenmesi, edinmesidir şeklinde açıklamıştır. Kültürleme gerçekleşikten sonra ise maddi ve manevi değerlerini tanıyan, geliştirerek muhafaza eden bireylerin yetiştirilmesi hedeflenir (Yiğit, 2021). Kısaca kültürleme, milletlerin topluma kazandırdıkları bireyler üzerindeki amaçlarının gerçekleşme süreci şeklinde de ifade edilebilir.

Kültür aktarımının sosyalleşme ve kültürleme olmak üzere iki temel ayağı bulunmaktadır (Sertkaya, 2010): Sosyalleşme, bireyin toplumsallaşması, kültürleme ise toplumun değerlerinin bireye kazandırılmasıdır. Kültürleme sürecinde bireye

doğrudan ve dolaylı olarak toplumun değerleri öğretilir ve bireyin bu değerleri içselleştirmesi sağlanır. Böylece birey hem yaşadığı toplumun maddi ve manevi değerlerini ve yaşadığı coğrafyayı tanır hem de toplum içinde edindiği rollerin gerekliliklerini bilir. Bunun sonucunda ise bireyin vatandaşlık bilinci gelişir. Bu farkındalık ile yetiştirilen bireyler de öğrendiği değerleri, sorumlulukları kendinden sonraki kuşaklara aktarır.

Birey kültürel değerlerini öğrenirken toplumun bireyleri ile sürekli iletişim halindedir, bu iletişim sürecinde bireye, rol model olarak, telkinle ve en önemlisi eğitim yolu ile kültür aktarılmış olur. Bütün toplumlar bireylerin topluma uyumlu birer vatandaş olmaları için gayret ederken kültürlerinin sürekliliğini ve ilerlemesini sağlamak için de çaba gösterirler (Safran, 2015: 6). Bunu aile, sosyal çevre ve eğitim aracılığı ile yaparlar. Aile, sosyal çevre ve eğitim aracılığı ile birey, toplumla özdeşleşmiş olarak hayata kazandırılır.

Okulların bireylere maddi ve manevi değerlerini, tarihini ve kurumlarını öğrenme fırsatı verme ve bireyi topluma kazandırma gibi mühim fonksiyona da sahip olduğu iyi bilinmektedir (Akengin vd., 2002). Okul, kültürleme işlevi kapsamında bireylere kültürel motifler hakkında bilgi vermekle birlikte bireylerin kültürel motifleri sahiplenmeleri için gereken durumları oluşturmaya gayret eder (Çelikkaya, 2007). Bu nedenle de okullarda verilen eğitim, bireylerin etkili vatandaş olarak yetişmesi adına önem arz etmektedir.

Eğitim, var olan kültürel değerleri bireylere belli bir düzen içinde kazandırılması ve öğretilmesi ve belirli değer ve becerilerle bireylerin donatılması şeklinde ifade edilir. Sosyal bilgiler dersinin de eğitimin bu önemli görevini yerine getirmede stratejik bir işlevselliği bulunmaktadır (Sever, 2015: 7). Sosyal bilgiler dersinin bireylere kültürel değerleri benimsetmekte daha fazla rolü bulunmaktadır. Bu da sosyal bilgiler dersini kültür aktarımında önemli kılmaktadır.

2.1.1.3. Yöntem

Bir gayeye ulaşmada kullanılan izlenen yol olan yöntem, sosyal bilgiler dersine yansıyan sosyal bilimlerin çalışma ilkelerindedir (Sever, 2015: 7).

Diğer derslerde olduğu gibi sosyal bilgiler dersinde de belirli bilgi, beceri ve değerlere sahip yurttaşlar yetiştirmede bu dersin içeriğinde doğruluğu kanıtlanmış ve evrensel olarak kabul edilmiş uygulanabilen olgu ve ilkeler yer almalıdır. Bunun için de bilimsel yöntemlerden yararlanılması düşünülmektedir (Safran, 2015: 7). Çünkü bilimsel yöntemler ile elde edilen veriler günceldir. Bu güncel bilgiler ile hem toplumun sahip olduklarının ne kadarının günümüz ihtiyacını karşıladığı belirlenir hem de toplumun şu anki ve gelecekteki ihtiyaçları ortaya çıkartılır. Böylece eğitim programları hazırlanırken doğru ve ihtiyaca göre hedeflerin belirlenmesine olanak sağlar. Eğitimin işlevsel olması için bu hem gerekliliktir hem de bir zorunluluktur.

2.1.1.4. Zaman (geçmiş- bugün- gelecek)

Sürenin belirli bir parçası olan zaman, doğal varoluş bağlamında tek boyutlu bir süreçtir, mekân bağlamında düşünüldüğünde tabiattaki olay ve olguların ölçülebilmesidir (Sümer, 2022). Sosyal bilgilerde zaman, temel kavramlardan biridir. Sosyal bilgiler, geçmişten bugüne değişen ve süreklilik gösteren yaşanmış olayların, hayatımızda var olan şeylerin kavranmasını ve farkındalığına imkân verir ve işlediği konuları geçmiş, şimdi ve gelecek bağlamlarında irdeler (Sever, 2015: 7). Kültür geçmiş demektir. Çünkü kültür geçmişten gelir. Dolayısıyla insanlara kültürel değerleri edindirmek önceki yaşantıları, tarihini öğretmekle olur, kültür aktarımında da bireylere kültür öğretilirken önce geçmişte var olmuş kültürel öğeler öğretilmelidir (Safran, 2015: 7). Bu nedenle de toplumlar yeni nesillere kültürü aktarırken geçmişten gelen toplumsal değerlerini, geçmiş yaşantılarını, tecrübelerini, deneyimlerini de gelecek kuşaklara aktarırlar, çünkü yarın var olmak için bugünü oluşturan geçmişin ne olduğunun öğretilmesi zorunludur. M. Kemal Atatürk'ün: "Geçmişini bilmeyen geleceğine de sahip olamaz." sözü geçmiş yaşantıların, tecrübelerin, düşüncelerin vs. öğretilmesinin gelecek inşasında önemli olduğunu ortaya koymaktadır.

2.1.2. Sosyal Bilgiler Yaklaşımları

Gayesi, toplumun sürekliliğini sağlıklı bir şekilde sağlayacak bireyler kazandırmak olan sosyal bilgiler dersi ile ilk ortaya çıkışından günümüze iyi ve etkin vatandaş yetiştirmek odaklı bir eğitim verilmektedir. Sosyal bilgiler dersinin bireyleri yurttaşlık bilinci ile yetiştirmeyi temel gaye edindiği ulusal ve uluslararası düzeyde

herkes tarafından açıkça onaylanmıştır (Malkoç ve Ata, 2021).

Geçmişten bugüne eğitim felsefesi alanında uzmanlaşmış kişilerin, birbirlerinden ayrı düşüncelere sahip oldukları görülürken, sosyal bilgiler alanındaki uzmanlaşmış eğitimciler de sosyal bilgilerin öğretimi konusunda birbirinden bağımsız, farklı görüşler ve düşünceler ileri sürmüşlerdir (Doğanay, 2005; aktaran, Yalçın ve Akhan, 2019). Sosyal bilgilerin doğası üzerine kapsamı geniş ve etkileyici gayreti ve emeği ortaya koyan eğitim uzmanları Berr, Barth ve Shermis (1978: 18), bireyler üzerinde baskı oluşturmadan sosyal bilgilerin yöntemlerini kullanarak demokrasinin ilkelerine inanmış yurttaşlık ve insanı insan yapan temel değerlerin yurttaşlıkla bütünleştirilmesini ifade eder. Pek çok eğitimcinin bu şekilde düşündüğünü belirtirlerken ailenin, inanılan değerlerin, edinilmiş becerilerin, iletişimin, düşüncelerin ve amaçların da tesiri olduğunu söylerler ve sosyal bilgilerin geleneksel anlamda şu şekillerde anlaşıldığını ifade ederler: (Özmen, 2011) “*Vatandaşlık Aktarımı Olarak Sosyal Bilgiler, Sosyal Bilgiler Olarak Sosyal Bilgiler, Yansıtıcı İnceleme Olarak Sosyal Bilgiler*” (Barr, Barth ve Shermis: 2013). Şüphesiz ki ülkemizde sosyal bilgiler eğitiminin oluşmasında bu öğretim yaklaşımları, en önemli referanslardandır (Kaymakçı ve Ata, 2012). Sosyal bilgiler öğretim programında yer alan öğrenme alanı ve kazanımları incelediğinde bu yaklaşımlara uygun olduğu görülmektedir.

Sever (2015), Yaklaşımı, eğitim ve öğretime yol göstermede konunun ele alış şekli (s.12) olarak açıklamıştır.

2.1.2.1. Vatandaşlık Aktarımı Olarak Sosyal Bilgiler

Geçmiş bilgilerin bireylere eksiksiz olarak aktarılmasını gaye edinen yaklaşım, sosyal bilgilerin eğitim şekline yön veren en eski bakış açısı ve anlayışıdır. Bu yaklaşım daimicilik ve esasicilik felsefesini temel almıştır ve içeriği bu iki felsefeye dayanmaktadır (Öztürk, Keskin ve Otluoğlu, 2012: 77). Barth ve Demirtaş’ın (1997) tanımına göre, Vatandaşlık Aktarımı Olarak Sosyal Bilgiler Öğretimi yaklaşımı; belirlenmiş bilgi, beceri ve değerlerin nedenleri açıkça ifade edilerek bireylere öğretilmesidir (Kan, 2009). Bu yaklaşımda toplumsal değerlerin bireylere kazandırılması öğretilmesi üzerinde durulur (Kuş ve Aksu, 2017). Bu yaklaşımın ana

gayesi, toplumun temelini oluşturan düşünce, değer, inanç ve fikir birlikteliği gerekli olduğu mevzuların bireylere küçük yaşlarda aktarılacak bireylerin yaşadıkları topluluğu benimsemelerine imkân vermek ve bireylerin yaşadıkları topluma uygun, egemen gücün hedeflediği ideal vatandaş olarak topluma kazandırılmasına imkân tanımaktır (Korkma ve Ataç, 2021). Bireylere yurttaşlık bilinci kazandırma amacı ile belirlenen konular, derste bireylerin pasif öğretmenin aktif olduğu, öğretmeni sınıf yönetiminde merkeze alan eğitim anlayışı ile öğrencilere aktarımı sağlanır (Sever, 2015: 12). *“Vatandaşlık Aktarımı olarak sosyal bilgiler öğretiminde belki de en yaygın ve kabul gören bir sınıf içi yaklaşımdır.”* (Barr, Barth ve Shermis, 2013:30).

Safran (2015), Vatandaşlık Aktarımı Olarak Sosyal Bilgiler Öğretimi yaklaşımına göre öğretim programının içeriğinde bireylerin edinmesi gereken beceri, değer ve devinışsel davranışları şu şekilde açıklamıştır: *“bu yaklaşımdaki bir sosyal bilgiler programının içeriğinde öğrencinin şu kazanımlara ulaşması hedeflenir:*

- *Geçmişini öğren*
- *Geçmiş ve gelecekle gurur duyma,*
- *Sorumluluk alma*
- *Uygun davranışlar sergileme,*
- *Otoriteye bağlılık”* (s. 8).

Bu yaklaşımın sosyal bilgiler dersinin ana gayesi olması sonucu sosyal bilgiler dersi, bireylere yurttaş olma duygusunun aşılmasına yönelik en önemli bir ders olmuştur (Korkmaz ve Ataç, 2021), buna göre topluma yurttaş kazandırmak sosyal bilgiler dersinin hedeflerinden birisidir (Kan, 2009).

Vatandaş yetiştirme, toplumun değerlerini benimseyen etkin ve etkili birey meydana getirmektir. Çünkü toplumun maddi ve manevi kültürel değerlerini benimsetmeden vatandaş bilinci kazandırılmaz. Kısacası vatandaşlık, yaşanan toplumun değerlerini benimsemekle olur. Bu nedenle de hayat boyu öğrenme yeterliliklerinden biri olan kültürel farkındalık ve ifade yetkinliği sosyal bilgiler dersinde bireylere kültürel değerleri öğretmede ve kültürel farkındalığı oluşturmada yol haritası görevi üstlenmektedir. Bu yetkinliğin kapsamında olan kültürel değerleri bireylere kazandırma amacı, vatandaşlık aktarımı olarak sosyal bilgiler yaklaşımının amacı ile

aynıdır. Bu amaç doğrultusunda bireye hem yaşadığı toplumun değerleri benimsetilir hem de bilinçli bir vatandaş olarak topluma kazandırılır. Bunun sonucunda da birey, değerlerini aktarma görevi üstlenir. Toplumun değerlerini bireylere aktarmaya odaklı olan bu yaklaşıma göre öğrenci değerlendirilmesinde geleneksel değerlendirme yöntemleri kullanılır. Örneğin; sözlü, test teknikleri (boşluk doldurma, yazılı yoklama, çoktan seçmeli test, doğru yanlış testleri). Bu değerlendirme araçları ile öğrencilerin bilgi düzeyleri ölçülür fakat bu değerlendirme araçları, psiko-motor becerilerin ölçmesine imkan vermez. Bu da bu yaklaşımın sınırlılıklarındandır.

2.1.2.2. Sosyal Bilimler Olarak Sosyal Bilgiler Öğretimi

Bu yaklaşım, bireylerin dünyaya sosyal bilimcilerin gözünden bakmayı öğrenmelerini hedefler ve vatandaşlık aktarımına göre yapılan öğretimin bireyi yeteri kadar geliştirmeyeceğini açıklar. Bu yaklaşım, sosyal bilimlere ait bilgi, beceri ve değerlerin öğretilmesinin ve kavratılmasının bireylerin yurttaşlık bilincinde olmaları, yaşadığı toplumda üreten, sorumluluk sahibi olan, vatandaşlık görevini yerine getiren bireyler olarak yetiştirilmesinde en iyi yöntem olduğunu düşüncesine dayanır (Safran, 2015: 8). Bu yaklaşıma göre yapılan öğretimde öğrenciler, sosyal bilimlerin yöntemlerini kullanarak bir bilim insanı gibi uygulamalı olarak öğrenirler, bu yaklaşım ilerlemecilik ve yeniden kurmacılık eğitim felsefesini temel alır (Öztürk, Keskin ve Otluoğlu, 2012: 77).

Sosyal bilimler olarak sosyal bilgiler yaklaşımına uygun olarak düzenlenen sosyal bilgiler öğretim programının kapsamı sosyal bilimlerin içerik anlayışına göre hazırlanır (Sever, 2015: 12). Bu yaklaşımda yöntem ise sosyal bilimcilerin kullandığı bilgi toplama, keşfetme ve uygulamaya dönük olan öğrencinin genellemeye kendisinin vararak öğrenmenin gerçekleştiği buluş yöntemidir (Safran, 2015: 8). Bu yaklaşıma göre öğrenme süreci nasıl öğrenci merkezli ise değerlendirme de öğrenci merkezlidir ve değerlendirmede çağdaş değerlendirme teknikleri kullanılır. Örneğin; etkinlik kâğıtları, kavram haritaları bu yaklaşıma göre yapılan değerlendirmelerde daha çok kullanılır. Değerlendirmede öğrenme süreci ve sonucu birlikte ele alınır.

2.1.2.3. Yansıtıcı İnceleme Olarak Sosyal Bilgiler Öğretimi

John Dewey'in yaşayarak öğrenme düşüncesine göre düzenlenmiş bu yaklaşımda

bireyin, çevresine karşı duyarlı olması ve etkili bir birey olması amaçlanır. Bu yaklaşımda içerik belli değildir, problem bireyler tarafından tanımlanır. Bu yaklaşıma göre yapılan sosyal bilgiler öğretimi bireylerin toplumsal sorunları anlaması, belirlemesi, derinlemesine incelemesi, karşılaştırması, süreçte ne yapacağına ve çözüme giden yol ya da yolları belirlemesi, problemin çözümüne etkili şekilde karar vermesi gibi beceriler kazandırmayı hedefler (Öztürk, Keskin ve Otluoğlu, 2012: 78).

Yansıtıcı inceleme olarak sosyal bilgiler öğretimi yaklaşımına göre öğrenci değerlendirmesinde öğrencinin gerçekleştirdiği proje veya çalışma süreç ve sonuç değerlendirilmesi şeklinde yapılır. Rubrikler, akran ve öz değerlendirme formları bu yaklaşıma göre yapılan değerlendirmede daha çok kullanılır.

2.2. Yetkinlikler

Dünyada hızla gelişen teknoloji, gelişimi ile birlikte hayatın her alanında değişimlerin gerçekleşmesine neden olmaktadır. Bu değişimden eğitimin niteliği ve niceliği de payını almaktadır. Bu nedenle de eğitim sistemi de teknolojik gelişmelere paralel olarak güncellenmekte ve çağa uygun olarak şekillenmektedir. Modern eğitimin birincil mühim ve değerli gördüğü unsuru, bilginin doğruluğu, zekanın gelişimi, öğrenilenlerin yaşama aktarılması, bir işi yapmak için eyleme geçmeye hazır bir ruh, bireyin yapabileceğine inanması yeterliliğini görmesi ve harekete geçmesiyle alakalı olan son derece yarışçı koşulların olduğu maksimum derecede bireyselliğin meydana gelmesine imkan veren yetkinliklerin meydana getirilmesi ve kazandırılan bilgi, beceri ve tutumların genişlemesine imkan vermektir (Tuparova vd., 2014). Kişinin kendisinin değişime ayak uydurabilmesi, yenilikleri benimsemesi ve yeni bilgiler edinmesi için hayatı boyunca eğitiminin sürmesi, yeni bilgiler edinmesi ve öğrendiklerini hayatına geçirmesiyle gerçekleşebilir. Hayat boyu öğrenme kişinin yaşamı süresince bireyin bulunduğu bütün ortamlarda meydana gelebilen, öğrenen bireyde belirli şartlar ve koşullar aramayan, belirli bir mekânda sınırlı olmayan, her yerde öğrenme olarak da ifade edebileceğimiz bir anlam taşımaktadır (Güçlü, 2020: 134). Bu nedenle eğitim-öğretim aracılığıyla bireylere ömür boyu değer ve beceri kazandırma amacı ile belirlenmiş olan anahtar yetkinlikler önem arz etmektedir.

Türkiye’deki öğretim programlarının hepsinde yer aldığı gibi anahtar yetkinlikler Sosyal bilgiler dersi öğretim programında da yer almaktadır (Pala, 2022). Sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan özel ve genel amaçlar, değerler ve beceriler incelendiğinde bu yetkinliklerin sosyal bilgiler dersinin amacına hizmet eder özellikler taşıdığı için sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan bu yetkinlikler bu dersin amacına önemli derecede katkı sunmaktadır. Çünkü bu yetkinliklerle donatılmış bireyler, sosyal bilgiler dersinin topluma kazandırmayı hedeflediği ideal vatandaşdır.

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nda (SBDÖP, 2018) yer alan anahtar yetkinlikler şu şekildedir:

1. *“Anadilde iletişim*
2. *Yabancı dillerde iletişim*
3. *Matematiksel yetkinlik ve bilim/teknolojide temel yetkinlikler*
4. *Dijital yetkinlik*
5. *Öğrenmeyi öğrenme*
6. *Sosyal ve vatandaşlıkla ilgili yetkinlikler*
7. *İnisiyatif alma ve girişimcilik*
8. *Kültürel farkındalık ve ifade”*

Yetkinlik, farklı özelliklere sahip toplumların yaşamlarını sürdürmek amacıyla buldukları ortamda kazandıkları beceriler, bilgiler ve tutumlar ve yaşam şekilleridir, bununla birlikte yetkinlik, bireylerin kazanmış oldukları yaşam becerilerinin hayatta işe yarar ve fonksiyonlu olmasını da kapsar (Aponte, 1995; aktaran, Kohli vd. 2009). Bireylere yaşam becerileri edinmelerine imkân veren bu yetkinlikler birbirlerini tamamlar niteliktedir ve hepsi ayrı bir öneme sahiptir. Bu yetkinlikler içerisinde yer alan kültürel farkındalık ve ifade yetkinliği bireyin kendi kültürüne ve farklı kültürlerle duyarlılık kazanmasını sağlar. Kültürel bilgi, başka milletlerin sahip olduğu nitelikleri, tarihlerini, maddi ve manevi değerlerini, tutum ve eylemlerini tanımaya imkan sağlar (Balcazar, Balcazar ve Ritzel, 2009). Bununla birlikte “bu yeterlilik, tarihimizin ve mirasımızın korunmasına katkıda bulunan kültürel tezahür geliştirmeyi gerektirir” (García vd., 2021). Çünkü kültürel farkındalığın kültürel anlamda ilerlemede öncelik ettiği kabul görmektedir (Bunch vd., 2018). Modern çağda yetiştirilen bireylerin bu yetkinlik ile donatılması

toplumların sürekliliği için önemlidir.

2.3. Kültürel Farkındalık ve İfade

Kültür aktarımının gerçekleşmesi için bireylerin yaşadığı toplumun kültürlerini benimsemeleri ve bir sonraki kuşağa sahip oldukları kültürü aktarma becerisi edinmeleri anlamına gelen bu yetkinlik insanların düşünce, tecrübe ve hislerini farklı kitle iletişim araçları kullanarak açıklamasıdır. Avrupa Birliği Resmi Gazetede yayımlanan Hayat Boyu Öğrenme için Anahtar Yetkinliklere İlişkin “22.05.2018” tarihli Konsey Tavsiye Kararında Kültürel Farkındalık ve İfade Yetkinliği; “fikirlerin ve anlamların, farklı kültürlerde ve bir dizi sanat ve diğer kültürel form aracılığıyla nasıl yaratıcı bir şekilde ifade edildiği ve iletildiğine yönelik anlayışa sahip olma ve saygı duymayı kapsamaktadır.” şeklinde ifade edilirken Avrupa Komisyonu (2007) tarafından; Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı’nda (2018) ve Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nda (2018) da bu yetkinlik “müzik, sahne sanatları, edebiyat ve görsel sanatlar dâhil olmak üzere çeşitli kitle iletişim araçları kullanarak görüş, deneyim ve duyguların yaratıcı bir şekilde ifade edilmesinin öneminin takdiridir.” olarak açıklanmıştır

Bu tanımlardan yola çıkarak bireyler tarafından yaratıcılıklarını ortaya çıkaracak şekilde okul içi ve okul dışı etkinlikler ile bireylerin aktif yaşantılar geçirerek kültürün ifade edilmesi ve kavranması da bu yetkinliğin hedefi olduğu görülmektedir.

Yaşadığımız çağda bütün milletler, kendi kültürel değerlerinin bilincinde olan, bunun yanında kültürünü tanıtmaya becerisine sahip aktif vatandaş yetiştirmeyi hedefler. Bireylerden beklenen bu nitelik kültürel farkındalık ile bağlantılıdır (Adabaş, 2016). Teknolojinin çok hızlı bir şekilde ilerlemesiyle birlikte ulaşım ve iletişim araçlarının da hızlı bir şekilde ilerlediği çağımızda bu ilerlemenin sonucunda kültürel alışveriş de geçmiş dönemlere nazaran hızlandı. Çağımızda yaşadıkları ülkeler farklı olan ve birbirinden apayrı değer ve inançlara sahip kişiler, benzer film ya da müziklere ilgi duymakta ve onları beğenmektedirler. Yaşadığımız çağın oluşturduğu birey, kendi kültürel değerlerini benimsemesinin yanında evrensel kültüründe farkındadır (Adabaş, 2016). Bu farkındalığa sahip olan bireylerin yetiştirilmesi toplumların

küreselleşen dünyada yalnız kalmaması için önem arz etmektedir. Küresel bir köy haline gelen dünyada bireylerin kendi kültürel değerlerini koruyarak farklı kültürleri öğrenmesi ise toplumların öz kültürlerini korumasını sağlar. Kısacası bireyler kendi kültürlerinden kopmadan farklı kültürleri de bilmelidir. Bu birey günümüzün ideal vatandaş modelidir. Bu nedene de kültürel farkındalık ve ifade yetkinliğinin önemli bir rolü bulunmaktadır. Çünkü kültürel farkındalık insanların ait olduğu kültürel değerleri ile başka toplumların kültürel değerlerin birbirine benzer olan ve olmayan yönlerini algılamasını sağlar (Gürel ve Çetin, 2018). Bununla birlikte kültürel farkındalık bireylerin önce kendi kültürlerini tanıması ile oluşur. Bu nedenle de bir toplumda kültüre sahip çıkmak, nesiller arası ilişki kurmak, bireylerin ait oldukları kültürün bilincinde olmalarını sağlamak çok büyük bir önem arz etmektedir (Bozkurt, 2022). Geçmişten bugüne uzanan bir köprü olan kültür, insanları birbirine bağlar, insanları bir arada tutar, ortak mutlulukları ve acıları yaşatır. Kültür bir milletin dinamizmi ve kimliği olmaktadır (Cihangir ve Köksal, 2019). Bunun için de milletlerin, toplumsal birlik ve beraberliklerinin bozulmadan yaşamlarını sürdürebilmesi için kültürün bir sonraki kuşağa doğru bir şekilde öğretilmesi, benimsetilmesi mühimdir (Tekin, 2022). Kültür aktarımı, kültürün devamlılığının sağlanması demektir (Sümer, 2022). Kültür aktarımı ile bireylere geçmiş deneyimler, toplumsal değerler, sahip olunan maddi ve manevi varlıklar, toplumsal idealler ve hedefler öğretilir. Böylece birey ait olduğu toplumun yapısını ve o toplumdaki rolünü öğrenir. Bunun için de kuşaklar arası kültür aktarımı önemli olmaktadır. Çünkü kuşaklar arası gerçekleşen kültürel aktarım, bireylerin yaşadıkları topluma daha kolay uyum sağlamasına imkân tanır. Bu nedenle de bireylere, küçük yaşlarda kültürel bilinç ve farklı kültürlerle saygı duyma, gerektiği durumlarda farklı toplumlarla iletişim kurma becerileri kazandırılmalıdır. Çünkü içinde bulunduğu toplumun değerlerini erken yaşta öğrenmeyenler, gelecekte kendilerinin ve ait oldukları toplumun yabancıları olacaktır. (Tekin, 2022). Bu nedenle de kültürün devamı için zorunlu olarak yaşanması gerekir (Türkmen, 2012). Bireylerin kendi kültürlerinin ve diğer kültürlerin farkında olması kadar kültürlerini aktarma bilincinde olması kültürünü nasıl tanıttığını bilmesi de önemlidir. Yukarıda da bahsedildiği gibi teknolojinin her alanda gösterdiği etkileri, insanlar arasındaki iletişimde de görülmektedir. Gelişmiş teknolojiye sahip iletişim araçları, dünyanın bir ucundan diğer ucuna insanların birbirleri ile iletişim kurmalarını sağlamanın yanı

sıra insanlara gidemedikleri yerleri de görme imkânı tanımaktadır. Sosyal medya mecraları, sanal müzeler, youtube fenomenleri, pandemi süreciyle yaygınlaşan çevrimiçi konferanslar ve konserler, insanların insanla ilgili olan her alanda farklı modellere ulaşmalarına imkân tanımaktadır. Bu da insanların duygu, düşünce, tutum ve davranışlarını etkilemektedir. Bu durumda kültürel değerleri ayakta tutmak için insanların kendi kültürlerini benimsemeleri kadar kültürlerini en iyi şekilde tanıtmaya becerisine de sahip olmaları önem arz etmektedir. Bireylerin ortaya koydukları her şeyde kültürüne ait bir unsuru bulundurması kültürün korunmasını sağlar. Bu nedenle de kültürü sözlü olarak, şarkılarla, şiirlerle, ezgilerle; hikâyelerle, masallarla, resimle; yöresel danslarla, tiyatro, film, sanat eserleri ile anlatma becerisi çok önemlidir. Bunun için de bireyler küçük yaşlarda eğitilmelidir. İlköğretim basamağı kültürel farkındalık yaratmada ve kültürel miras konusunda eğitim vermede önemli bir eğitim adımıdır (Çengelci, 2012). İlkokulda edinilen beceriler, değerler, tutumlar ve yetenekler, bireyin gelecekte kişiliğinin şekillenmesinde önem arz etmektedir (Tuparova vd. 2014). Bununla birlikte beceri ve yetkinlikler ile donatılmış bireyler, üyesi oldukları toplumda etkin ve üretken olacaklardır. Kültürel farkındalık oluşturmada ilkokulda ve ortaokulda verilen sosyal bilgiler dersinin de rolü yadsınamaz bir gerçektir. Sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan öğrenme alanlarının ve kazanımların içeriğine bakıldığında bu dersin bireylere, doğrudan ve dolaylı olarak kültürel bilinç ve farkındalık kazandırma amacına hizmet etmekte olduğu görülür.

2.4.Kuşak

Nesil anlamına da gelen ve yakın tarihlerde dünyaya gelmiş, benzer tarihi olaylara şahitlik etmiş bireyler topluluğuna kuşak denir. Kuşaklar ile ilgili alan yazındaki tanımlar ise şu şekildedir: Aynı zamanda dünyaya gelen insanlara kuşak denir (Müftüler, 2019). Kuşak, yaklaşık olarak yaş aralığı birbirine yakın yaşlarda olan bireylerin oluşturduğu topluluklardır. Sosyal bilimler sözlüğünde “nesil, kuşak ve jenerasyon” şeklinde ifade edilir (Arslan, 2019). Kısacası toplumsal hayatı zaman kavramıyla açıklama anlamına gelen kuşak, genel olarak aşağı yukarı aynı dönemlerde doğup büyüyen bir grup insan olarak tanımlanır (Çakır ve Azman, 2022).

Kuşaklar, içinde yaşadıkları toplumun olaylarından doğrudan etkisinde kalarak şekillenirler. Kuşakları etkileyen özelliklerin şekillenmesinde çevresinde gerçekleşen olaylar etkilidir (Askeroğlu ve Karakulakoğlu, 2019).

Kuşak, bireyleri belirli tarihlere göre ayırır ve o tarih aralığındaki insanların yaşam biçimlerini açıklar.

Tablo 2.2. Ait olduğu yıllara göre kuşakların adı

Nesil Adı	Doğumlar Başlıyor	Doğumların Sonu	Bugünün En Genç Yaşı	Bugünün En Yaşlısı
Sessiz Nesil	1925	1945	78	98
Baby Boomer Nesil (Bebek Patlaması)	1946	1964	59	77
X Kuşağı (Bebek Büstü)	1965	1979	44	58
Y Kuşağı	1980	1994	29	43
Z Kuşağı	1995	2012	11	28
Gen Alfa	2013	2025	1	10

www.careerplanner.com'dan düzenlenmiştir.

Bu tarih aralığında yaşayan kuşakların yaşadıkları zamandaki tarihi olaylar, ekonomik ve teknolojik etkenler ve gelişmeler farklılık gösterir, edindikleri roller ve yaşam becerileri arasında farklılıklar da vardır. Bununla birlikte kuşaklar arasında benzerliklerde olabilmektedir. Toplumları oluşturan kuşaklar birbirlerini etkilemekle birlikte ve birbirlerinden de etkilenmektedirler.

Kuşakların birbirini etkilemesinin yanı sıra nesiller arası bakış açısı, yaşam farklılıkları ve kendine has özellikleri, yaşamla ilgili alanlar da kuşakları birbirinde farklı kılan değişimlere de neden olmaktadır (Öztürk, 2021). Böylece toplumu oluşturan kuşaklar geleneğin sürmesi ve yeniliğin oluşmasında rol üstlenmektedirler.

2.5. Kültür

Kültür, toplumların kendileri tarafından oluşturdukları, atalarından miras olarak aldıkları ve gelecek kuşaklara öğrettikleri, milli bilincin oluşmasını sağlayan maddi

ve manevi değerlerin tamamına denir. Kültür, hayatımızdaki her Şeyi kapsıyor (Bozkurt, 90: 2015), rnek verecek olursak, iletişim Şekli, giyim tarzı, tüketim aŐıŐkanlıęı, boŐ zaman etkinlikleri, selamlaşma aŐıŐkanlıklarımız, beden dilinin anlamları, eğitimin içeriği ve günlük hayattaki eylemlerimiz kültür kapsamında yer almaktadır. Bunun yanında kültür, toplumsal yapıyı oluşturan bireylerin, kendinden önceki atalarından öğrendikleri ve kendilerinden sonraki nesillere aktardıkları aŐıŐkanlıklar, hayatta kalmak ve toplumsal düzeni sağlamak için edindikleri bilgi, beceri, eylem ve tutumları da kapsamaktadır.

Bir toplumun kimliğini oluşturan kültürü, Dalli ve akmak (2020); inanç, gelenek ve görenekler, değerler, yemekler ve giyimin meydana getirdiği “biz kimiz” sorusunun yanıtı Şeklinde açıklamışlardır. Yücel’e (2016) göre kültür, yalnızca bilgi ve ezberlenip tekrarlanmıŐ deneyim formülleri değildir. Kültür, bilgilerin ve tecrübelerin hepsinin insan ruhunda ve zekâsında sindirilmıŐ, iselleŐtirilmıŐ ve öz varlığın içinde kendini saklamıŐtır. Sosyolojik açıdan bakıldığında kültür, bireylerden öğrenerek bize bırakılmıŐ toplumsal mirastır (Turan ve Meydan, 2019). Bu miras; dini mabetler, kaleler, yeme iime aŐıŐkanlıkları, giyim tarzları, eğlenme aŐıŐkanlıklarından selamlaşma Şekillerine kadar hayatımızın her alanını etkileyen Şeyler olarak ifade edilebilir. Kültür, bireylerin birlikte meydana getirdikleri maddi ve manevi unsurların hepsini kapsar (Demirezen ve Aktaş, 2020). Başka bir deyişle kültür, bir insan hakkında her Şeyi kapsar (Sümer, 2022). Bununla birlikte kültür, bir milletin yüzyıllarca yaşayarak meydana getirdiği servet olma özelliğine sahiptir (Keçeci, 2022). Yaşadığımız dünyada dünden kalan, bugün karŐımıza çıkan veya geleceğe bırakılan birçok Şey kültürün parçası haline gelmektedir (Demirezen ve Aktaş, 2020).

Bu tanımlardan hareketle kültürün çeşitli Şekillerde ifade edildiğini söyleyecek olsak da genel olarak kültür, toplumun ürünü olduğu, toplumun hafızası rolünü üstlendiği ve bireylerin bir arada tutan faaliyetler olduğu Şeklinde ifade edilmiştir. Bunun yanında “musiki de dil, edebiyat ve tarih gibi milli kültür, hazinelerinden biridir. O da bağrından çıktığı milletin hususiyetlerini taşır” mesela “ağaç da bir kültürdür”, toplumların kültürü yalnız yazılı ve sözlü ürünler olmamaktadır. Bununla birlikte ulusların birlikte uyum sağaldıkları kurallar ve değerler milli kimliklerini ortaya

çıkartır (Kaplan, 2020). Bu nedenle “kültür, bir ülkeyi, bir milleti diğer milletlerden, ülkelerden ve toplumlardan ayıran en önemli belirleyicilerden biri olarak kabul edilir.” (Sağ, 2018).

İnsanın maddi ve manevi gereksinimleri türlü türdür. İnsan bu ihtiyaçlarını karşılamak adına sayısızca şey tasarlamış, üretmiş ve var olanların gelişimini sağlamıştır (Kaplan, 2020: 28). Ve böylece İnsanlar var oldukları zamandan günümüze kadar kendileri için fayda sağlayan, ihtiyaçlarını karşılayan ve yaşamlarını kolaylaştıran her unsura değer vererek bunları benimsemişler ve değerleri haline getirmişlerdir. Toplumun sahiplendiği bu maddi ve manevi öğeleri ve inançları meydana getiren kültür, (Dere, 2021) toplumun serveti olarak da tanımlanabilir. Her toplumu, bir diğerinden ayıran kültürel sembolleri bulunmaktadır. Bu semboller, milletlerin diğer milletlerden farkını ortaya koyar ve “kültürler semboller, değer, inanç, dil gibi bir takım öğelere sahiptir.” (Yıldızlar, 2022). Kültürün bu öğeleri arasında kesintisiz bir etkileşim vardır (Turan ve Meydan, 2019) ve bu öğeler de birbirinden bağımsız olarak düşünülemez. Bozkurt (2015), kültürlerin öğelerini, değerler, inançlar, semboller, dil ve normlar olarak gruplandırmıştır (s.93).

2.5.1. Kültürün Öğeleri

Değerler: Değer, TDK tarafından “bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet” şeklinde açıklanmıştır. Bütün toplumların kendine özgü değerleri vardır ve bu değerler toplumların oluşturduğu yasaların dahi şekillenmesinde etki etmektedir.

Değerler, hedeflerimizi ve eylemlerimizi belirlemede doğru ve yanlış olanın ne olması gerektiğini ifade eden bir ölçüdür (Bozkurt, 2015: 93). Belirlenen bu ölçü ile bireyler toplumda uyum içinde yaşamayı öğrenir. Bu sebepten dolayı değerler bireylerin davranışlarını kontrol etme işlevi de görür. Kişilerin birbirleri ile ilişkilerine, ait oldukları toplumun ortak inançları, iyi kötü anlayışları, duygu ve düşünceleri yön verir (Sümer, 2022).

Toplumlar geçmişten gelen değerlere sahip olduğu gibi değerlerini çağın gerekliliklerine göre değiştirebilirler fakat değişen bu değerlerin, toplumun yapısına uyumu önemliken toplumun her kesiminin de bu değişime uyumu da önemlidir.

Eğer bu uyum gerçekleşmezse toplumda bir çatışma meydana gelir ve toplumsal bütünleşme bozulur. Değişim ve gelişim ile birlikte değerlerin korunarak süreklilik sağlaması için bu uyumun sağlanması dikkate değerdir.

İnançlar: İnanmak yaratana, şeylere ve dine bağlanma, inandığı değerlerin doğruluğunu kabul etmedir. İnanç, gerçekliğin doğasına ilişkin bir iddiadır, dünya ile ilgili belirtilen düşüncelerdir (Bozkurt, 2015: 97). İnançlar, bir dine inanmak, kültler, kalıp yargılar, çeşitli ideolojiler gibi bireylerin kendince mantığa bürüyerek kabul ettiği ve çeşitli ispat ve deliller ile dayanaklandırarak benimsediği düşüncelerdir. İnançlar bireylerin ve toplumların davranışlarında doğrudan etkiye sahiptir.

Kültürün çeşitli unsurlarından biri olan dinin boyutu da topluma yön verebilecek güçlü unsurlar açısından da oldukça önem arz etmektedir (Turan ve Meydan, 2019). Din, kişisel ve toplumsal yaşamı şekillenmesine katkıda bulunan önemli nasihatleri ve istekleri olduğu için değerlerin gerçekleşmesinde önemli bir etkidir (Kaymakcan ve Meydan, 2011). Dinin toplumsal düzeni ve birlikteliği sağlamada önemli bir rolü bulunmaktadır. Örneğin Delaney (2012), İslam dininin koşullarının insanların her gün yaptıkları temizliği dahi etkilediğini ifade etmektedir (s. 35). Bu nedenle de din kültürün önemli unsurlarındandır.

Semboller: Simge anlamına da gelen sembol; duygu, düşünce ve olayların görsel ile ifade edilmesidir. Bir duruma ve olaya anlam veren sembol (Bozkurt, 2015: 98), insanların zihinlerinde, duygu, düşünce ve nesnelere betimlenmesini sağlayan şeydir. Örneğin, bağımsızlığımızın sembolü olarak bayrağımızı kabul etmemiz, insanlar ile iletişim kurarken kullandığımız beden dilimiz, selamlaşma şeklimiz, sözlü ifadelerimiz sembolken, ülkeler tanıtılırken İslam ülkelerinin cami resmini kullanması, Hristiyan inancına sahip ülkelerin kilise, katedrallerin resmini kullanması ve diğer dinlere sahip milletlerin yaşadıkları coğrafyalarda yer alan dini mabetlerin resmini kullanması birer dini semboldür. Takımların kullandığı simgeler, markaların logoları, kıyafetlerin etiketinde yer alan şekiller birer semboldür.

Diğer bir ifade ile semboller, kişiye baktığı şeyin bir anlam çağrıştırması, bireyi o

şeye yaklaştırması, uzaklaştırması, yönlendirmesi veya o şeye karşı bireyin davranışını, duygularını harekete geçirmesi şeklinde ifade edilebilir.

Normlar: Toplumun her alanında bireylerin davranışlarına hem yön veren hem de davranışın nasıl olması gerektiğini belirten kurallardır. Bu ilkelerin aksine davranırsanız bulunduğunuz ortamda yaptırım ile karşı karşıya kalırsınız.

Norm, belirli bir müeyyidesi olan toplumsal kurallardır. Bu kuralların oluşmasında toplumların sahip olduğu değer sistemlerinin önemli bir etkisi vardır (Sümer, 2022). Normlar bireylerin bir arada düzen içinde uyumlu bir şekilde yaşamasını sağlar. Bütün toplumlar toplumsal düzeni sağlamak için normlar belirlerler. Yazının icadından önceki dönemlerde dahi toplumların, belirli kurallar çerçevesinde bir arada yaşadıkları görülmektedir. İlkçağ uygarlıklarının yazılı anayasalarına baktığımızda toplumsal düzeni sağlamak için ağır yaptırımlar içeren kurallar koyduklarını görmekteyiz. İnsanlığın ilk ortaya çıkışından günümüze toplumsal kurallar hep var olmuştur. Ve bu kurallar toplumun düzenini sağlamakta rol oynamıştır. Tarihte yıkılan devletlere ve parçalanmış milletlere baktığımızda yaşadıkları olayların sebeplerinden biri de toplumsal kuralların yok sayılması ve asayişin bozulmasıdır. Bu nedenle toplumsal kurallar toplumun var olmasında önem arz etmektedir.

Bozkurt (2015), “halk yordamı (*folkways*), örfler, tabular ve kanunları” dört büyük norm olarak belirtmiştir. (102)

Normlar devlet eli ile belirlendiği gibi toplumun kendi içinde de belirlenebilir, bir insanı öldürmek hukuken suç olmakla birlikte müeyyidesi hapis cezası iken ülkemiz de bazı aşiretler cezayı kendi aralarında vererek suç işleyen kişinin ölümüne karar verebiliyorlardı. Yalan söylemek İslam inancına göre günah, toplum içinde ayıp karşılanan bir davranıştır. Hukuk kurallarında yazmasa da insanlar, yalan söyleyen kişileri dışlayabilirler. Evlilik ile ilgili ülkemizde ve dünyanın çeşitli ülkelerinde hem kanunlarca belirlenen hem de toplumların kendi aralarında örf ve adet olarak belirlediği normlar vardır. Devlet vatandaştan beklediği belli ödevleri yazılı olarak anayasada açıklarken toplumda kendi içinde yaşayacak olan bireylerin görev ve özelliklerini yazısız olarak belirlemiştir ve böylece normlar oluşmuştur.

Dil: Dil, insanlar arasında iletişimi sağlayan çok yönlü gelişmiş bir araçtır. İnsanlar duygularını ve düşüncelerini dil aracılığı ile birbirlerine iletirler.

Dil, ülkenin kültürel değerleri arasında ilk sırada yer alır (Kaplan, 2015: 39). Gökalp ise ulusal bağımsızlığa giden ilk adımının dilin bağımsızlığı (s. 78) olduğunu söyler. Dil, kültürün de en önemli ögesidir. Kültür denilince aklımıza ilk olarak “dil” gelir. "Dil", uluslar denilen sosyal olan insanları bütünleştirir. Bu sosyal varlıkların aralarında duygu ve düşünce akışı yaratır (Kaplan, 2020: 25). Bu nedenden dolayı insanların kullandığı kendi dili, yaşadığı toplumun kültüründen izole etmesini amaçlamak gerçekçi (Gülde, 2019) olmaz. Çünkü dil bireylerin zamandan ve dünyada meydana gelen olumsuz durumlardan kurtulmasına imkân vererek bireylerin kültür oluşturmalarını sağlar (Sümer, 2022). Dil aracılığı ile oluşturulan kültür yine dil aracılığı ile korunur. Dilin, ulusların ve değerlerin ayakta kalmasında mühim bir işlevi vardır. Toplumlar dil aracılığı ile kültürel değerlerini tanıtmakta ve ileriye aktarmaktadır (Melanlioğlu, 2008). Böylece kültürel değerlerin sürekliliği sağlamaktadırlar. Çünkü kültürü gerektiği gibi uygun şekilde taşıyan dildir (Sümer, 2022). Kültürün aktarımını gerçekleştirmek de dilin önemli görevlerindedir (Melanlioğlu, 2008). Bu nedenle dil, kültürün aktarılmasında ve korunmasında önemli (Al-Sharabi, 2019) bir işlevsel araçtır (Kapanadze, 2018). Kültürün yeni nesillere ve dünyaya tanıtılmasında önemli bir araç olan dil, toplumlar tarafından bireylere kendilerine özgü konuştukları dillerini, değerlerini, alışkanlıklarını, kurallarını ve yaşam tarzlarını öğretmede kullanır. Dil aracılığıyla bireylerle iletişim sağlanırken doğrudan ve dolaylı olarak bireyler, topluma özgü birer vatandaş olarak eğitilir.

2.6. Kültür Aktarımı

Toplumların varlıklarını devam ettirmeleri ve toplumun üyesi olan bireylere vatandaşlık bilinci kazandırmak için bireylere toplumun kurallarını, maddi ve manevi değerlerini, sorumluluklarını, tarihini öğretmek zorunluluğundadır. Dünyada kendine özgü bir kültürel zihniyete sahip olanlar kültürel bilgilerini kendilerinden sonra gelen kuşaklara aktarma zorunluğu ve gerekliliği duyar (Ünlü, 2012). Çünkü toplumlar kendinden sonraki nesillere kültürünü aktarmazsa toplumsal devamlılık sağlanamaz. Toplumların var olduklarını gösteren en mühim belirti geçmişten gelen değerlerinin hala yaşatılıyor olmasıdır (Cihangir ve Köksal, 2019). Mirasçısı olan kişiler tarafından öğrenilmemiş, anlaşılmamış, yaşama aktarılmamış ve yaşamasına olanak verilmeyen kültürel miras zamana yenilecektir (Akkuş vd., 2015). Bu manada önemli olan milli kültürü kaybetmemek, yeni nesillere aktarmaktır (Kapanadze, 2018). Bu

da toplumların ayakta kalmasını sağlar.

Kültür aktarımı olarak ifade edilen bu durum bireylerin, yeni nesiller ile iletişim kurup kültürlerini bireylere aktarma ve kültürü koruma bilincini kazandırmak anlamına gelmektedir. Akova (2018), kültür aktarımını: bireyler tarafından oluşturulan ve toplumlarca deneyimlerle kendilerine mal edinilmiş, etkileşim yoluyla ortaya çıkan, insanlar tarafından oluşturularak toplumla özdeşleşen ve kalıtsal olmaktan çok sözlü, edebi ve görsel deneyimlerin gelecek kuşaklara aktarılan bir olgu olarak ifade etmiştir (s. 97). Bir başka deyişle kültür aktarımı, bir milletçe benimsenmiş olan maddi ve manevi kültürel öğelerin toplumun yeni üyelerine açıklanması, öğretilmesi ve içselleştirilmesidir (Melanlıoğlu, 2008). Sonuç olarak kültür aktarımı bireyin yaşadığı toplumun kültürünü öğrenmesi ve kendinden sonraki kuşaklara doğru bir şekilde aktarması şeklinde ifade edebilir.

Aşağıda kuşaklar arası kültür aktarımı ile ilgili bazı fotoğraflar yer almaktadır.

GN 2.2. Üç kuşak bir arada yufka açıyor.

Fotoğraf 2’de Anneanne (I. kuşak) yufka pişiren sondaki, anne (II. kuşak) ortadaki yufka açan ve çocuk (III. kuşak) baştaki, kışa hazırlık için yufka yapmaktadırlar. Çocuğun (III. kuşak) yufka açarken giyim şeklinin anne ve anneanneye benzemesi ve onlar gibi yazma (çember) takması sadece yapılan işin yapılış şeklinin değil iş yapılırken giyim kuşam konusunda da büyüklerin rol model alındığını göstermektedir.

GN 2.3. Anneanne (I. kuşak) torununa (III. kuşak) masal anlatıyor.

Fotoğraf 3'te anneanne (I. kuşak) torununa (III. kuşak) geçmişte yaşanmış hayat hikâyesini masal şeklinde anlatmaktadır. Anneanne, "kültürü nasıl öğrendiniz?" sorusuna babaannesinden hikâye şeklinde öğrendiğini ve kültürü öğrendiği şekilde de çocuklarına ve torunlarına öğrettiğini ifade etti.

2.7. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Whicbeck ve Gecas (1998), ebeveyn davranışlarının ve ebeveynlerin sosyalleşme amaçlarına yönelik düşüncelerinin doğruluğunun, ebeveynler ve çocuklar arasında değerler aktarımı üzerine etkisini incelemek amacı ile yaptıkları çalışmada iki kuşak arasında değer atıflarının ilişkisinin gerçek değere nazaran daha güçlü olduğunu belirtmişlerdir.

Monthienvichienchai vd. (2002), Bangkok, Tayland'daki bir İngiliz müfredat uluslararası okulundaki İngiliz öğretmenlerin iletişim yetkinliğini, kültürel farkındalığını ve iletişim anlayışını incelemek amacıyla yaptıkları çalışmada, katılımcıların iletişim yeterliliğinin, yüksek olduğunu ve iletişim kaygılarının az

olduğunu, kültürel farkındalıklarının da yüksek olduğunu belirtmişlerdir.

Demircioğlu ve Tokdemir (2008), ilgili literatüre dayalı olarak tarih derslerinin değerler öğretimine katkılarının ne olduğunu ortaya koymak amacıyla yaptığı çalışmada. Tarih dersinin değerler eğitiminin yapılabileceği derslerden birisi olduğunu belirtmiştir.

Tay ve Yıldırım (2009), ilköğretim dördüncü ve beşinci sınıf öğrenci velilerinin sosyal bilgiler dersinde kazandırılması amaçlanan değerler konusundaki görüşlerinin neler olduğunu tespit etmek amacıyla yaptığı çalışmada çalışmaya katılan velilerin hem kendilerini hem de okulları değer eğitimi konusunda yeterli gördüklerini ve Değer eğitiminin her şeyden önce bir aile görevi, sonra da bir okul görevi olduğunu düşündüklerini belirtmiştir.

Ertürk ve Uğurlu (2010), kültür kazanımında oyuncağın rolünü açıklamayı amaçladığı çalışmasında oyuncakların kültürün kuşaklara aktarılmasında da önemi vurgulanmıştır.

Braçun Sova ve Kemperl (2012), “kültürel farkındalık ve ifade yeterliliğinin belirli bileşenleri açısından, öğrencinin belirli bir nitelik kazanmasının öngörüldüğü sanat eğitimi (yani görsel sanat eğitimi) müfredat reformunu eleştirel olarak analiz etmek amacıyla yaptıkları çalışmada reforma rağmen, sanat eğitimi müfredatı, büyük ölçüde müfredatın kavramsal yapısı nedeniyle, kültürel farkındalık ve ifade yeterliliğinin seçilmiş bileşenlerini” gerçekleştirmediğini belirtmişlerdir.

Sicherl-Kafol ve Denac (2011), Çağdaş müzik dili aracılığıyla iletişim üzerine yapılan araştırma da kişisel ve sosyal faktörler düzeyinde, kültürel farkındalık ve ifade yetkinliğinin gelişimini dolaylı olarak etkileyen bir dizi motivasyon göstergesi gösterdiğini belirtmişlerdir.

Türkmen (2012), Türkiye’de yapılan Pepe adlı çizgi filmi üzerinden örneklendirilerek kültürü aktarmada çizgi filmlerin bir araç olarak ne şekilde kullanıldığı ve kullanılması gerekliliği konusuna değindiği çalışmasında Pepe adlı çizgi filminin yeterli olmadığını bunun yanında çizgi filmler içinde Türk kültürünü

aktarım aracı olarak faydalanmak adına Pepe çizgi filminin örnek yapıtlardan biri olduğunu belirtmiştir.

Lotfi vd., (2013), farklı nesillerdeki ailelerin kültürel uygulamalarına odaklanıldığı çalışmada 2012 yılında Khoi Şehrindeki ebeveynler ve gençler arasındaki değerleri, davranışları ve normatif uygulamaları araştırmak amacıyla yaptığı çalışmada iki kuşağın kültürel ve sosyal değerleri arasında bir çelişki, zıtlasma bulmuştur.

Mert vd., (2013) İlkokul çağındaki bireyler için çevrilmiş çocuk kitaplarında hem çocukların kendilerine has kültürlerin hem de evrensel kültürel unsurların ne kadar yer aldığının incelemek amacıyla yaptıkları çalışmada çeviri kitapların çocukların kültürlerinin farkına varma açısından önemi saptandığını belirtmişlerdir.

Morsümbül (2014), Ankara örneği üzerinden kültürel değerlerin üç nesil arasında ki değişimini incelenmeyi amaçlandığı çalışmada nesiller arasındaki kültürel değerlerin değişiminin yavaş olduğunu ve uzun vadede gerçekleşen bu değişimin büyük olduğunu, bununla birlikte kuşakların değer oryantasyonunun değiştiğini ve değişimin tutarlı ve tahmin edilen yönde oluştuğunu belirtmiştir.

Ayhan (2015), müzik imgelerinin kültür aktarımında kullanılabilirliği: kültürel yansımalar adlı çalışmasında müziksel imgelerin kültür aktarımında önemi ifade edilmiştir.

Kavut (2015), nesiller arasında iletişim farklılığının aile içerisinde iletişime etkisini araştırdığı çalışmasında; nesiller arasında iletişim farklılığının aile içerisindeki iletişimi olumlu ve olumsuz şekilde etkilediğini belirtmiştir.

Özen (2015), üç kuşaktan annelerin çocuklarını büyütürken önemli gördükleri değerleri ortaya çıkarmak, ortaya çıkarılan bu değerlerin zamanla değişimini ve Türk kültürüne ait değer gruplaması geliştirmek amacıyla yaptığı çalışmada

Üç kuşaktan annelerin çocuklarını yetiştirirken önem verdikleri değerleri belirlemek ve belirlene bu değerlerin zaman içindeki değişimi ile birlikte Türk kültürüne özgü bir değer sınıflaması geliştirmek amacıyla yaptığı çalışmada; üç kuşaktan annelerin

çocuk büyütürken önemli gördükleri değerlerde zamanla değişimin yaşandığını belirtmiştir.

Albanese vd., (2016), İtalyan Merkez Bankasının Hane Halkı Gelir ve Servet Anketi'nin 2010 dalgasında yer alan soruları kullanarak, değerlerin aile içi aktarımının rolünü araştırmışlardır. Ebeveynlerden alınan değerlerin torunlara aktarılan değerlerle ilişkili olduğunu belgelemektedir.

Avcı ve Memişoğlu (2016), sosyal bilgiler dersi öğretmenlerinin kültürel miras eğitimi ile ilgili görüşlerinin ve sosyal bilgiler dersinde kültürel miras eğitiminin hangi seviyede verildiğini değerlendirmek amacıyla yaptığı çalışmada; çalışmaya katılan öğretmenlerin kültürel miras konusunu önemsediklerini, sosyal bilgiler dersinde de kültürel miras konusuna yer verilmesinin önem arz ettiği görüşünde olduklarını belirtmiştir.

Sarıtaş ve Barutçu, (2016), kuşaklar açısından sosyal medya araçlarından faydalanma seviyelerindeki farklılık olup olmadığını araştırmak amacıyla yaptığı çalışmasında: X-Y-Z kuşaklarının “*iletişimi başlatma, içerik paylaşma ve eğlence*” açısından kuşaklar arasında farklılığın olmadığı fakat sosyal medyada “*araştırma, işbirliği, iletişimi kurma ve sürdürme*” açısından bu üç nesil arasında değişiklik görüldüğünü belirtmiştir.

Ertürk ve Sivritepe (2017), insanların alışkanlıklarını, geleneksel ritüel algılarındaki ve nesiller arası kültürel değişimdeki farklılıkları açıklığa kavuşturmak amacıyla yaptıkları çalışmada; nesiller arasında farklılıklar bulunduğunu ve her nesil, eylemlere ve ritüellere farklı tepki verdiğini, yaşın büyümesi ile birlikte kültürel değişimin azaldığını belirtmişlerdir.

Nurlu ve Gülden (2017), müzik bağlamında kültürün bozulması, kültürü nesillere aktarırken ortaya çıkan güçlükler ve sorunlara getirilen çözümler gibi konularla ilgili veriler elde etmek amacıyla yaptıkları çalışmada; yeni nesillere kültürün devamlılığını sağlamak amacıyla Türk müziğinin gerektiği kadar tanıtılmadığını, öğretilmediğini bunun için de müzik dersinin müfredatlarının ve öğretim

programlarının kültür aktarımı açısından ele alınması ve incelenmesi gerektiğini belirtmişlerdir

Altan ve Tarhan (2018), büyükannelerin okul öncesi çağındaki torunlarını hayat boyu öğrenme kapsamında hangi değer ve becerileri öğrettiklerini belirlemek amacıyla yaptıkları çalışmada; büyükannelerin torunlarına değer katmak için tecrübelerini kullandıklarını ve bunu yaparken büyük ölçüde sosyal öğrenme teorileriyle doğru orantılı olarak arzu edilen davranışları pekiştiren örnek davranışlar ortaya koyduklarını ifade ettiklerini belirtmişlerdir.

Demirağ ve Kakımış (2018), Almanya'ya işçi olarak gelen ve 'misafir işçi' olarak gelip daha sonra kalıcı olarak yerleşmiş Türk göçmenlerin kültürleşme, entegrasyon ve asimilasyon sürecini incelemek amacıyla yaptıkları çalışmada; nesiller ilerledikçe kimliğini ve değerlerini içselleştirme düzeyinin Türk göçmenler arasında azalacağı yönde olduğunu belirtmişlerdir.

Gürel ve Çetin (2018), sosyal bilgiler dersi ve bu dersin kültür aktarımında edindiği rolü incelemek amacıyla yaptıkları çalışmada; sosyal bilgiler dersinin doğası gereği kültürle yakın ilişkili olduğunu ve bu dersin kültür konusunda ilköğretim seviyesinde verilen en mühim derslerden biri olduğunu belirtmişlerdir.

İbret, Aydın ve Turgut (2018), Coğrafya eğitiminin birey yetiştirilmedeki rolünü incelemek amacıyla yaptıkları çalışmada coğrafya öğretmenlerinin, coğrafya eğitiminin bireylere günlük yaşam becerileri kazandırmada, bireylerin vatan ve Millet sevgisinin artmasında, yaşadığı yeri ve ülkesini tanıyarak aidiyet duygusunun gelişmesine katkı sağlayacağını düşündüklerini belirtmişlerdir.

Kapanadze (2018), 2018-2019 öğretim yılında ortaokullarda Türkçe dersinde okutulan Türkçe ders kitaplarındaki (5, 6, 7 ve 8. Sınıf) Milli Kültürümüzün temalarında yer alan yazılı metinlerin kültür aktarımı bağlamında incelenmesi amacıyla yaptığı çalışmada; Kültürümüzün gelecek kuşaklara öğretilmesi adına tarihi ve kültürle ilgili öğelerin yer aldığı, kavrama ile ilgili sorularda kültürle ilgili öğelerin aktarımı için neyin yapılacağı konusunda sorular ve öneriler bulunduğunu

belirtmiştir.

Sağ (2018), sosyal bilgiler dersinde somut olmayan kültürel miras eğitimi ile ilgili etkinlikleri temel alan uygulamaların etkisini araştırmayı amaçladığı çalışmada; uyguladığı etkinlik temelli eylem planından sonra, somut olmayan kültürel mirasa yönelik dördüncü sınıf öğrencilerinde önem arz eden bir farkındalığın oluştuğunu ve bireylerin somut olmayan kültürel mirasın unsurlarını tanıma, sunma, tanımlama ve örneklerle anlatmayı başardıklarını belirtmiştir.

Yazar ve Yazar (2018), Ortaöğretim Türk Kültür ve Medeniyet Tarihi Öğretim Programının Türk kültürünün hangi öğelerini kuşaklara aktarmayı amaçladığını, bu amaçların kültür açısından önemi ve bu hedefe ulaşabilmek adına programda çoklu öğrenme ortamı uygulamalarının ne derecede yer aldığını belirlemeyi amaçladıkları çalışmada; programın genel, özel amaçları, değerleri, kazanımları, becerileri, değerler eğitimi alanlarında kültür aktarımı kavramının yer aldığını belirtmişlerdir. Bununla birlikte programda somut olan kültürel öğelere yer verildiğini, somut olmayan kültürel öğeleri yer almadığını belirtmişlerdir.

Cihangir ve Köksal (2019), gençlerin Osmaniye'nin kültürel varlıklarını ne derecede biliyor olduklarını ve sahiplendiklerini belirlemeyi amaçladıkları çalışmada; Osmaniye'de eğitim gören gençlerin illerindeki insanların ortak mirası kültür varlıklarını gerektiği gibi bilmiyor oldukları ya da bu kültürel varlıkları görmeye gitmedikleri ve kültürel miras ile ilgili önemli derecede bilgilerinin eksik olduğunu belirtmişlerdir.

Keleş ve Yoncalık (2019), Milli Eğitim Bakanlığı değerler eğitimi programında yer alan değerlerin sekizinci sınıf öğrencilerinin tutum ve eylemlerine dönüştürülmesinde beden eğitimi ve spor dersinin yeri ve önemi incelemek amacı ile yaptıkları çalışmada; bireylerin cinsiyetlerine göre değer edinmeleri açısından bir önemli bir farklılık görülmediğini fakat beden eğitimi ve spor dersi alıp bir de lisanslı olarak spor yapan bireylerin sahip oldukları değer kazanımlarının daha fazla olduğunu belirtmişlerdir.

Şahin (2019), kültür aktarımında toplumsal cinsiyetin rolü belirlenmeyi amaçladığı çalışmada; kültür ve kültürü aktarmada toplumsal cinsiyetin belirleyici görevi bulunduğunu, kültürün toplumsal cinsiyet rolünü belirlemede önemli olduğunu, toplumsal cinsiyet rolünün de kültürün sürekliliğe imkan tanıyan temel unsurlardan biri olduğunu belirtmiştir.

Yıldızlar (2019), kuşaklar arası etkileşimin genç tüketicilerin markaya duydukları güven ve algıladıkları kalite aracılığıyla marka bağlılıkları üzerindeki etkisini belirlemek aracılığıyla yaptığı çalışmada; bir takımında algılanan kalite ve güven, büyük ölçüde nesiller arası öğüt ve sohbet şeklinde olduğunu belirtmiştir.

Arslan (2020), “sözlü kültür ürünlerinin aktarımında medya, toplum ve kuşaklararası etkileşim” adlı çalışmada; geleneğin, yaşlı nesilden genç nesle doğru aktarıldığını, aktarımda niceliğinin azalmadığını, geleneklerin her nesilde birçok değişkenle tekrardan yorumlandığını, geleneğinin kabulünü ve reddini aktarıcısının beklentileri doğrultusunda değil, anlatan ve dinleyen ilişkisi doğrultusunda şekillendiğini belirtmiştir. Kültür aktarımı yaşlı nesil ve genç nesil arasında çift yönde gerçekleştiğini belirtmiştir.

Kara ve Emirhan (2020), 2019/2020 eğitim öğretim yılında Millî Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu tarafından onaylı, ilkokullardaki 1-4. sınıf müzik dersi kitaplarında yer alan çocuk şarkılarını, değerler eğitimi açısından inceledikleri çalışmada, şarkıların değerler eğitimi konusunda önemli olduğu ve şarkıların öğrencilere değer öğretmede zengin örneklerin olduğunu saptamışlardır.

Özkan (2020) “İyilikseverlik ve alçak gönüllülük bağlamında Kutadgu Bilig ile kültür aktarımı” adlı çalışmada Kutadgu Bilig’deki “iyilikseverlik” ve “alçakgönüllülük” ile ilgili beyitlerden bazılarını inceleyerek eser aracılığı ile bu iki değer üstünden kültür aktarımının önemini vurgulamıştır.

Rapold vd. (2020), tarım öğrencilerinin kültürel farkındalık, bilgi, duyarlılık ve iletişim yeteneklerinin kültürel yeterlilik gelişimlerini etkilemek için nasıl birleştiğini anlamak amacıyla yaptıkları çalışmada; öğrencilerin farklı kültürlerle ilgili

farkındalıklarının olduğunu, öğrencilerin seyahat ederek farklı kültürel ilgili bilgi almak istediklerini, fakat farklı kültürlerle ilişki kurma yolunda tam manası ile motive olmadıklarını belirtmişlerdir.

Çağlayan (2021), kültürel miras aktarımında görsel sanatlar dersinin yeri ve önemini incelemek amacıyla yaptığı çalışmada; görsel sanatlar dersinin kültürel miras aktarımında önemli bir yeri olduğunu belirtmiştir.

Pérez García Á, Sacaluga Rodríguez, I, Moreno Melgarejo (2021), Film turizminin yeni nesiller için çekiciliği nedeni ile motive edici ve yaratıcı bir yaklaşımla kültürel farkındalık ve ifade yeterliliğinin gelişmesine katkıda bulunduğunu belirtmişlerdir.

Koca (2021), Ortaöğretim okullarında okutulan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinin bireylerin kültürüne ait olma şuuru kazandırma rolünü ortaya koymak amacıyla yaptığı çalışmada; DKAP derslerinin bireylere “bayram ve taziye ziyaretleri, ahlak kuralları, yemek adabı, çevre bilinci kazanma, hastaları ziyaret, okumayı seven bir toplum hedefi ve farklı kültürlerle diyalog kurma” gibi kültürle ilgili pek çok değer edinmede olumlu yönde etkisi olduğunu belirtmiştir.

Korkmaz ve Ataç (2021), Sosyal bilgiler dersinde vatandaşlık aktarımına ilişkin sosyal bilgiler öğretmen adaylarının görüş ve düşüncelerini incelemek amacı ile yaptıkları çalışmada; öğretmen adaylarının, sosyal bilgiler dersinin gelecek kuşaklara yurttaşlık aktarımında etkisinin olduğunu düşündüklerini ve bu dersin vatandaşlık aktarımı konusundaki görevinde gereğini yaptığını ifade ettiklerini belirtilmiştir.

Okray (2021), Canfeza mahlası Türk rap müzik sanatçısının Gaza isimli parçasında kullanılan metinler arası ilişkiler incelenmesini amaçladığı çalışmada Kudüs’ün bir gelenek olarak kuşaklar arasında aktarıldığını belirtmiştir.

Öztürk (2021), X, Y ve Z nesillerinin siyasal iletişim algılarındaki farkların kültür ve liderlik değişkenleri açısından belirlemeyi amaçladığı çalışmada; X-Y-Z kuşaklarının kullandıkları iletişim stratejilerinin farklı olduğunu, kuşakların kültürel

dinamiklerinin kendilerine has olduğunu ve liderlikle ilgili bakış açılarının kuşaklar arasındaki göze çarpan farklılık olduğunu belirtmiştir. Liderlik, kültür ve iletişim değişkenlerinin nesiller arasında farklı olmasının siyasal iletişim algılarını da etkilediğini saptamıştır.

Paksoy (2021), 1968’ den bugüne sosyal bilgiler ders kitaplarında vatandaşlık aktarımının nasıl yapıldığını ortaya koymayı amaçladığı çalışmasında nitel araştırma yöntemini kullanmıştır. Araştırmanın sonucuna göre “milli öğeler” temasının tüm ders kitaplarında yer aldığını, “vatan” vurgusunun yer aldığını ve ders kitaplarında “vatandaşlık” teması devletin ödevi ve vatandaşın ödevi kategorileri ile sunulduğunu belirtmiştir.

Yılmaz (2021), “İftarlık Gazoz Filmi Örneğinde Sinemada Kültür Koruma Yaklaşımları” adlı çalışmasında incelediği filmin kültürün aktarılmasında ve korunmasında örnek bir film olduğunu belirtmiştir.

Batu ve Tos (2022), “kültürel değişim ve farklı kuşakların ebeveynlik algısı temelinden hareketle X ve Z kuşağında bulunan kişilerin ebeveynlik algılarının nasıl olduğunu” saptamak amacı ile yaptığı çalışmada. “X kuşağında ebeveynliğe ilişkin Z kuşağından farklı olarak her şeye koşuşturma, empati kurma, birliktelik, gurur, umut, sağlık, daha çok zaman, eğlence, oyun ve eğitim kavramlarına rastlanmıştır. Z kuşağında ebeveynliğe ilişkin X kuşağından farklı olarak ise dokunmak, özgürlük, saygı, fedakârlık, baskı, değer, hissetmek, kodlarına” rastladığını, “iki kuşağı üzerinde durdukları ortak kodlar ise çekirdek aile, mücadele ve düşünmek, merhamet, anne yemeği, anne, baba, saygı, güven, büyüme, eğlence, çocuklar temelinde aile ve mutluluk” kavramları olduğunu, genel olarak kodların ise en çok sevgi, saygı, huzur ve birliktelik kavramları üzerinde” durulduğunu belirtmiştir.

Çetinkaya (2022), kuşaklar ile bilgi aktarma davranışı arasındaki ilişki düzeyini belirlemek amacıyla yaptığı çalışmada; kuşaklar ile bilgi aktarımı eyleminin arasında pozitif ilişki olduğunu ve kuşaklar arası farklılığın bilgi aktarımı eylemini de etkilediğini ve bununla birlikte çalışanların, meslekteki deneyim sürelerinin ve eğitim seviyelerinin bilgi aktarma eylemlerinde farklılık gösterdiğini belirtmiştir.

Kavlak ve Akova (2022), popüler kültür bağlamında Y ve Z kuşağının kahve kültürünü ele aldığı çalışmada; nesillerin popüler ürünlere ve markaya yönelim puanları arasında kayda değer farklılık saptamışlardır. Bu çalışmada kuşakların çoğunun Türk ve yabancı markalar ile yaşam şekli, kültür ve tüketim alışkanlığının kısmen uyduğunu ifade ettiklerini belirtmişlerdir.

Sümer (2022), “Değişen toplumda kültür aktarımında kadının rolü” adlı çalışmada Toplum olarak kültür ve kültürün aktarılmasında geleneksel toplumlardan günümüzdeki modern ve post modern toplumlara gelindikçe her alanda değişimin hızlıca olduğunu ve değişimin içinde bilhassa kadının toplumdaki yerinde, durumunda ve rolünde değişim olduğunu belirtmiştir.

Şencan ve Beki'nin (2022), Çingene toplumu içinde alkol kullanımının nesiller arasında aktarılmasında ve sonraki kuşaklar tarafından tekrardan imal edilmesinde rol alan toplumsal etkenin neler olduğu ve nasıl işletildiğinin saptanması amacı ile yaptıkları çalışmalarında; nesiller arası öğrenme sürecinin niteliğinin bağımlılığın meydana gelmesinde mühim bir etkisinin olduğunu ve kültürel açıdan kapalı toplumlarda bu etkinin düzeyi daha yüksek olduğunu belirtmişlerdir.

Yıldız (2022), “Dijital kültürde ramazan ayı ve kültür aktarımı: rafadan tayfa çizgi filmi örneği” adlı çalışmasının sonucunda dijital kültürün getirisi olan çizgi filmlerin kültür aktarımında önemli olduğunu ortaya koymuştur.

Yıldızlar (2022), iletişim ve kültür aktarımı olarak yemek konusunu sosyolojik açıdan ele aldığı çalışmada yemek konusunun; nesiller arasında iletişim, aile ve toplumsal ilişkilerde, değerler ve kültürel bakımdan önemli olduğunu belirtmiştir.

Yukarıdaki çalışmalar ele alındığında; sosyal bilgiler dersi ile bazı derslerin ve bu derslere ait kitapların, değerler, kültür aktarımı ve vatandaşlık eğitimindeki rolü, bunlara ne derece yer verdiği; oyuncağın, hikaye kitabının, filmin kültürel değerler öğretimindeki yeri ve rolü; öğretmenlerin, ebeveynlerin görüşlerine göre sosyal bilgiler dersinin kültürü öğretme seviyesi, bu derste hangi değerlerin öğretildiği; değerlerin kuşaklara nasıl aktardığı, kültür ve değer aktarma davranışı ve kuşaklar

arası davranış değişiklikleri, kuşaklar arası kültürel değişim, kültür aktarma davranışını etkileyen etkenler; öğretmenlerin ve öğrencilerin kültürel farkındalıklarının incelendiği; kültür aktarmada kadının rolü, kültür aktarmada yemek konusu ve kuşaklar, kültür, kültürel farkındalık ve ifade yetkinliği ve kültür aktarımı ile ilgili farklı amaçlar doğrutusunda araştırmaların yapıldığı görölmektedir. Fakat sosyal bilgiler eğitiminde kültürel farkındalık ve ifade yetkinliği kapsamında kuşaklar arası kültür aktarımının incelenmesi amacıyla ilgili çalışmaya rastlanmamıştır. Bu bir eksiklik olarak görölmüştür. Bu durum bu çalışmanın özünü ortaya koymaktadır. Bu çalışmanın kültürel farkındalık ifade yetkinliğinin sosyal bilgiler dersi ile ve kuşaklar arası kültür aktarımı ile doğrudan ilişkilendirilerek yapılmış olması ve çalışmanın farklı bir yaklaşımla ele alınmış olmasından dolayı sosyal bilgiler, kültürel farkındalık ve ifade yetkinliği, kuşaklar arası ve kültür aktarımı ile ilgili yapılacak çalışmalara katkı sunacağı düşünölmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, çalışma grubu, veri toplama aracı, verilerin toplanması ve istatistiksel yöntemler ile araştırmanın sürecine yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada sosyal bilgiler eğitiminde kültürel farkındalık ve ifade yetkinliği kapsamında kuşaklar arası kültür aktarımını incelemek amacıyla nitel araştırma desenlerinden durum çalışması kullanılmıştır. Yıldırım ve Şimşek (2018) nitel araştırmayı; gözlem, görüşme ve belgelerin çözümlene gibi veri toplama yöntemlerinden yararlandığı, insanların algısının ve gerçekleşen eylemlerin müdahale edilmeden, gerçeği yansıtarak ve her yönüyle ortaya koymak amacıyla nitel bir sürecin uygulandığı inceleme olarak tanımlamıştır. Nitel araştırma, araştırmacıya derinlemesine inceleme yapma fırsatı verir ve bu yöntem araştırmacıya çalışma sürerken ortaya çıkan yeni durumlarda değişiklik yapma kolaylığı sağlar.

Durum çalışması; “güncel bir olguyu gerçek yaşam çerçevesi (içeriği) içinde çalışan, olgu ve içinde bulunduğu içerik arasındaki sınırların kesin hatları ile belirgin olmadığı ve birden fazla kanıt veya veri kaynağının mevcut olduğu durumlarda kullanılan, görgül bir araştırma yöntemidir” (Yin, 1984: 23; aktaran Yıldırım ve Şimşek, 2018: 289). Durum çalışması, diğer araştırmalardan farklı özellikleri esas alınarak, araştırmacıların "nasıl" ve "neden" sorularını temel kabul edip, kendi kontrolleri dışındaki olgu ve olayları detaylı incelemelerini sağlayan bir araştırma yöntemidir denilebilir. (Yıldırım ve Şimşek, 2018: 289),

“Araştırmacı başlangıçta belli bir problem ya da durumdan hareket etmesine ve araştırma tasarımı oluşturmasına rağmen, durum çalışması araştırmacının başlangıçtaki varsayımlarını süreç boyunca derinlemesine test etmesini ve değiştirmesini sağlayacağından sorgulama alanını farklı bir yöne kaydırma imkânı

tanır.” (Öztürk, 2014: 120). Bununla birlikte durum çalışması araştırmacıya yaptığı araştırmada problemin niteliğine uygunsu veri toplamayı telefonda veya kütüphaneden yapabilme imkânı tanır (Yıldırım ve Şimşek, 2018: 291).

Bu çalışmada nitel araştırma deseni ve nitel araştırma desenlerinden biri olan durum çalışmasının seçilmesinin nedeni; kültür aktarımının gerçek yaşam içinde var olan bir olgu olması, bu desenin katılımcılar ile yüz yüze veya iletişim aracı ile görüşme kolaylığı tanınması, araştırma ortamının belirlenmesinde ve çalışma sürecinde değişen durumlarda esneklik sağlaması, araştırma sürecinin kısa sürede tamamlanmasına imkân tanınmasından dolayıdır.

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu nitel çalışma geleneğine uygun amaçlı örneklem yöntemlerinden kolay ulaşılabilir durum örnekleme ve ölçüt örnekleme göre oluşturulmuştur. Kolay ulaşılabilir durum örnekleme, araştırmayı hızlandırır ve kolaylaştırır. Kolay ulaşılabilir örnekleme daha az maliyetlidir (Yıldırım, Şimşek, 2018). Ölçüt örnekleme “bu örnekleme yöntemindeki temel anlayış önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan bütün durumların çalışılmasıdır. Burada sözü edilen ölçüt veya ölçütler araştırmacı tarafından oluşturulabilir ya da daha önceden hazırlanmış bir ölçüt listesi kullanılabilir” (Yıldırım ve Şimşek: 122).

Bu çalışmanın örnekleme belirlenirken I. kuşak amaçlı örneklem yöntemlerinden kolay ulaşılabilir durum örnekleme göre, II. ve III. kuşak ölçüt örnekleme göre seçilmiştir. Çalışmada kolay ulaşılabilir durum örnekleme seçilmesinin sebebi ise araştırmanın pandemi döneminde başlamasıdır.

Araştırmanın çalışma grubunu, Kayseri ilinde bulunan ilkokul ve ortaokulda öğrenim gören 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerinden 23 öğrenci ve bu öğrencilerin üst kuşağı olan 20 anne ve 20 anneye oluşturmaktadır. Çalışma grubunu oluşturan 63 kişiden veri toplanmış, veri doygunluğuna ulaşıldığında veri toplama süreci tamamlanmıştır. Çalışmaya katılan örneklem grubuna ilişkin yaş, cinsiyet, öğrenim durumlarına ilişkin bilgiler tablo şeklinde gösterilmiştir.

I. Kuşaktan katılımcılara ilişkin demografik bilgiler tablo şeklinde gösterilmiştir.

Tablo 3.3. I. Kuşaktan (Ebeveyn) katılımcılara ilişkin demografik bilgiler

Değişken		Frekans
Yaş Aralığı	50-59	6
	60-69	10
	70-79	3
	80+	1
Eğitim Durumu	Öğrenim görmemiş	11
	Okuma yazma kursu	2
	İlkokul	6
	Lise	1
Meslek Durumu	Ev hanımı	18
	Emekli	1
	Terzi	1

II. Kuşaktan katılımcılara ilişkin demografik bilgiler tablo şeklinde gösterilmiştir.

Tablo 3.4. II. Kuşaktan (Ebeveyn) katılımcılara ilişkin demografik bilgiler

Değişken		Frekans
Yaş aralığı	30-39	11
	40-49	8
	50	1
Eğitim durumu	İlkokul	7
	Ortaokul	5
	Lise	2
	Lisans	4
	Yüksek lisans	2
Meslek durumu	Ev hanımı	14
	Öğretmen	2
	Özel sektör	2
	Kamu görevlisi	2

III. Kuşaktan katılımcılara ilişkin demografik bilgiler tablo şeklinde gösterilmiştir.

Tablo 3.5. III. Kuşaktan (çocuk) katılımcılara ilişkin demografik bilgiler

Değişken		Frekans
Yaş	10	2
	11	4
	12	7
	13	7
	14	3
Cinsiyet	Kız	15
	Erkek	8
Sınıf Düzeyi	4	2
	5	4
	6	6
	7	8
	8	3

3.3. Veri Toplama Aracı

Bu araştırma da nitel araştırma yaklaşımına dayalı görüşme tekniği kullanılmıştır. Görüşme tekniğini nitel araştırmalarda en çok kullanılan ve tercih edilen veri toplama aracı olarak görmekteyiz ve son zamanlarda sosyal bilim çalışmalarında bilgi edinmede önemli bir vasıta olarak kabul görmüştür ve kullanılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek,2018: 129). Görüşmeler, araştırmada yanıtlanabilecek sorular çerçevesinde paydaşlardan veri toplanması olarak tanımlanabilir. Görüşme yöntemi araştırma ile ilgili ayrıntılı bilgi edinme imkanı verir (Büyüköztürk vd., 2020: 158). Görüşme tekniği yüz yüze gerçekleştirilen ve araştırmacıya görüşme süresince gözlem yapma fırsatı da veren bir tekniktir. Görüşme tekniğinde araştırılacak konular ile ilgili sorular hazırlanır ve katılımcılardan sorular yolu ile bilgi alınır. Görüşme tekniğini diğer tekniklerden ayıran en önemli özelliği araştırmacı ve katılımcı arasında karşılıklı bir iletişimin gerçekleşmesidir. Bununla birlikte görüşme araştırmanın her aşamasında kullanılmaya uygun bir araştırma aracıdır (Büyüköztürk vd., 2020: 158).

Araştırmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmede, önceden hazırlanmış sorular cevaplanırken görüşme sürecinde katılımcının cevabı detaylandırması ve genişletmesi imkânı da vardır. Yarı yapılandırılmış görüşmelerin hem olumlu hem de olumsuz yanları vardır. Yarı yapılandırılmış görüşmelerin katılımcının cevaplarının kısıtlanmaması, anlaşılmayan sorulara anında açıklık getirilmesi gibi olumlu yanları varken, görüşmenin amacından sapması, zamanın etkili kullanılmaması, görüşmenin kurallarına göre yapılamamasının inandırıcılığı zedelemesi yönünde olumsuzlukları da vardır (Büyüköztürk vd., 2020: 159). Olumsuz durumları aza indirmek için de araştırmacıya sorunluluk düşmektedir.

Yarı yapılandırılmış görüşme formu, katılımcıların bilgilerinin ve görüşme sorularının yer aldığı şekilde oluşturuldu. Görüşme soruları, araştırma konusu belirlendikten sonra konu ile ilgili benzer çalışmalarda kullanılmış görüşme soruları araştırılıp ekstra okumalar yapıp özgün olarak hazırlandı. Hazırlanan sorular, dört alan uzmanının görüşüne sunulmuş, uzmanın önerileri doğrultusunda bazı sorular

düzenlenmiş, bazı sorular görüşme formundan çıkarılmıştır ve uzman görüşüne göre görüşme formuna yeni sorular eklenmiştir. Gerekli düzenlemeler yapıldıktan sonra görüşme soruları tekrardan uzman görüşüne sunulmuştur. Uzman onayı alındıktan sonra görüşme formuna son şekli verilmiştir. Uzman görüşü alınarak düzenlenen görüşme soruları, çalışmanın amacına uygun olarak yapılması ve çalışmada elde edilecek sonucun çalışmanın amacı ile bağdaşması adına olumlu yönde katkı sağlamıştır.

Uygulanan görüşme formu, iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde katılımcıların demografik bilgileri yer almaktadır. İkinci bölümde katılımcılara sorulan sorular yer almaktadır.

Bu çalışmada sosyal bilgiler öğrencilerin ve ailelerinin kültürel farkındalık ve ifade yetkinliği kapsamında kuşaklar arası kültür aktarımının önemine ve kültürün nasıl aktarıldığına ilişkin görüşlerini tespit etme amacıyla yarı yapılandırılmış (açık uçlu) görüşme formu kullanılmıştır.

3.4. Verilerin Toplanması

Araştırmacı, görüşme formunu görüşme yapılan ailelere önceden çevrim içi ve yüz yüze olarak iletmiştir. Ailelere görüşmenin amacı açıklanmış ve ailelerin görüşmeye gönüllü olarak katılmayı kabul etmesinden sonra öğrenciler ve aileleri ile birebir görüşme yapılmıştır. Görüşme başlamadan önce öğrenci ve velisine görüşme formu verilip soruların incelenmesine imkân tanınmıştır.

Tablo 3.6. Görüşme sorularına cevap vermeyen ya da anlamsız cevap veren katılımcı sayısı

		Kuşaklar		Frekans	Toplam frekans
Kuşaklara göre kültür	göre	I.	Kuşak	3	6
		II.	Kuşak	-	
		III.	Kuşak	3	
Kuşaklara göre Kültür aktarımı	göre	I.	Kuşak	20	23
		II.	Kuşak	1	
		III.	Kuşak	2	
Kuşaklara göre kültürü tanıtmann önemi	göre	I.	Kuşak	-	-
		II.	Kuşak	-	
		III.	Kuşak	-	
Kuşaklara göre kültür tanıtm	göre	I.	Kuşak	1	5
		II.	Kuşak	1	
		III.	Kuşak	3	
Kuşaklara göre kültürü bir üst kuşaktan öğrenme	öre	I.	Kuşak	-	1
		II.	Kuşak	1	
		III.	Kuşak	-	
Kuşaklara göre kültürü öğrenmemenin sonuçları	göre	I.	Kuşak	2	3
		II.	Kuşak	1	
		III.	Kuşak	-	
Kuşakların kültür aktarımındaki rolleri	kültür	I.	Kuşak	-	-
		II.	Kuşak	-	
		III.	Kuşak	Sorulmadı	
Kuşaklara göre kültürün öğretildiği dersler	göre	I.	Kuşak	20	21
		II.	Kuşak	1	
		III.	Kuşak	-	
Kuşaklara göre kültür öğretiminde sosyal bilgiler dersinin rolü	göre	I.	Kuşak	Sorulmadı	1
		II.	Kuşak	1	
		III.	Kuşak	-	
Sosyal dersine göre kültürün nasıl ifade etme	bilgiler göre	I.	Kuşak	Sorulmadı	3
		II.	Kuşak	Sorulmadı	
		III.	Kuşak	3	
Kültürü ifade etmek		I.	Kuşak	Sorulmadı	2
		II.	Kuşak	Sorulmadı	
		III.	Kuşak	2	

3.5. Araştırmacının Rolü

Araştırmanın tüm aşamaları titizlikle yürütölmüştür. Araştırmanın amacına ulaşması ve analiz sonucunda doğru yorum yapma olanağını elde etmek için araştırmanın başında ve araştırma sürecinde sürekli literatür taraması yapılmıştır. Çalışmanın özgün olmasına özen gösterilmiştir. Görüşme sürecinde katılımcıların düşüncelerini etkileyecek durumlardan uzak durulmaya çalışılmıştır ve katılımcıların düşüncelerini rahatlıkla ifade etmeleri için özenli davranılmıştır. Görüşmeden elde edilen verilerin analizinde ve yorumlanmasında verilerin olduğu gibi aktarılmasına dikkat edilmiştir. Rapor yazılırken yazım kurallarına özen gösterilmiştir ve ifade edilmek istenen konu aleni bir şekilde verilmeye gayret gösterilmiştir.

3.6. Araştırmanın İnanırdıcılığı ve Tutarlılığı

Sonuçların güvenilirliği, bilimsel araştırmalarda en mühim kriterlerden biri olarak kabul görür. Bu bağlamda araştırmalarda 'geçerlilik' ve 'güvenilirlik' en sık kullanılan iki kriterdir (Yıldırım ve şimşek, 2018: 269).

Elde edilen verilerin detaylı bir şekilde raporlanması ve araştırmacının sonuçlara ulaşım şekline açıklık getirmesi nitel bir araştırmada geçerliliğin en mühim kriterlerinden biridir (Kirk ve Miller, 1986; aktaran, Yıldırım ve şimşek, 2018: 270). Nitel çalışmalarda ayrıntılı saha kayıtları alma, araştırmacıların doğru ve kapsamlı bilgi sağlaması, katılımcılara saha notlarının doğruluğunu kontrol ettirilmesi, ses kaydı ve video kaydı tutmak, fotoğraf çekmek, katılımcıların görüşlerinin doğrudan alıntılanarak verilmesi güvenilirliği artırır (Büyüköztürk vd., 2020: 264).

Bu araştırmada geçerliliği ve güvenilirliği sağlamak için görüşme soruları hazırlandıktan sonra uzmanların görüşleri doğrultusunda düzenleme yapılmış ve yapılan düzenleme sonucunda sorular tekrardan uzman görüşüne sunulmuştur. Uzmanların sorulara ilişkin onayı alındıktan sonra görüşme formu düzenlenmiştir ve görüşme yapılan katılımcılar, çalışmacının amacına uygun kişilerden seçilmiştir. Görüşmeye başlamadan önce katılımcılara çevrim içi uygulamalar aracılığı ile sorular gönderilmiş ve katılımcılara soruları görüşme öncesi inceleme fırsatı verilmiştir. Görüşmeler gönüllölük esasına uygun yapılmıştır. Görüşme süresince katılımcıların düşüncelerini etkileyecek söz ve davranıştan uzak durulmaya

çalışılmıştır ve katılımcıların dikkatlerini dağıtacak unsurların olmamasına özen gösterilmiştir. Görüşme sürecinde katılımcıların soruya verdiği cevaplar tekrar katılımcılara doğrulanmadan diğer soruya geçilmemiştir.

Görüşme sorularının hazırlanması ve görüşme sonucunun da elde edilen verilerin analizinde uzman görüşü dikkate alınmıştır. Analiz sonucunda elde edilen bulgular kategori ve kod şeklinde gösterilmiştir. Katılımcıların görüşleri ekleme ve çıkarma yapılmadan doğrudan verilmiştir. Görüşmeye katılan bazı katılımcıların fotoğrafları çekilmiştir. Katılımcıların rızaları olmadığı için ses kaydı ve video kaydı alınmamıştır.

3.7. Verilerin Analizi

Görüşme soruları hazırlandıktan sonra uzman görüşüne başvurulmuş ve uzmandan dönütler alındıktan sonra sorular, tekrardan düzenlenmiştir. Düzenlenen sorularla ilgili uzman onayı alındıktan sonra katılımcılar ile görüşmeler yüz yüze ve telefonla yapılmıştır. Verilerin toplanması için görüşmelerde sorulara sözlü olarak verilen yanıtlar not edilmiştir. Yapılan görüşmelerde katılımcılar kültürü aktarmanın önemi ile ilgili görüşlerini belirtirken beden dilleri ile de ifade ettikleri gözlemlenmiştir ve üçüncü alt probleme ilişkin bulgular kısmında kültürü aktarmanın önemini beden dilleri ile ifade ettikleri belirtilmiştir.

Verilerin analizi için MAXQDA programı kullanılmış ve içerik analizi yöntemi ile analizi yapılmıştır. Katılımcılardan elde edilen veriler araştırmacı tarafından tabloya aktarılmıştır. Sorular tema olarak, verilen her cevap ise kategori olarak belirlenmiştir. Kategorilerin kodları oluşturulmuştur. Elde edilen verilerin içerik analizi MAXQDA programı ile yapılmış ve görselleştirilmiştir. Analiz sonuçları bir uzman görüşüne sunuldu. Uzman, oluşturulan kodları yeterli ve problem cümlesinin çözümüne uygun buldu.

Aynı aileden kuşakların görüş benzerliği ve görüş farklılığı ise betimsel analiz yöntemi ile analiz edilmiştir. Analiz örneği tablo 7’de gösterilmiştir.

Tablo 3.7. I. Alt probleme ilişkin kuşaklar arası görüş benzerliğine ilişkin analiz tablosu.

	I. Kuşak	II. Kuşak	III. Kuşak
1	-	+	+
2	+	+	+
3	-	+	+
4	+	-	+
5	+	-	-
6	+	+	+
7	+	+	+
8	-	+	+
9	-	-	+
10	+	+	+
11	+	+	+
12	+	+	+
13	+	+	-
14	-	-	+
15	+	+	+
16	-	+	-
17	-	-	+
18	+	+	-
19	-	+	+
20	+	-	+

Tablo 7’de görüldüğü gibi kuşakların, sorulara verdikleri doğru cevaplar (+) ile yanlış verdikleri cevaplar ve cevaplanmadıkları sorular (-) ile gösterilmiştir.

Kültürün kapsamında olan her şey doğru cevap olarak kabul edilmiştir. Okunduğunda kültürle ilgili anlam çağrıştırmayan cevaplar yanlış cevap olarak kabul edilmiştir.

Görüşme sorularından elde edilen verilere bulgular kısmında yer verilmiştir. Araştırma da katılımcıların görüşleri belirtilirken gerçek isimleri değiştirilmiştir. Görüşmede katılımcıların cinsiyet ayrımlarına göre değerlendirme yapılmamıştır. Çalışmaya I. kuşaktan 20, II. kuşaktan 20, III. kuşaktan 23 olmak üzere toplam 63 kişi katılmıştır.

Tablo 3.8: Verilerin Toplanması Sürecine İlişkin Ayrıntılı Bilgiler

Tarih	Okul Türü	İl Adı	Görüşme Süresi (dk.)		
			Çocuk	Anne	Anneanne
12.12.2021	Ortaokul	Kayseri	13	17	12
12.02.2022	İlkokul	Kayseri	10	10	15
13.02.2022	Ortaokul	Kayseri	15	25	25
13.02.2022	Ortaokul	Kayseri	17	25	40
14.02.2022	Ortaokul	Kayseri	12	35	30
27.02.2022	Ortaokul	Kayseri	15	36	20
28.02.2022	Ortaokul	Kayseri	13	15	35
01.03.2022	Ortaokul	Kayseri	20	27	33
01.03.2022	Ortaokul	Kayseri	21		
03.03.2022	Ortaokul	Kayseri	18	22	35
08.03.2022	Ortaokul	Kayseri	15	20	20
08.03.2022	Ortaokul	Kayseri	21	21	29
08.03.2022	Ortaokul	Kayseri	13		
08.03.2022	Ortaokul	Kayseri	10	47	19
08.03.2022	Ortaokul	Kayseri	9	18	25
08.03.2022	Ortaokul	Kayseri	9	15	10
22.03.2022	Ortaokul	Kayseri	22	27	15
18.04.2022	Ortaokul	Kayseri	8	32	12
25.04.2022	İlkokul	Kayseri	10	9	15
03.05.2022	Ortaokul	Kayseri	7	18	10
03.05.2022	Ortaokul	Kayseri	10		
05.06.2022	Ortaokul	Kayseri	Mesaj	Mesaj	Mesaj
08.06.2022	Ortaokul	Kayseri	13	55	Mesaj
Toplam Süre			295 (dk.)	(474 dk.)	(400 dk.)

Tablo 8 incelendiğinde görüşmeler görüşmenin gerçekleştiği tarihe göre sıralanmıştır. Görüşmenin gerçekleştiği tarihlerde üç kişi olmak üzere toplamda 63 kişi ile görüşme gerçekleştirilmiştir. İstisna olarak üç ailenin iki çocuğu ile görüşme yapılmıştır. Fakat anneanne ve anne ile bir kere görüşme gerçekleştirilmiştir. Çalışma grubunda 63 kişiden veri toplanmış, veri doygunluğuna ulaşıldığında veri toplama süreci tamamlanmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR ve YORUMLAR

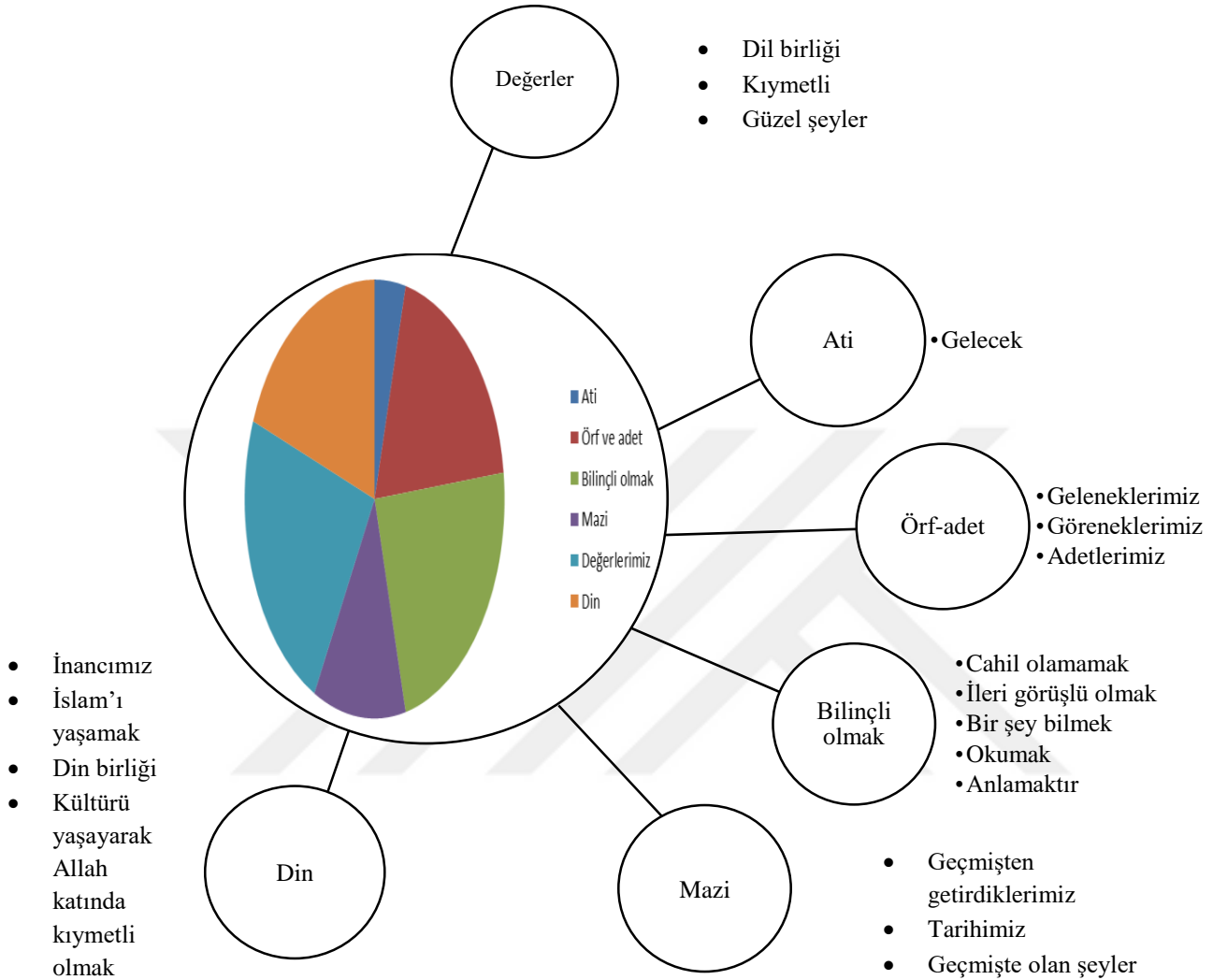
Bu bölümde, alt problemlere ilişkin, öğrencilerin (I. Kuşak), annelerin (II. Kuşak) ve anneannelerin (III. Kuşak) sorulara verdikleri cevaplardan elde edilen bulgular ve bu bulgularla ilgili yorumlara yer verilmiştir.

4.1. Birinci alt probleme ilişkin bulgular

Araştırmanın birinci alt problemi “Kuşaklara göre kültür ne ifade etmektedir?” şeklinde ifade edilmiştir. Araştırma sorusu üç farklı kuşağa sorulmuştur ve alınan cevaplar ayrı ayrı analiz edilmiştir.

I. kuşaklar (anneanne) ile görüşmenin sonuçları şekil 1’de gösterilmiştir.

Bu soruya I. kuşaktan üç kişi cevap vermemiştir. On yedi kişi soruyu cevaplamıştır.

Şekil 4.1. I. kuşağın kültür temasına ilişkin görüşlerine yönelik kategori ve kodlar.

Şekil 1’de “kültür” temasına ilişkin I. kuşağın (anneanne) görüşleri altı kategori olarak belirlenmiştir.

Kültür teması ile ilgili I. kuşaktan katılımcılardan bazılarının görüşleri şu şekildedir:

“K 1: Kültür geleceği ifade eder.”

“K 2: Gelenek, görenek ve adetlerimizdir. Yaptığımız işlerdir. Örneğin eskiden düven sürerdik.”

“K 7: İnancımız, tarihimizdir. Ailemizin bize kazandırdığı güzel davranışlardır.”

“K 8: Kültür okumaktır, kültürünü bilen ileri görüşlü olur. Cahillik değildir.”

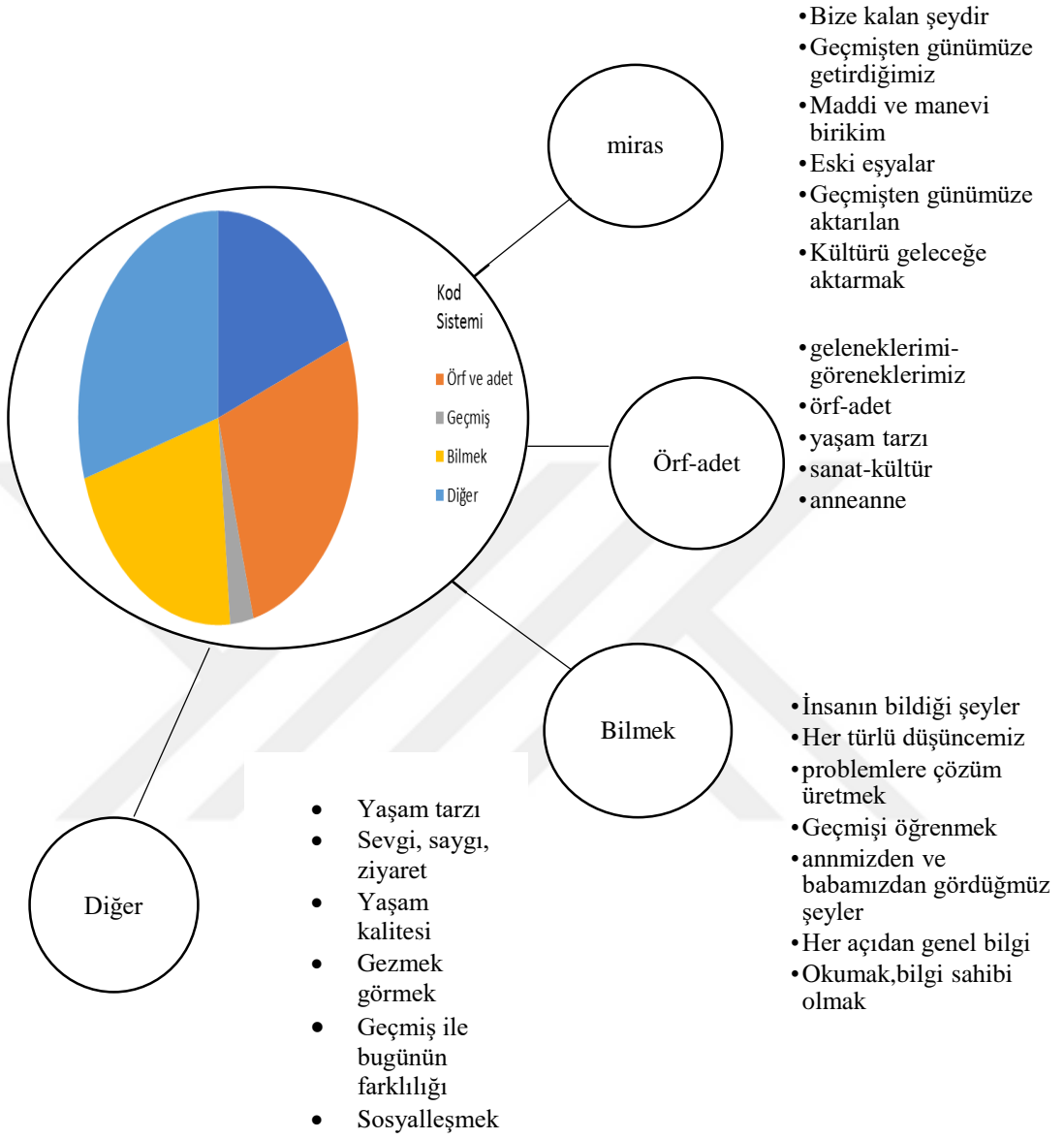
“K 10: Kültür İslam’ı yaşamak demektir.”

“K 12: Geçmişimizde olan şeyler.”

I. kuşağın (anneanne) kültür ile ilgili belirttikleri görüşlere göre, kültür kavramı ile ilgili doğrudan veya dolaylı bilgiye sahip olduklarını ve kültürle ilgili farkındalıklarının olduğu saptanmıştır. Bununla birlikte katılımcıların çoğunluğu kültürü, İşlam dinini ve dini yaşamak olarak ifade etmektedirler. Katılımcılara göre; dil, örf ve adetler, tarih, geçmiş, din, vatan sevgisi, bayrak sevgisi, bilinçli olmak, cahil olmamak da kültürel değerlerimizin kapsamındadır.

Kültür aktarıcısı olarak yaşlı kuşağın, kültürün kapsamını biliyor olması önem arz etmektedir. Bazı katılımcılardan bazılarının kültürün tanımını ile ilgili olmayan açıklamalar yaptıkları da görülmüştür. Bu katılımcıların kültür kavramına yabancı oldukları söylenebilir.

II. kuşaklar (anne) ile görüşmenin sonuçları şekil 2’de gösterilmiştir.

Şekil 4.2. II. kuşağın kültür temasına ilişkin görüşlerine yönelik kategori ve kodlar.

Şekil 2’de “kültür” temasına ilişkin II. kuşağın (anne) görüşleri dört kategori olarak belirlenmiştir.

Kültür teması ile ilgili II. kuşaktan katılımcılardan bazılarının görüşleri şu şekildedir;
“K13: Ailemizden, çevremizden gördüğümüz gelenek ve göreneklerdir. Ailenin yaşam tarzıdır.”

“K14: Gezmek, görmek, fotoğraf çekmek.”

“K18: Geçmişte yaşananlar ile bu zamanda yaşananların farklılığı geliyor aklıma.”

“K4: İnsanın bildiği şeylerdir ya da kültür bir problem karşısında gerekli çözümleri üretmesidir.”

“K10: Benim gözümde kültür insanın yaşam tarzı, kabiliyetidir.”

“K19: Geçmişten günümüze aktarılan her türlü sözlü, yazılı iletişim kaynakları, davranıştır.”

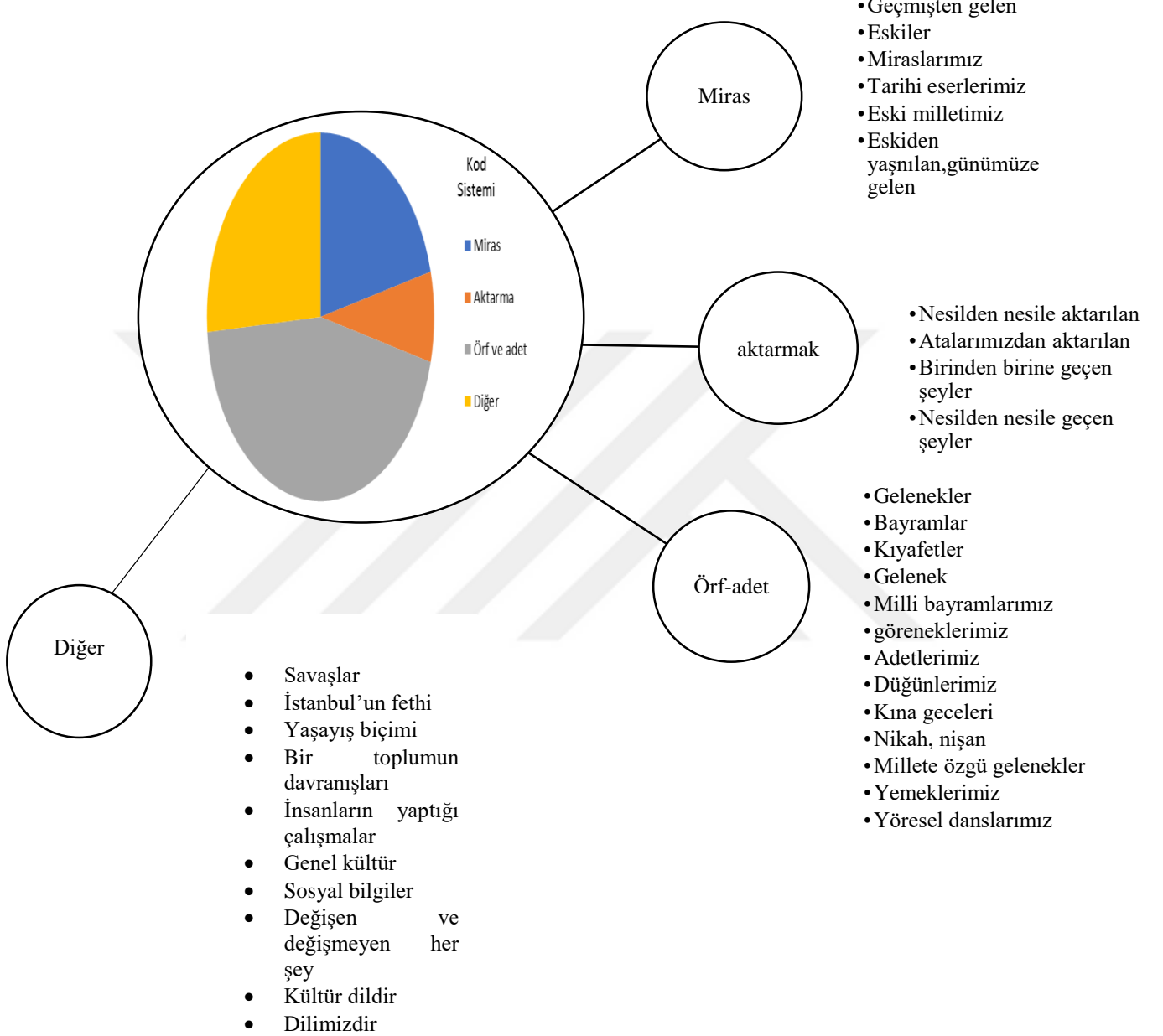
II. kuşağın görüşlerine baktığımızda katılımcıların çoğunluğunun doğrudan ve dolaylı olarak kültürle ilgili bilgi sahibi oldukları görülmüştür.

Kültürü, “örf ve adetlerimiz, aneane, maddi ve manevi birikim” şeklinde tanımlayan katılımcıların yanı sıra bazılarının kültürün tanımı ile ilgili olmayan tanımlama yaptıkları da görülmektedir. Örneğin; K14 kültürü: “Gezmek, görmek, fotoğraf çekmek” şeklinde ifade etmiştir. K10 kültürü “kabiliyet” olarak ifade etmiştir. Katılımcıların görüşlerine göre kültür, “bilmek, sosyalleşmek, yaşam tarzı, genel bilgi, sanat kültür, aneane, maddi ve manevi birikim, geçmişten günümüze aktarılan, probleme çözüm üretmek, okumak, eski eşyalar vs.” demektir.

Katılımcıların çoğunluğu kültürü tam ve doğru şekilde ifade etmeseler de kültürün ne olduğu ile ilgili bilgi sahibi oldukları görülmektedir fakat bazı katılımcıların verdikleri anlamsız cevaplara göre kültür kavramı hakkında bilgi sahibi olmadığı söylenebilir.

III. kuşaklar (çocuk) ile görüşmenin sonuçları şekil 3’te gösterilmiştir.

Bu soruya III. kuşaktan üç kişi cevap vermemiştir. 20 kişi soruyu cevaplamıştır.

Şekil 4.3. III. kuşağın kültür temasına ilişkin görüşlerine yönelik kategori ve kodlar.

Şekil 3’te “kültür” temasına ilişkin III. kuşağın (çocuk) görüşleri dört kategori olarak belirlenmiştir.

Kültür teması ile ilgili III. kuşaktan katılımcılardan bazılarının görüşleri şu şekildedir:

“K1: Geçmişten günümüze gelen, değişen ve değişmeyen şeylerdir.”

“K4: Bir toplumun nesilden nesillere aktarılan değerleridir.”

“K7: Gelenekler, bayramlar, kıyafetler geliyor aklıma.”

“K8: Milli bayramlar, 23 Nisan gibi. Savaşlar, bayramlar, şeker bayramı, 29 Mayıs İstanbul’un fethi. Bir de kurban bayramı, şeker bayramı. Salep içiliyor mesela, ateşten atlanıyor. Bunlar kültürümüzdür.”

“K14: Kültür insanın yaşayış biçimidir. İnsanların, bir toplumun davranışlarıdır. Her alanda yaptığı çalışmalardır.”

III. kuşağın görüşlerine baktığımızda kültürün ne olduğu ile ilgili doğrudan ve dolaylı olarak bilgilerinin olduğu görülmüştür. Katılımcılara göre kültür, “İstanbul’un fethi, kıyafetlerimiz, tarihi eserlerimiz, bayramlar, düğünler, nişan törenleri, yemeklerimiz, yöresel danslar, gelenekler, dilimiz vs.” demektir. Katılımcıların görüşlerine göre kültürle ilgili anlamsız tanımlama yapılmadığı söylenebilir.

Kültür kavramına ilişkin üç kuşağın görüşlerine göre, kültürün geçmişten gelen değerler olduğunu ve bu değerlerin devam etmesi şeklinde açıklandığını görüyoruz. Kuşaklar, kültürle ilgili tam bir bilimsel tanım yapmasalar da ifadelerine baktığımızda kuşakların kültür ile ilgili bilgi sahibi oldukları söylenebilir.

Kuşakların kültürle ilgili birbirine benzer ifadeler kullandıkları görülmekle birlikte kuşakların kültürle ilgili birbirinden farklı ifadeleri de görülmektedir. Örneğin; I. kuşaktan K10 “*kültür, İslam’ı yaşamaktır.*” İfadesini kullanırken, III. kuşaktan K18: “*..... Sosyal bilgiler geliyor aklıma*” ifadesini kullanmıştır. Kuşakların yaşadığı dönemdeki gelişmelerin kuşakların düşünce yapılarını da etkileyeceği bir gerçektir. Bundan dolayı kültürün kuşaklar arası tanımının değişmesi de olasıdır.

Bununla birlikte kültürü tanımlamanın yerine kültürü bilmenin önemi ile ilgili açıklama yapan katılımcılar da bulunmaktadır. Bu katılımcıların soruyu ya tam anlamadıkları ya da açıklama yapmakta zorlandıkları söylenebilir.

Kültürün ne olduğu ile ilgili soruyu cevaplamayan I. kuşaktan (anneanne) üç kişinin, III. kuşaktan (çocuk) üç kişinin diğer sorulara verdiği cevaplara baktığımızda bu katılımcıların, kültürle ilgili bilgilerinde eksiklikler olduğu saptanmıştır. Görüşme

sürecinde de bu katılımcıların sorulara cevap vermekte zorlandıkları görülmüştür. Bununla birlikte bu soruya cevap vermeyen III. kuşaktan K5 adlı katılımcının annesi ve anneannesinin soruya anlamlı cevap verdikleri görülmüştür. Buna göre bazı kuşaklar arasında bilgi aktarımında kopukluk olduğunu söyleyebiliriz.

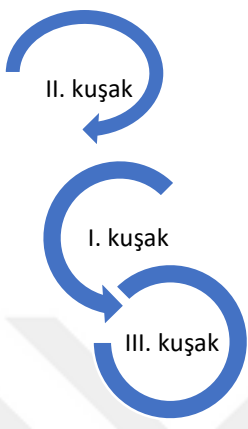

Bu soruya, cevap vermeyen bir diğer I. kuşak K9 adlı katılımcının kızının da (II. kuşak) anlamlı cevap vermediği görülmüştür. Fakat K9 adlı katılımcının torunu (III. kuşak) bu soruya anlamlı cevap vermiştir. I. Kuşağın ve II. Kuşağın diğer sorulara verdiği cevaplara baktığımızda aslında kültürü kapsayan bazı konuları bildiklerini ama kültürü kavram olarak bilmediklerini söyleyebiliriz. Çünkü I. Kuşaktan K9 adlı katılımcıya ikinci soruda “kültürümüz aktarmazsak ne olur?” sorusu ile birlikte “değerlerimizi, tarihimizi vs. öğretmezsek ne olur?” sorusunu sorduğumuzda soruya anlamlı cevap verdiği görülmüştür. Buna göre bu katılımcıların kültür kavramına yabancı olduklarını ve bilgi eksikliklerinin olduğunu söylenebilir. Kültür kavramı ile ilgili doğru veya dolaylı tanım yapan katılımcılardan çoğunluğunun ise diğer sorulara da anlamlı cevaplar verdiklerini söyleyebiliriz.

Kültürün ne olduğu ile ilgili soruya verilen cevaplara göre kuşaklar arasında bilgi aktarımı olup olmadığı aşağıdaki şekillerde gösterilmiştir.

Tablo 4.9. Kültür temasına ilişkin kuşaklar arası görüş benzerliği ve farklılığı.

Üç kuşak benzer	II ve III benzer	I ve II benzer
7 aile	2 aile	2 aile
 <p>Şekil 4.4.</p>	 <p>Şekil 4.5.</p>	 <p>Şekil 4.6.</p>

I ve III benzer	Üç kuşak Farklı
2 aile	5 aile
 <p>Şekil 4.7.</p>	 <p>Şekil 4.8.</p>

Şekil 4'te kuşakların tamamı kültürün tanımına ilişkin birbirine yakın cevaplar vermişlerdir. Buna göre kuşaklar arasında kültürün anlamının öğretildiği söylenebilir. Kuşakların tamamı arasında bilgi aktarımının gerçekleştiği söylenebilir.

Şekil 5'te de görüldüğü gibi kuşaklar arasında kültürün ne olduğu ile ilgili soruya II. kuşaklar ve III. kuşaklar birbirine yakın cevaplar verirken bu soruya I. kuşaklar farklı cevap vermişlerdir. Buna göre I. kuşaklardan II. kuşaklara bilgi aktarımı gerçekleşmemişken, II. kuşaktan III. kuşaklara bilgi aktarımı gerçekleşmiştir denilebilir.

Şekil 6'da görüldüğü gibi kültürün ne olduğu ile ilgili I. kuşaklar ve II. kuşaklar birbirine yakın cevap vermiştir. III. kuşaktan katılımcılar farklı cevap vermişlerdir. Buna göre I. kuşaktan alt kuşağa bilgi aktarımı gerçekleşmişken, II. kuşaktan III. kuşağa bilgi aktarımı gerçekleşmediği söylenebilir.

Şekil 7’de görüldüğü üzere I. ve III. kuşaklar soruya birbirine yakın cevap vermişlerdir. II. kuşaktan katılımcılar farklı cevap vermişlerdir ya da soruya bir cevap vermemiştir. Buna göre I. ve III. kuşak arasında bilgi aktarımı gerçekleşmişken, II. kuşaklara üst soyundan bilgi aktarımı gerçekleşmediği, II. kuşaklardan da alt soyuna bilgi aktarımının gerçekleşmediği söylenebilir.

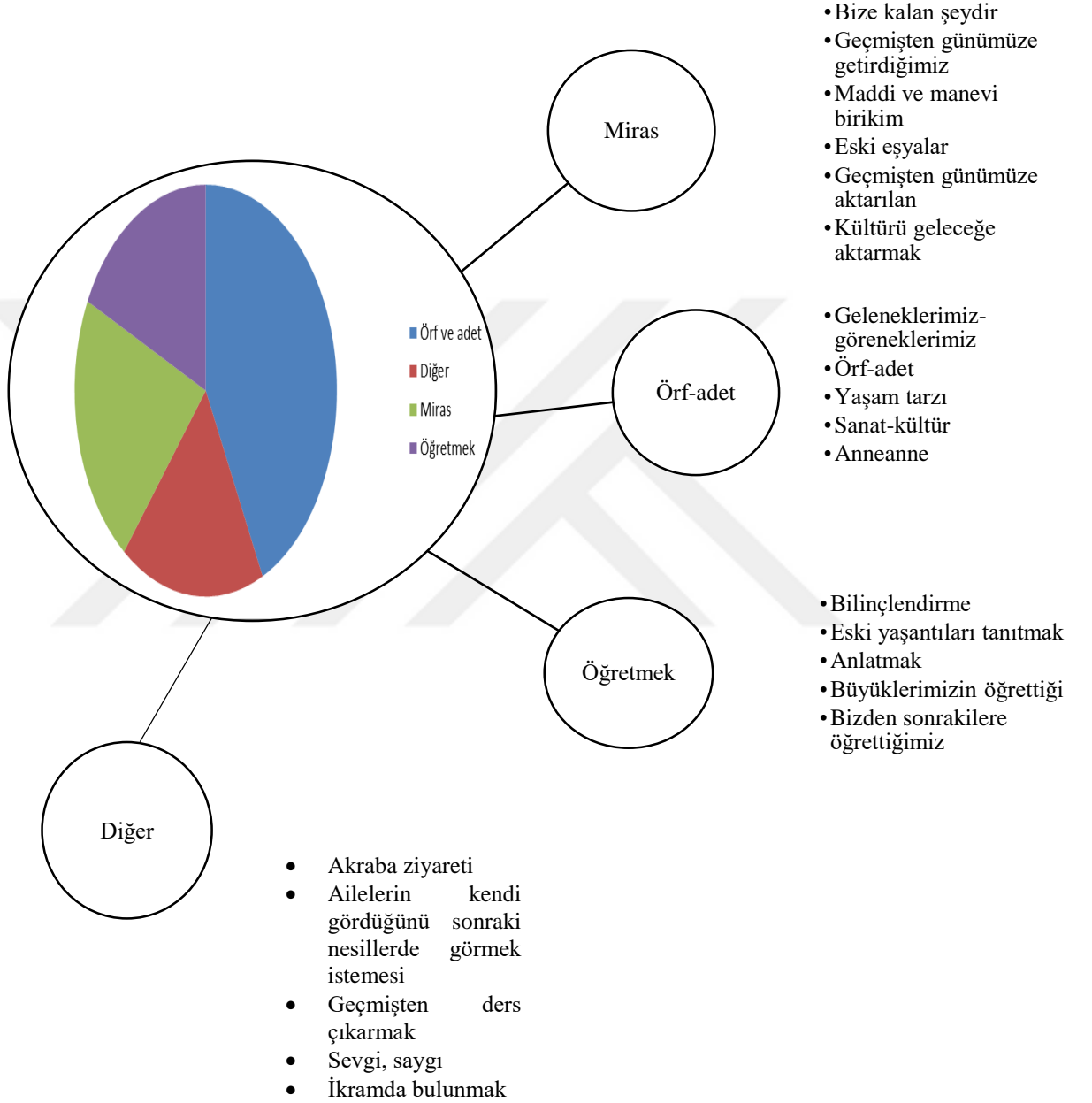
Şekil 8’de görüldüğü gibi kültürün ne olduğu ile ilgili kuşaklar birbirinden farklı cevaplar vermişlerdir. Örneğin aynı aileden I. kuşaktan katılımcı kültürün ne olduğu ile ilgili anlamlı cevap verirken II. kuşaktan katılımcı bu soruya anlamlı bir cevap vermemiştir. III. kuşaktan katılımcı ise bu soruya soruya ya hiç cevap vermemiş ya da anlamsız cevap vermiştir. Bunun tam tersi durumda görülmüştür. Buna göre kuşaklar arasında bilgi aktarımının gerçekleşmediği söylenebilir.

4.2. İkinci alt probleme ilişkin bulgular

Araştırmanın ikinci alt problemi “Kuşaklara göre kültür aktarımı ne anlama gelmektedir?” şeklinde ifade edilmiştir. Burada bu soruya cevap veren II. kuşak (anne) ve III. kuşaktan (çocuk) katılımcılardan alınan cevaplar ayrı ayrı analiz edilmiştir. Bu soruya I. kuşaktan katılımcıların bazıları cevap vermezken bazıları da anlamlı cevap vermemiştir. Bunun için de yeterli veri elde edilememiştir. Bu sonuç uzmanlar ile paylaşılmıştır, uzman görüşü doğrultusunda çalışmaya katkı sunmayacağı için bu soru ile ilgili I. kuşağın görüşleri analiz edilmemiştir. Bu soru I. kuşağa sorulan sorular arasından çıkarılmıştır.

II. kuşaklar (anne) ile görüşmenin sonuçları şekil 9’da gösterilmiştir.

Bu soruya II. kuşaktan bir katılımcı cevap vermemiştir. On dokuz katılımcı soruya cevap vermiştir.

Şekil 4.9. II. kuşağın kültür aktarımı temasına ilişkin görüşlerine yönelik kategori ve kodlar.

Şekil 9’da kültür aktarımı temasına ilişkin II. kuşağın (anne) görüşleri dört kategori olarak belirlenmiştir.

Kültür aktarımı teması ile ilgili II. kuşaktan katılımcılardan bazılarının görüşleri şu şekildedir:

“K3: Kültür aktarımı gelenek ve göreneklerin kuşaktan kuşağa geçmesidir.”

“K5: Büyüklerimizin bizi bilinçlendirmesidir. Büyüklerimiz saygıyı, sevgiyi ve zor yaşantılarını bize anlatıyorlar.”

“K8: Önceki nesillerin yeni nesillere bıraktığı mirastır.”

“K11: Büyüklerimizden gördüklerimi çocuklarıma aktarıyorum bu kültür aktarımıdır. Nine, annanne ve anneden gördüklerimizdir.”

“K13: Geçmişten ders çıkarmaktır.”

“K14: Sevgi, saygı, anlayış, ikramda bulunmadır.”

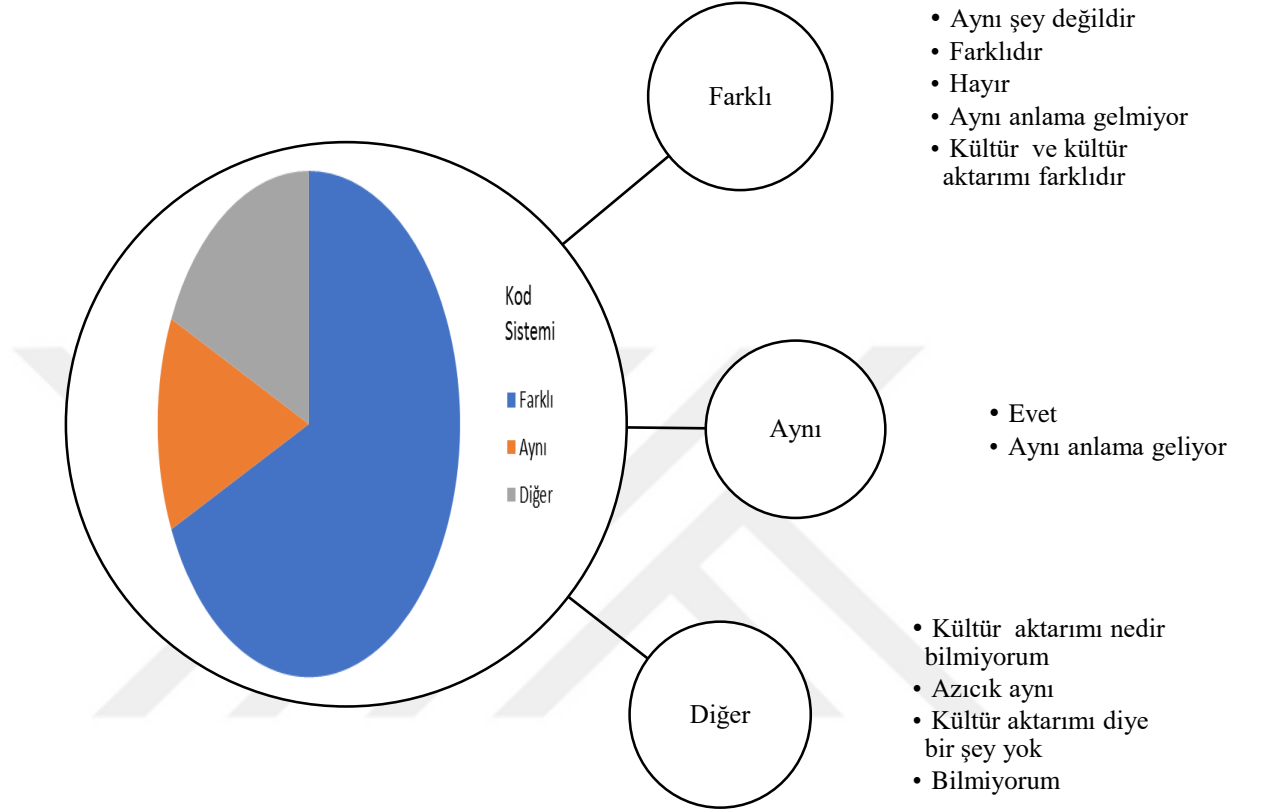
II. kuşağın görüşlerine baktığımızda kültür aktarımının ne anlama geldiğine ilişkin doğru cevap veren katılımcıların çoğunlukta olduğunu söyleyebiliriz. Katılımcılara göre kültür aktarımı, “kültürü aktarmak, kültürü bilmek, eski yaşantıları tanıtmak, büyüklerin öğrettiği, bizden sonrakilere öğrettiğimiz, büyüklerimizin bizi bilinçlendirmesi vs.” şeklindedir.

Katılımcılardan bazıları kültür aktarımını “akraba ziyareti”, “saygı ve sevgi” ve “geçmişten ders çıkarmak” şeklinde tanımlamıştır. Bunlar, bizim kültürümüzde var ama kültür aktarımının tanımı değildir. Bu cevaplara göre bu katılımcıların “kültür aktarımı” kavramına yabancı olduklarını söyleyebiliriz.

Katılımcıların çoğunluğunun kültür aktarımını, “örf ve adetleri, gelenekleri, yaşam tarzını, sanatı nesillere tanıtmak” şeklinde ifade ettiklerini görüyoruz. Buna göre katılımcıların çoğunluğunun kültür aktarımı ile ilgili doğrudan veya dolaylı olarak bilgi sahibi olduğunu söyleyebiliriz.

III. kuşaklar (çocuk) ile görüşmenin sonuçları şekil 10’da gösterilmiştir.

Bu soruya III. kuşaktan katılımcılardan iki kişi cevap vermemiştir. 21 katılımcı soruya cevap vermiştir.

Şekil 4.10. III. kuşağın kültür aktarımı temasına ilişkin görüşlerine yönelik kategori ve kodlar.

Şekil 10’da kültür aktarımı temasına ilişkin III. kuşağın (çocuk) görüşleri üç kategori olarak belirlenmiştir.

Kültür aktarımı teması ile ilgili III. kuşaktan katılımcılardan bazılarının görüşleri şu şekildedir:

“K3: Evet, aynı anlama geliyor”

“K6: Hayır, aynı anlama gelmiyor. Kültür geçmişten günümüze kadar gelen geleneklerimizdir. Kültür aktarımı ise bizim kültürümüzün başka milletlere ve ülkelere aktarılmasıdır.”

“K15: Aynı anlama gelmiyor.”

“K16: Hayır. Kültür aktarımı bizden sonrakilere kültürü öğretmektir.”

“KK16: Hayır. Bence kültür aktarımı diye bir şey yoktur.”

“K18: Bilmiyorum.”

“K19: Hayır. Çünkü kültür aktarımı babamın bana kültürümüzü aktarması gibidir.”

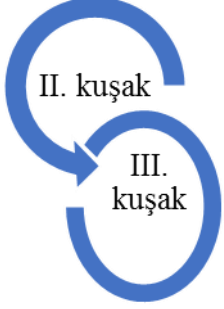
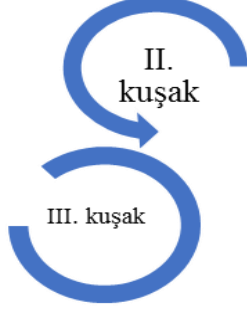
III. kuşaktan katılımcıların çoğunluğunun “kültür” ve “kültür aktarımı” kavramını birbirinden ayırabildiklerini görüyoruz. Bununla birlikte katılımcılardan bazıları kültür ve kültür aktarımının farklılığını ifade etmekle birlikte kültür aktarımının ne olduğu ile ilgili açıklama da yapmışlardır. Fakat göz ardı edilmeyecek kadar katılımcının “kültür ve kültür aktarımı” kavramlarını birbirinden ayıramadıkları ve “kültür aktarımının” ne anlama geldiğini bilmediklerini ifade ettikleri görülmektedir. Bu soruya doğru cevap veremeyen katılımcılara, görüşme sürecinde çeşitli ipuçları verilmiş fakat katılımcılardan anlamlı cevap alınamamıştır. Bu katılımcıların, kültür aktarımı kavramının anlamı ile ilgili bilgilerinin olmadığını söyleyebiliriz.

II. kuşak ve III. kuşağın ikinci alt probleme ilişkin sorulara verdikleri cevaplara baktığımızda katılımcıların çoğunluğunun, kültür aktarımının ne anlama geldiği ile ilgili bilgilerinin olduğunu ve kültür ve kültür aktarımı kavramlarının farklılığı hakkında bilgi sahibi olduklarını söyleyebiliriz. Özellikle II. kuşaktan katılımcıların çoğunluğu, III. kuşaktan katılımcılara göre bu iki kavramın farklılığının farkındalar. Bununla birlikte II. kuşağın kavramlarla ilgili açıklama yaptıkları da görülmüştür.

Bu çalışmada bu soruya doğru veya hiç cevap vermeyen III. kuşaktan katılımcıların annelerinin verdikleri cevaplara baktığımızda ebeveynlerinin çoğunlukla cevaplarının doğru ve anlamlı olduğunu görüyoruz. Fakat bu soruya yanlış ve anlamsız cevap veren II. kuşak katılımcıların çocuklarının verdikleri cevaplara baktığımızda da çocuklarının çoğunlukla cevaplarının doğru ve anlamlı olduğunu görüyoruz. Buna göre kuşaklar arasında kültür aktarımında kopukluk olduğunu ifade edebiliriz. Bununla birlikte II. kuşaktan bazı katılımcıların soruya yanlış cevap vermesine rağmen bu katılımcıların çocuklarının soruya doğru cevap vermesinin nedeninin sosyal bilgiler dersinde bu konuyu öğrenmiş olabileceklerini söyleyebiliriz.

Kültür aktarımının ne anlama geldiği ile ilgili soruya verilen cevaplara göre kuşaklar arasında bilgi aktarımı olup olmadığı aşağıdaki şekillerde gösterilmiştir.

Tablo 4.10. Kültür aktarımı temasına ilişkin kuşaklar arası görüş benzerliği ve farklılığı.

II ve III benzer	Farklı
13 aile	7 aile
 <p>Şekil 4.11.</p>	 <p>Şekil 4.12.</p>

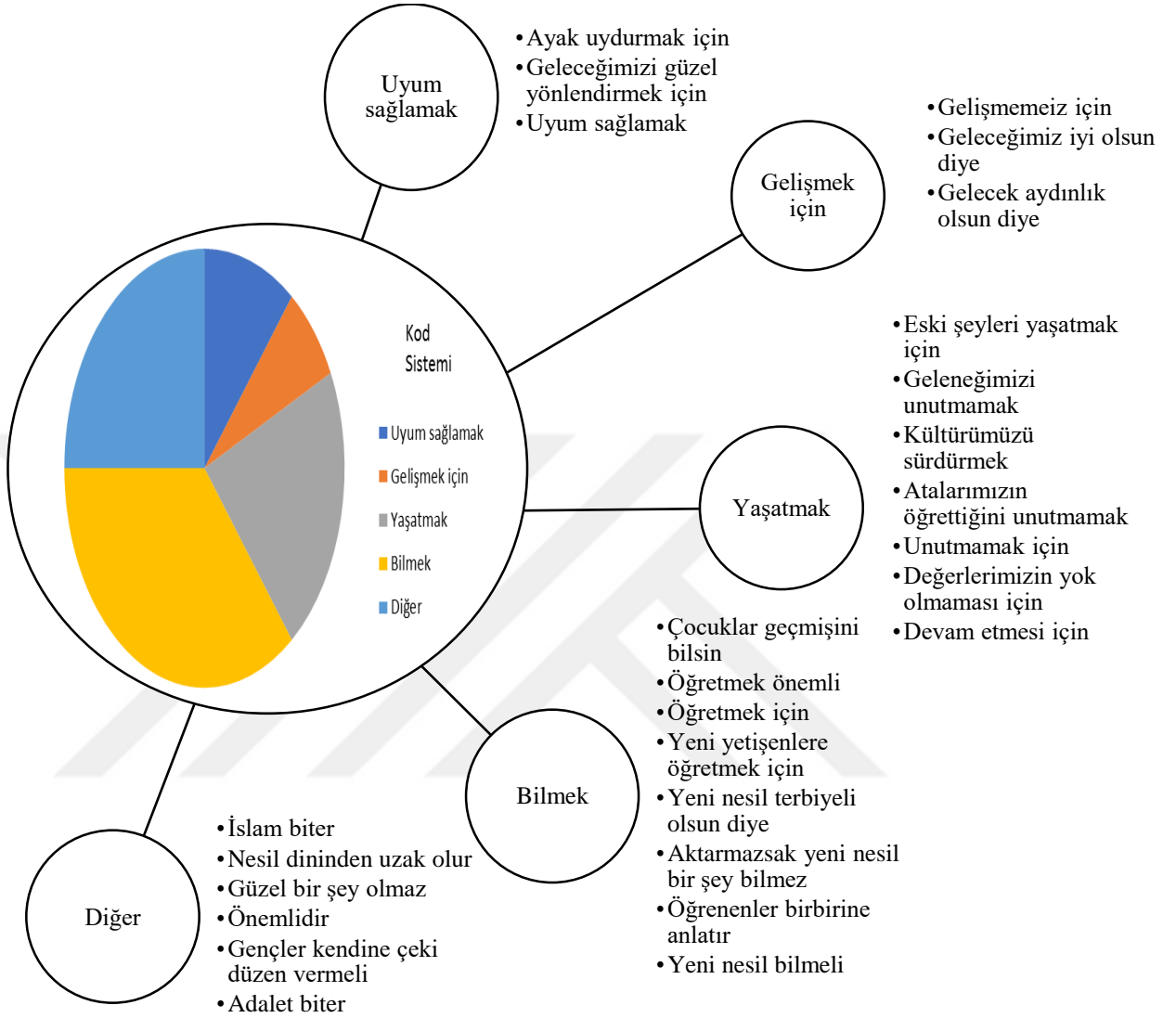
Şekil 11’de görüldüğü üzere kültür aktarımının ne anlama geldiğine ilişkin kuşaklar arasında görüş benzerliği olduğunu ve bilgi aktarımının gerçekleştiği söylenebilir.

Şekil 12’de görüldüğü üzere kuşaklar arasında kültür aktarımının ne anlama geldiğine ilişkin görüş farklılığı olduğunu ve bilgi aktarımının gerçekleşmediğini söyleyebiliriz.

4.3.Üçüncü alt probleme ilişkin bulgular

Araştırmanın ikinci alt problemi “Kuşaklara göre kültür aktarımının önemi nedir?” şeklinde ifade edilmiştir. Bu soru üç kuşağa sorulmuştur ve alınan cevaplar ayrı ayrı analiz edilmiştir.

I. Kuşaklar (anneanne) ile görüşmenin sonuçları şekil 13’te gösterilmiştir.

Şekil 4.13. I. kuşağın kültür aktarımının önemi temasına ilişkin görüşlerine yönelik kategori ve kodlar.

Şekil 13’te kültür aktarımının önemi temasına ilişkin I. kuşağın (anneanne) görüşleri beş kategori olarak belirlenmiştir.

Kültür aktarımının önemi teması ile ilgili I. kuşaktan katılımcılardan bazılarının görüşleri şu şekildedir:

“K1: Geleceğimizi güzel yönlendirmemiz için önemlidir. Uyum sağlamamız için güzel gelişmemiz için önemlidir. Çünkü her şeye ayak uydurmamız ve uyum

sağlamamız güzel olur.”

“K2: Önemli tabi ki. Çocuklarımızda kültürünü bilmelidir. Yoksa adalet biter, kimse kültürümüzü bilmez. İyi olmaz yani.”

“K7: Kültürümüzün yok olmaması gerekiyor. Güzel değerlerimizin dejenere olmadan devam etmesi gerekiyor.”

“K10: İslam biter.”

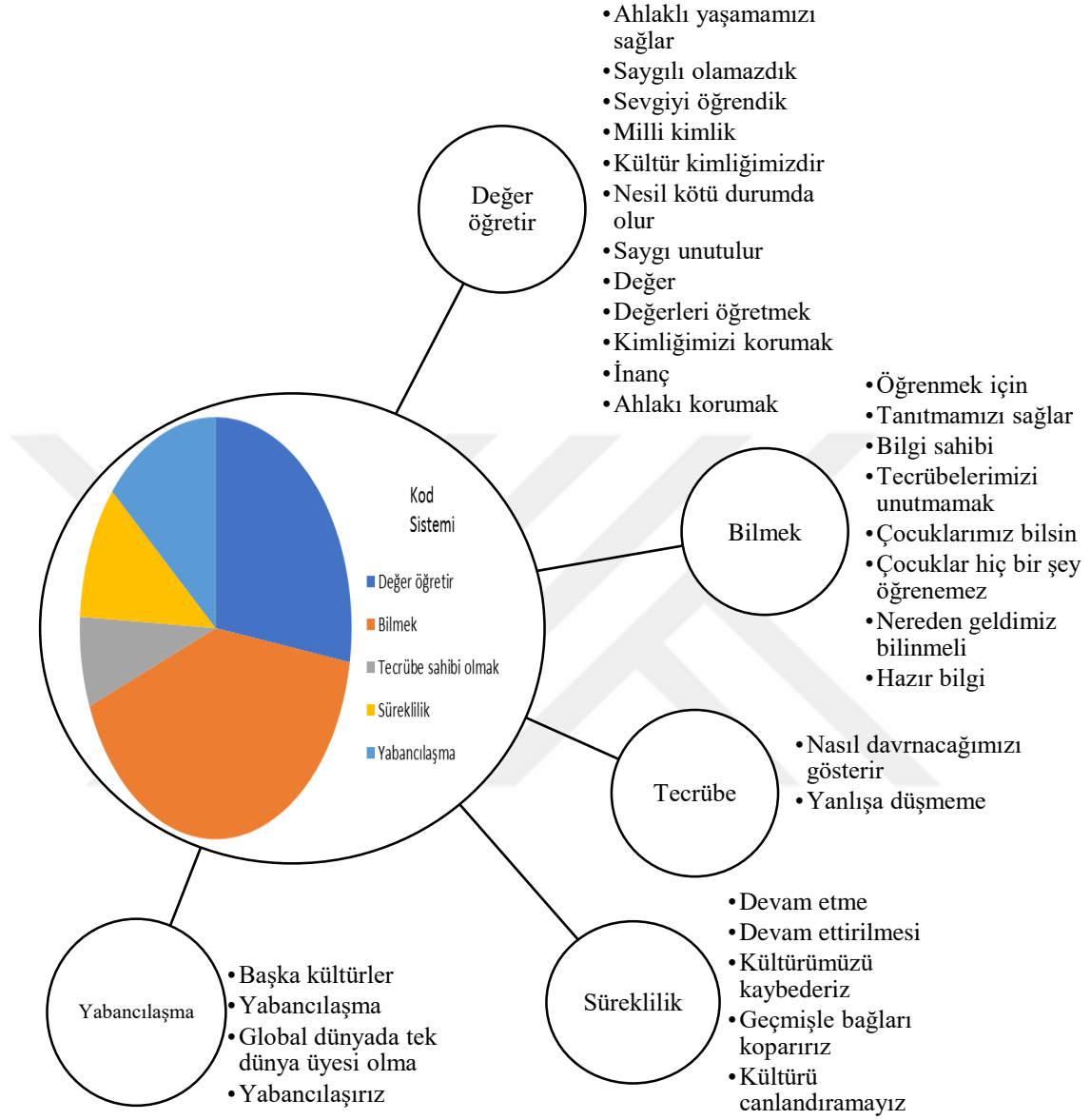
“K11: Geleceğimiz daha iyi olsun, aydınlık güzel günler olsun diye önemlidir.”

“K15: Çocuklar terbiyeli olsun diye, okusun diye önemlidir.”

I. kuşaktan katılımcılar, sorulara verdikleri cevaplarda kültürün aktarılmasının önemli olduğunu ifade etmekle birlikte kültürün tanıtılması ile gelecek nesillerin bilinçleneceğine de vurgu yapmışlardır. Katılımcılardan bazıları, kültürü tanıtmamanın önemini açıklarken kültür tanıtılmazsa adaletin ve dinin biteceğini ifade etmişlerdir. Bu katılımcıların, kültürün nesillere aktarılmamasının sonucu ile ilgili kaygılarının da olduğunu söyleyebiliriz.

Katılımcıların görüşlerine göre kültür aktarımı olmazsa toplumlar, kültürel değerlerini bilemez ve sahip olduğu değerlerden yoksun kalırlar diyebiliriz. Buna göre katılımcıların kültürün aktarılmasının önemini farkında oldukları söylenebilir.

II. kuşaklar (anne) ile görüşmenin sonuçları şekil 14'te gösterilmiştir.

Şekil 4.14. II. kuşağın kültür aktarımının önemi temasına ilişkin görüşlerine yönelik kategori ve kodlar.

Şekil 14'te kültür aktarımının önemi temasına ilişkin II. kuşağın (anne) görüşleri beş kategori olarak belirlenmiştir.

Kültür aktarımının önemi teması ile ilgili II. kuşaktan katılımcılardan bazılarının görüşleri şu şekildedir:

“K2: Kültür aktarımı olmazsa topluma yabancılaşırız. Mesela Şimdiki  ocuklar hiçbir Şey bilmiyorlar. Bunun için önemlidir.”

“K3:  nk  yeni yetiŐtirdiĐimiz çocukların bizim öğrendiğimiz Şeyleri öğrenerek yetişmesi gereklidir.”

“K4: Yani bizim atalarımız ne yapmış onların yaptığını yapıyoruz. Kültür aktarımı gelecek bir problem karşısında neler yapabileceğimizi gösterir, nasıl davranmamız gerektiğini gösterir bize. Hazır bilgi gibi düŐünün. Bunun için önemlidir.”

“K6: Milli kimliğimizi kaybetmemek adına önemlidir. Kültür bizim milli kimliğimizdir. Aktarmazsak bir nevi kimliksiz kalırız. GeçmiŐle bağlarımızı koparırsak. Bağlarımızı koparırsak bir daha kültürümüzü canlandıramayız, tekrar kültürümüz ile bağlantı kurmamız zor olur.”

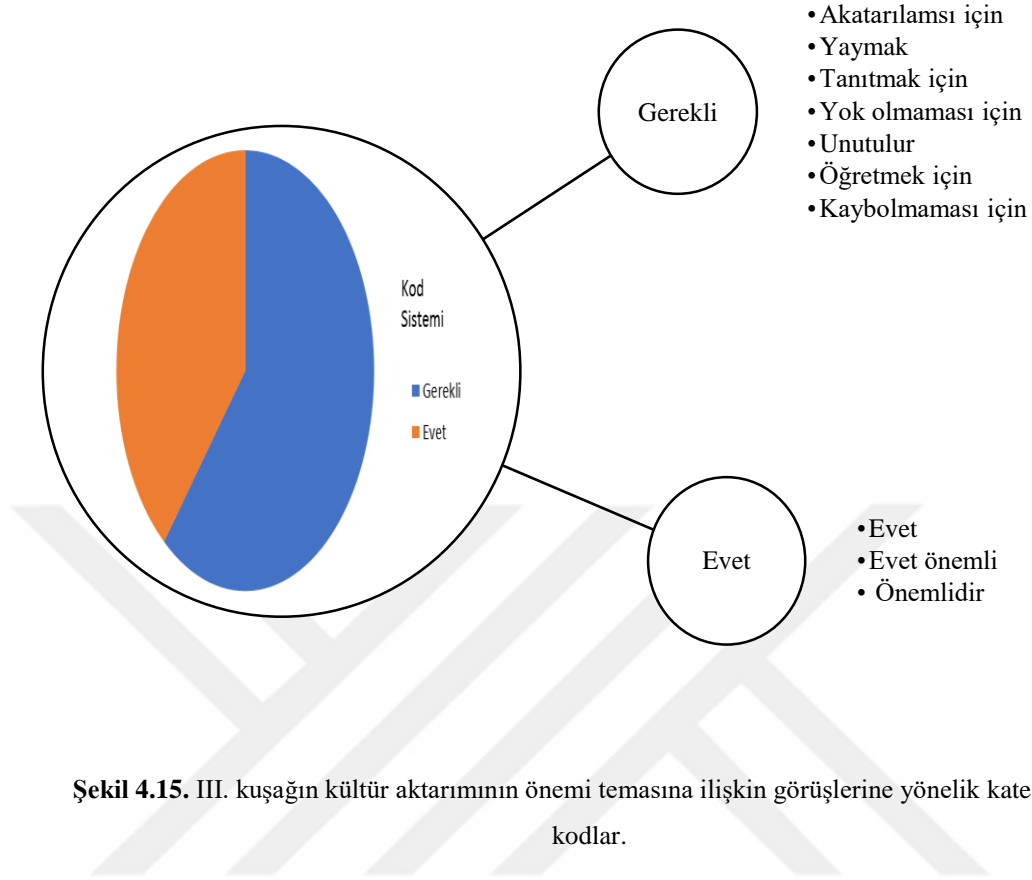
“K13: Bizden sonrakiler yanlıŐa düŐmesin diye önemlidir.”

“K17: Başta gençlik saygıyı unutmasın diye önemlidir. Yaşam tarzını, birazcık nesil geçmişini, nereden geldiğini bilmelidir.”

II. kuşaktan katılımcıların görüşlerine baktığımızda katılımcılar, kültürü aktarmanın önemli olduğunu kabul etmekle birlikte kültürün aktarımı ile bireylere, toplumsal anlamda bilgi, beceri ve değer kazandırıldığını da ifade etmektedirler. Örneğin; katılımcılardan biri, bireylerin yanlıŐa düŐmemesi için kültürü tanıtmanın önemli olduğunu ifade ederken, diğer bir katılımcı, kültürü tanıtmanın düzenli yaŐamamızı sağlandığını ifade etmektedir. Katılımcıların kültürü öğrenmenin günlük yaŐamımızın her alanında ve bireylere tecrübe kazandırmada da ne derece önemli olduğunu farklı Şekiller de ifade ettiklerini görmekteyiz. Katılımcılar, bu soruyu cevaplarırken kültürün önemini beden dilleri ile de ifade etmişlerdir. Buna göre bu katılımcıların kültür aktarımının önemi ile ilgili farkındalıklarının olduğunu söyleyebiliriz.

I ve II. kuşağın bu soruya verdikleri cevaplar göre bir üst kuşağın alt kuşağa kültürü aktarmanın önemini kavratığını ifade edebiliriz.

III. kuşaklar (çocuk) ile görüşmenin sonuçları şekil 15’te gösterilmiştir.

Şekil 4.15. III. kuşağın kültür aktarımının önemi temasına ilişkin görüşlerine yönelik kategori ve kodlar.

Şekil 15’te kültür aktarımının önemi temasına ilişkin III. kuşağın (çocuk) görüşleri iki kategori olarak belirlenmiştir.

Kültür aktarımının önemi teması ile ilgili III. kuşaktan katılımcılardan bazılarının görüşleri şu şekildedir:

“K4: Evet önemlidir. Çünkü öğrendiğimiz kültürü başka kişilere söylersek onlar da başkalarına söylerler ve böylece kültürümüzü daha çok tanıtmış oluruz.”

“K6: Evet önemlidir. Eğer kültürleri tanıtmazsak yok olacağına göre kültürü tanıtmamız gerekiyor.”

“K9: Evet önemlidir. Kültürümüzü kendi ülkemize öğretirsek yeter. Çünkü başka ülkelerin kendi kültürü var.”

“K13: Önemlidir.”

“K17: Evet, gelecek nesillere kültürümüzü aktarmamız için kültürümüzü tanıtmamız önemlidir.”

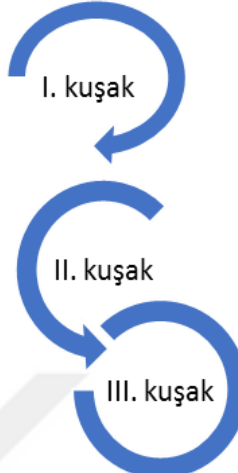
“K20: Evet.”

III. kuşaktan katılımcıların görüşlerine baktığımızda katılımcıların tamamı kültür aktarımının önemli olduğunu ifade ederken, katılımcıların bazıları sadece “evet”, “önemlidir” şeklinde cevap vermişlerdir ve kültür aktarımının önemine ilişkin daha fazla açıklama yapmamışlardır. Bazı katılımcıların ise kültür aktarımının önemini ifade etmekle birlikte kültür aktarımının neden önemli olduğu ile ilgili açıklamada yaptıkları görülmektedir. Katılımcılara göre kültürü tanıtmak, “kültürü unutmamak, kültürün kaybolmaması, kültürü öğretmek vs.” için önemlidir. Buna göre katılımcıların kültürün tanıtılmasının önemli olduğu ile ilgili farkındalıkları olduğunu ve katılımcıların bu konuda görüş birlikteliğinin olduğunu söyleyebiliriz.

Üç kuşaktan katılımcıların görüşlerine göre verilen cevaplar birbirinden farklı olsa da üç kuşağın da kültürü tanıtmının önemli olduğunu düşündüklerini ifade edebiliriz. Katılımcıların bu sorumluluğa sahip olduğu söylenebilir. Buna göre kuşaklar arasında kültürü tanıtmının önemine ilişkin öğretimin gerçekleşmiş olduğunu söyleyebiliriz. Fakat kültürü tanıtmının öneminin nedenine ilişkin III. kuşaktan katılımcıların görüşlerinin I. ve II. kuşaktan katılımcılardan farklı olduğu saptanmıştır. I. ve II. kuşakların çoğunluğu, bireylere “bilgi, beceri, değer ve tecrübe” kazandırıldığı için kültürü tanıtmının önemli olduğunu düşünürken, III. kuşaktan katılımcıların çoğunluğu “kültürü tanıtmak, unutmamak ve yaymak” için kültürü tanıtmının önemli olduğunu ifade etmektedirler. Kuşaklar arasında kültürü tanıtmının önemine ilişkin görüş birliği olmasına rağmen kültürü tanıtmının neden önemli olduğu ile ilgili III. kuşaktan katılımcıların görüşlerinin farklı olmasının nedeni olarak bu konu hakkında üst kuşaktan alt kuşağa bilgi aktarımının gerçekleşmediği söylenebilir. Bununla birlikte III. kuşağın verdiği cevapların üst kuşaklardan farklı olmasının nedeni çevre veya okul faktörü de olabilir.

Kültür aktarımının önemi ile ilgili soruya verilen cevaplara göre kuşaklar arasında bilgi aktarımının olup olmadığı aşağıdaki şekillerde gösterilmiştir.

Tablo 4.11. Kültürü aktarımının önemi temasına ilişkin kuşaklar arası görüş benzerliği ve farklılığı.

Üç kuşak benzer	I ve II benzer	II ve III benzer
9 aile	9aile	2 aile
 <p>Şekil 4.16.</p>	 <p>Şekil 4.17.</p>	 <p>Şekil 4.18.</p>

Şekil 16’da görüldüğü gibi kuşaklar arasında kültür aktarımının önemine ilişkin görüş benzerliği ve bilgi aktarımının gerçekleştiği söylenebilir.

Şekil 17’de görüldüğü gibi I. kuşak ile III. kuşağın birbirine yakın cevap verdikleri görülmektedir. II. kuşaktan katılımcıların ise diğer kuşaklardan farklı cevap verdiği görülmektedir. Buna göre I. kuşak ve III. kuşak arasında görüş benzerliğinin olduğunu ve bilgi aktarımının gerçekleştiğini söyleyebiliriz.

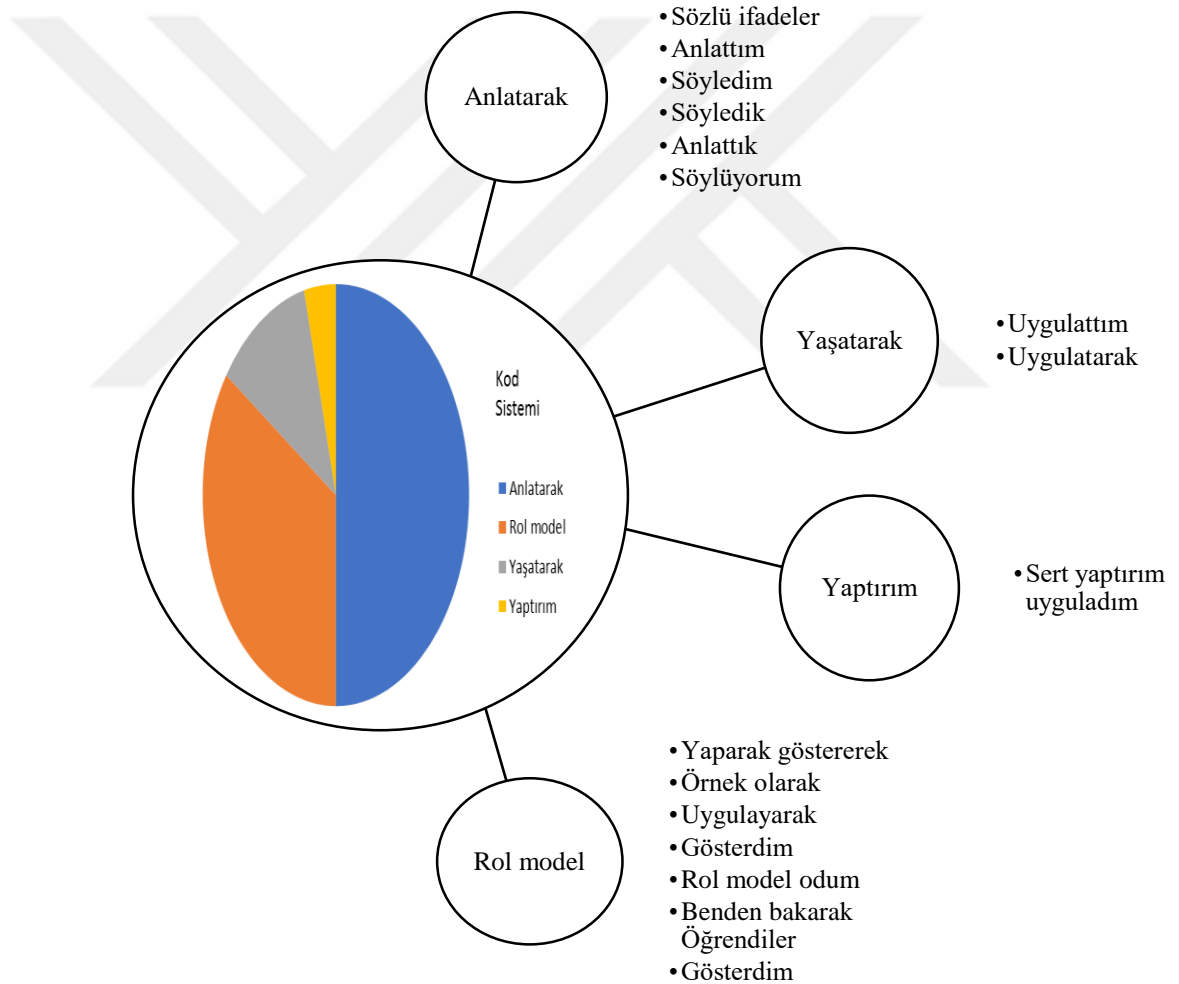
Şekil 18’de görüldüğü üzere II. kuşak ve III. kuşakların verdikleri cevaplar birbiri ile benzerlik göstermektedir. I. kuşakların ise görüş farklılığı olduğu görülmektedir. Buna göre II. kuşak ve III. kuşak arasında görüş benzerliği olduğunu ve bilgi aktarımının gerçekleştiği söylenebilir.

4.4. Dördüncü alt probleme ilişkin bulgular

Araştırmanın dördüncü alt problemi “Kuşaklara göre kültür nasıl tanıtılır?” şeklinde ifade edilmiştir. Bu soru üç kuşağa sorulmuştur ve alınan cevaplar ayrı ayrı analiz edilmiştir.

I. kuşaklar (anneanne) ile görüşmenin sonuçları şekil 19’da gösterilmiştir.

Bu soruya I. kuşaktan bir katılımcı cevap vermemiştir, 19 katılımcı soruya cevaplamıştır.

Şekil 4.19. I. kuşağın kültürün tanıtılması temasına ilişkin görüşlerine yönelik kategori ve kodlar.

Şekil 19’da kültürün tanıtılması temasına ilişkin I. kuşağın (anneanne) görüşleri dört kategori olarak belirlenmiştir.

Kültür aktarımı teması ile ilgili I. kuşaktan katılımcılardan bazılarının görüşleri şu şekildedir:

“K1: Sözlü ifadeler ile öğrettim. Kültürümüzü tanıtmak için sert yaptırım uyguladım. Toplum hazır olsunlar diye gözetim altında tuttum.”

“K3: Oturmasını kalkmasını söyledim. Anlatarak öğrettim. Şunu şöyle yap, bunu böyle yap diyerek öğrettim.”

“K5: Anlattım, küçük yaşlarda başladık öğretmeye. Öncelikle yemek yeme adabından başladık. Bayramlarda köye gidiyoruz. Köydeki yaşantıyı anlattım.”

“K6: Yapararak, göstererek ve bizzat uygulatarak öğrettim.”

“K7: Onlara örnek olarak ve gerekli eğitimi vererek öğrettim.”

“K12: Gösterdik. Yufka yaparken yanımıza oturttuk, oklava verdik eline yufkanın nasıl yapıldığını öğrettik.”

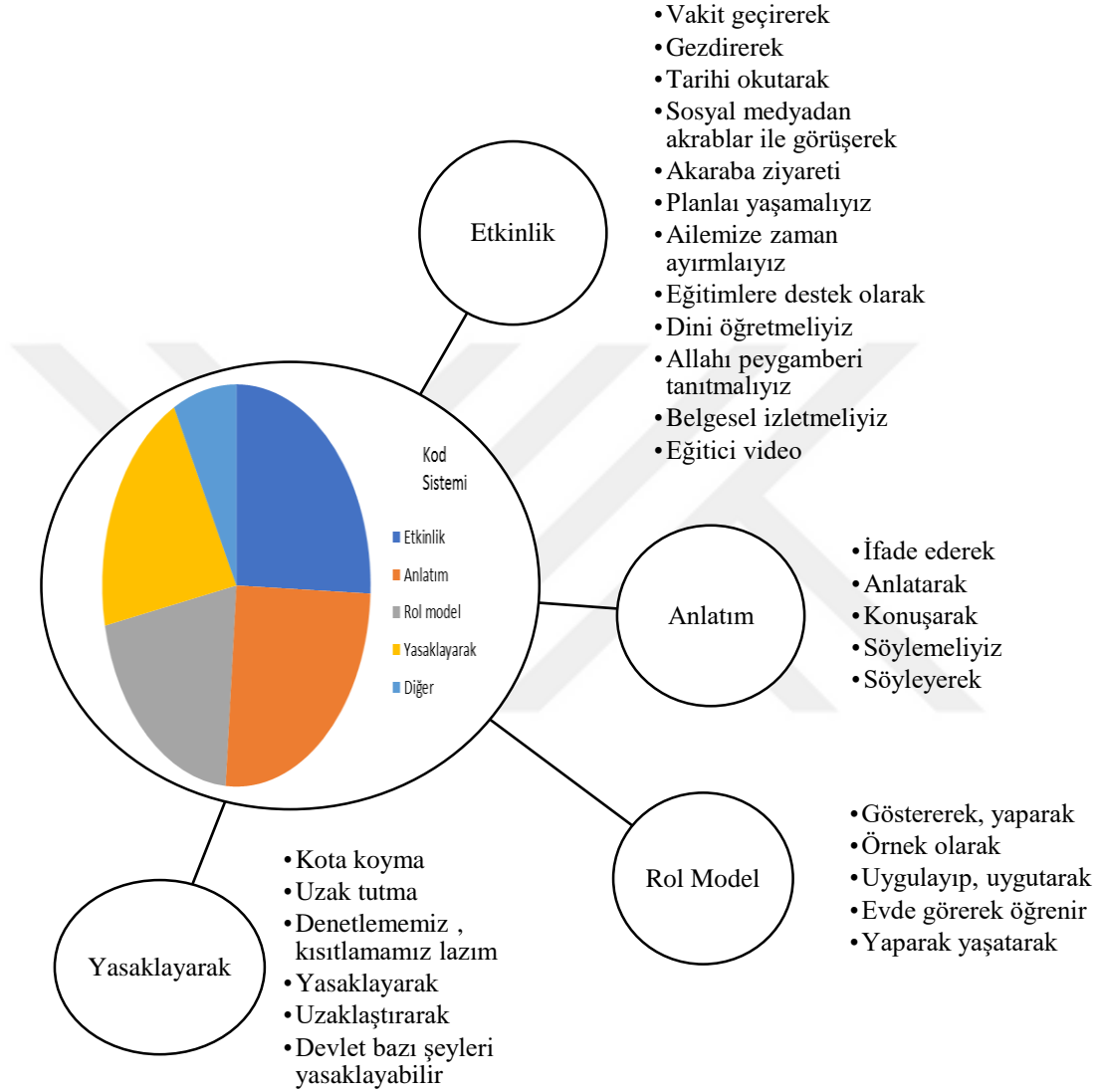
“K19: Ailemden gördüğümü ben de çocuklarıma aktardım.”

I. kuşağın kültür aktarımının ile ilgili görüşlerine baktığımızda kültür aktarımında yetişkinlerin rollerinin farkında olduklarını söyleyebiliriz. Katılımcıların görüşlerine göre, kültür aktarımı sürecinde üst kuşağın daha çok sözlü ifadeleri kullanıldığını ifade edilebiliriz. I. kuşağın çocuklarına kültürü, rol model olarak ve bizzat uygulatarak öğretmelerinin yanı sıra çocuklarını yaşamın içine dâhil ederek kültürü öğrenmelerini sağladıklarını ifade etmesi yaparak yaşayarak öğrenmenin önemini gözler önüne sermektedir. Görüşme sürecinde I. kuşaktan katılımcılardan birinin kültürü öğrenmenin sevap olduğunu ifade etmesi, diğer bir katılımcının kültürü öğretirken çocuklarına yaptırım uygulaması ve çocuklarını gözetim altında tutması bu katılımcıların, kültürel değerleri öğretmeyi bir zorunluluk olarak gördükleri söylenebilir.

II. kuşaklar (anne) ile görüşmenin sonuçları şekil 20’de gösterilmiştir.

Bu soruya II. kuşaktan katılımcılardan bir kişi cevap vermemiştir. 19 katılımcı soruya cevap vermiştir.

Şekil 4.20. II. kuşağın kültürün tanıtılması temasına ilişkin görüşlerine yönelik kategori ve kodlar.

Şekil 20’de kültürün tanıtılması temasına ilişkin II. kuşağın (anne) görüşleri beş kategori olarak belirlenmiştir.

Kültürün tanıtılması teması ile ilgili II. kuşaktan katılımcılardan bazılarının görüşleri şu şekildedir:

“K1: Çocuklarımız ile bol bol vakit geçirmeliyiz. Ona geçmişimizi, kültürümüzü anlatarak ifade etmeliyiz. Bilgisayar ve dizüstü bilgisayar gibi şeylerden uzak tutmalıyız. Varsa köy düğününe götürürüz kültürümüzü öğretilsin diye. Çocuğuma

düğünlerdeki değişimleri anlatırım. Günahı, sevabı açıklarım. Kurban bayramında çocuğumu kurban kesim yerine götürürüm.”

“K2: Eğitici videolar açtırırım.”

“K3: Konuşarak, okutarak öğretirim. Tarih okutulur, tarihi yer gezdirilir.”

“K8: Aslında öncelikle kendi kültürümüzü kendi örf ve adetlerimizi yaşatmamız lazım. Mesela dini bayramlarda akraba ziyaretleri yaptırmamız lazım. Biraz sosyal medyadan uzak tutmamız lazım ve öncelikle denetlememiz ve kısıtlamamız lazım sosyal medyayı.”

K9: Anlatarak, göstererek ve kültürü öğreterek...”

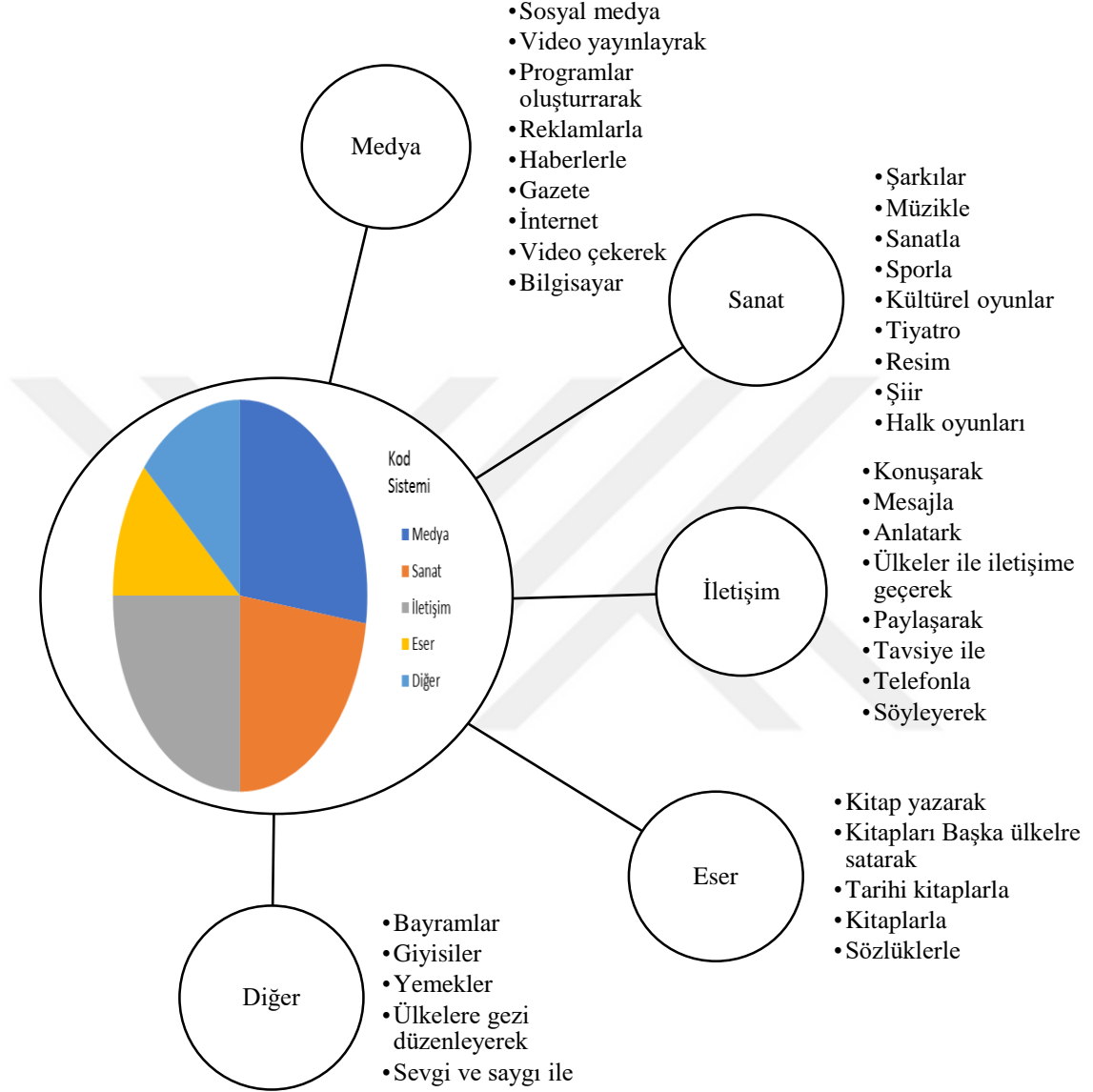
II. kuşaktan katılımcıların görüşlerine baktığımızda I. kuşaktan katılımcıların görüşlerine benzer görüşte olmakla birlikte II. kuşaktan bazı katılımcıların kültürü öğretme sürecinde, tarihi mekânları çocuklara gezdirerek kültürün öğretilmesini vurguladıkları görülmüştür.

Katılımcılar, sosyal medyayı olumlu şekilde kullanarak, çocuklara sosyal medyayı yasaklayarak veya kısıtlayarak, aile içi etkinlikler yaparak, çocuklarla daha fazla zaman geçirerek, iletişim araçlarını kültür öğretmede kullanarak kültürün, öğretilebileceğini de ifade etmişlerdir. II. kuşaktan katılımcıların kültürü alt kuşağa tanıtmada çeşitli alternatifler sunduğu görülmektedir. Bunun nedeni olarak II. kuşağın yaş aralığının 50-30 olmasından dolayı bu kuşağın, çağın koşullarından ve gelişen teknolojiye etkilendiği söylenebilir.

Bu görüşlere göre kültürün nasıl tanıtılacağı ile ilgili II. kuşağın, bir üst kuşaktan bilgi edindiği gibi çağın koşullarını da dikkate aldıkları söylenebilir. II. kuşaktan katılımcılardan bazıları sosyal medyayı daha dikkatli kullanılmasını konusunda fikir belirtirken, bazı katılımcıların da sosyal medyanın kullanılmasının yasaklanması gerektiğini ifade ettikleri görülmektedir. Örneğin bazı katılımcılara göre sosyal medya, eğitim ve bilgi edinme aracı olarak ve kültürel gelişim aracı olarak kullanılabilir.

III. kuşaklar (çocuk) ile görüşmenin sonuçları şekil 21’de gösterilmiştir.

Bu soruya, III. kuşaktan katılımcılardan üç kişi cevap vermemiştir, 20 katılımcı cevap vermiştir.

Şekil 4.21. III. kuşağın kültürün tanıtılması temasına ilişkin görüşlerine yönelik kategori ve kodlar.

Şekil 21’de kültürün tanıtılması temasına ilişkin III. kuşağın (çocuk) görüşleri, beş kategori olarak belirlenmiştir.

Kültür aktarımı teması ile ilgili III. kuşaktan katılımcılardan bazılarının görüşleri şu şekildedir:

“K4: Kültürümüzü yazarak, yayınlayarak tanıtabiliriz. Mesela dış ülkelere gidip

orada halk oyunlarımızı oynayarak gösterebiliriz. Kendi kültürümüz ile ilgili kitap yazarak başka ülkelere satabiliriz.”

“K10: Kültürümüzü telefon yolu ile tanıtabiliriz.”

“K14: Farklı ülkelere gezi düzenlenebilir. Tiyatro ile gösterilebilir. Kültürle ilgili resim çizilebilir, şiir yazarak... Mesela bu konu hakkında çeşitli videolar çekerek tanıtabiliriz.”

“K15: Sevgi, saygı ve önem ile öğretebiliriz.”

“K16: Biz de video çekip sosyal medya aracılığı ile herkese kültürümüzü öğretebiliriz.”

“K18: Mesaj yolu ile haberlerde duyurarak dünyaya kültürümüzü öğretiriz. Çevremize de konuşarak kültürümüzü öğretiriz.”

III. kuşaktan katılımcıların kültürün nasıl tanıtılacağı ile ilgili görüşlerine baktığımızda I. kuşaktan ve II. kuşaktan katılımcıların görüşlerinden daha da farklı olduğunu söyleyebiliriz. III. kuşaktan katılımcıların çoğunluğu, kültürü anlatma ve tanıtmada iletişim araçlarını kullanmayı, bu konu ile ilgili eserler yayımlamayı ve sanatsal faaliyetleri bir araç olarak düşünmektedirler. Bazı öğrencilerin kültürü tanıtmak için kitap yazma fikrinin olması, bazı öğrencilerin yurt dışına gidip tiyatro sergilemeyi düşünmesi bu öğrencilerin kültürel farkındalık ve ifade yetkinliği becerisine sahip olduğunu göstermektedir.

Katılımcılar, kültürü tanıtmada medya araçlarının kullanılması yönünde fikir belirtmişlerdir. Buna göre III. kuşağın, toplumu yönlendirmesi açısından medyanın öneminin farkında olduğu söylenebilir.

Kuşaklar arasında kültürün nasıl tanıtılması ile ilgili farklılıkların olmasından dolayı kuşaklar arasında bilgi aktarımında kopukluk olduğunu söylenmekle birlikte III. kuşağın doğum tarihlerine baktığımızda, teknolojinin hızla geliştiği ve teknolojik aletlerin, sosyal medyanın yoğun kullanıldığı bir dönemde doğmuş ve büyüyor olmaları ve sosyal bilgiler dersinin de etkisi ile bu cevapların farklı olmasının olası olduğunu söyleyebiliriz. Çünkü çocukların zamanlarının çoğunu okulda geçirmesi, tablet, telefon gibi teknolojik aletler ile iç içe olması, aile ile geçirdikleri zamanların da kısıtlı olması gibi nedenler ve çevresel uyarıcıların fazlalığı çocukların

düşüncesini etkilemektedir. Bu nedenle de kuşakların tutum ve davranışları da farklılaşmaktadır. Buna göre kültür aktarımında kuşaklar arasında düzenli bir iletişimin ne derece önemli olduğunu söyleyebiliriz.

Kültürü nasıl tanıtılacağı ile ilgili soruya verilen cevaplara göre kuşaklar arasında bilgi aktarımı olup olmadığı aşağıdaki şekillerde gösterilmiştir.

Tablo 4.12. Kültürün tanıtılması temasına ilişkin kuşaklar arası görüş benzerliği ve farklılığı.

Üç kuşak benzer	I ve II benzer	II ve III benzer	Üç kuşak farklı
3 aile	7 aile	1 aile	9 aile
 <p>Şekil 4.22.</p>	 <p>Şekil 4.23.</p>	 <p>Şekil 4.24.</p>	 <p>Şekil 4.25.</p>

Şekil 22’de görüldüğü üzere kuşaklar arasında kültürün nasıl tanıtılacağı ile ilgili görüş benzerliği olduğunu ve bilgi aktarımının gerçekleştiğini söyleyebiliriz.

Şekil 23’te görüldüğü gibi kültürün nasıl tanıtılacağı ile ilgili I. kuşaklar ve II. kuşaklar birbirine yakın cevap vermiştir, III. kuşaktan katılımcılar ise farklı cevap

vermişlerdir. Buna göre I. kuşaktan alt kuşağa bilgi aktarımının gerçekleştiğini, II. kuşaktan III. kuşağa bilgi aktarımının gerçekleşmediğini söyleyebiliriz. Buna göre I. ve II. kuşaklar arasında görüş benzerliği olduğunu ve bilgi aktarımının gerçekleştiğini söyleyebiliriz.

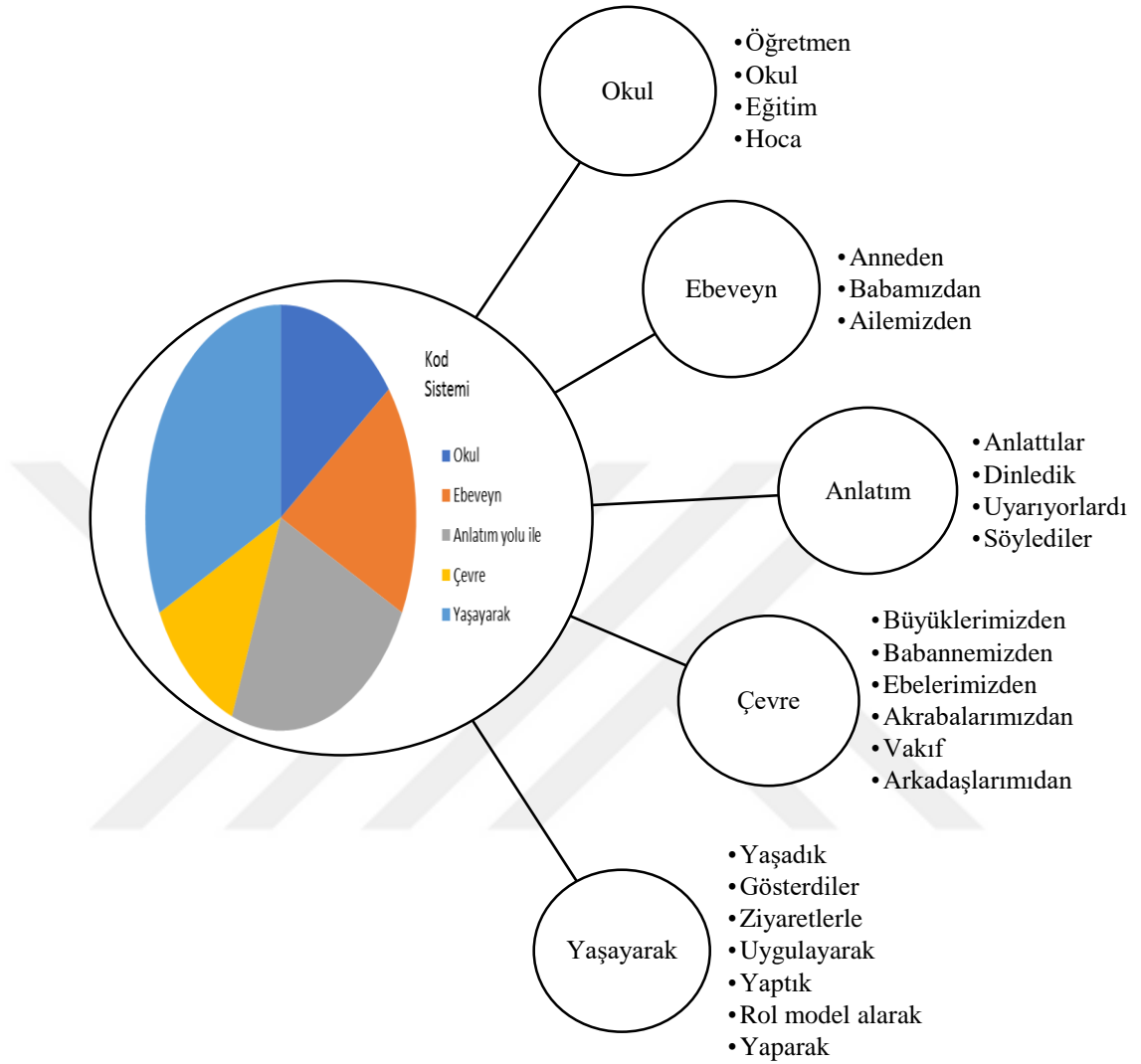
Şekil 24'te de görüldüğü gibi kuşaklar arasında kültürün nasıl tanıtılacağı ile ilgili II. kuşaklar ve III. kuşaklar birbirine yakın cevaplar verirken, I. kuşaklar farklı cevap vermişlerdir. Buna göre I. kuşaklardan II. kuşaklara bilgi aktarımı gerçekleşmemişken, II. kuşaktan III. kuşaklara bilgi aktarımı gerçekleşmiştir denilebilir. Buna göre II. ve III. kuşaklar arasında görüş benzerliği olduğunu ve bilgi aktarımının gerçekleştiğini söyleyebiliriz.

Şekil 25'te görüldüğü gibi kültürün nasıl tanıtılacağı ile ilgili kuşaklar, birbirinden farklı cevaplar vermişlerdir. Buna göre kuşaklar arasında görüş farklılığı olduğunu ve bilgi aktarımının gerçekleşmediğini söyleyebiliriz.

4.5. Beşinci alt probleme ilişkin bulgular

Araştırmanın dördüncü alt problemi “Kuşaklar kültürü bir üst kuşaktan nasıl öğrenmiştir?” şeklinde ifade edilmiştir. Bu soru üç kuşağa sorulmuştur, alınan cevaplar ayrı ayrı analiz edilmiştir.

I. kuşaklar (anneanne) ile görüşmenin sonuçları şekil 26’da gösterilmiştir.

Şekil 4.26. I. kuşağın kültürün öğrenilmesi temasına ilişkin görüşlerine yönelik kategori ve kodlar.

Şekil 26’da kültürün öğrenilmesi temasına ilişkin I. kuşağın (anneanne) görüşleri beş kategori olarak belirlenmiştir.

Kültürün öğrenilmesi teması ile ilgili I. kuşaktan katılımcılardan bazılarının görüşleri şu şekildedir:

“K5: Bize büyüklerimiz anlattı. Mesela bize büyüklerimizden su istememiz söylendi. Hatta büyüklerin yanında çocuk öpülmez derlerdi. Bu şekilde öğrettiler.”

“K7: Kültürümü önce aile daha sonra eğitim ve vakıf çalışmaları ile öğrendim.”

“K10: Hocalardan, büyüklerden dinledik.”

“K11: Bayramlarda büyüklerimize el öpmeye giderdik. Ziyaretler ile öğrendik. Okullarda verilen eğitimle, hocalardan öğrendik. Büyüklerimize sorardık onlarda söylerlerdi bize.”

“K12: Annem bize öğretti biz de kızlarımıza öğrettik. Yaşayarak, uygulayarak öğrendik.”

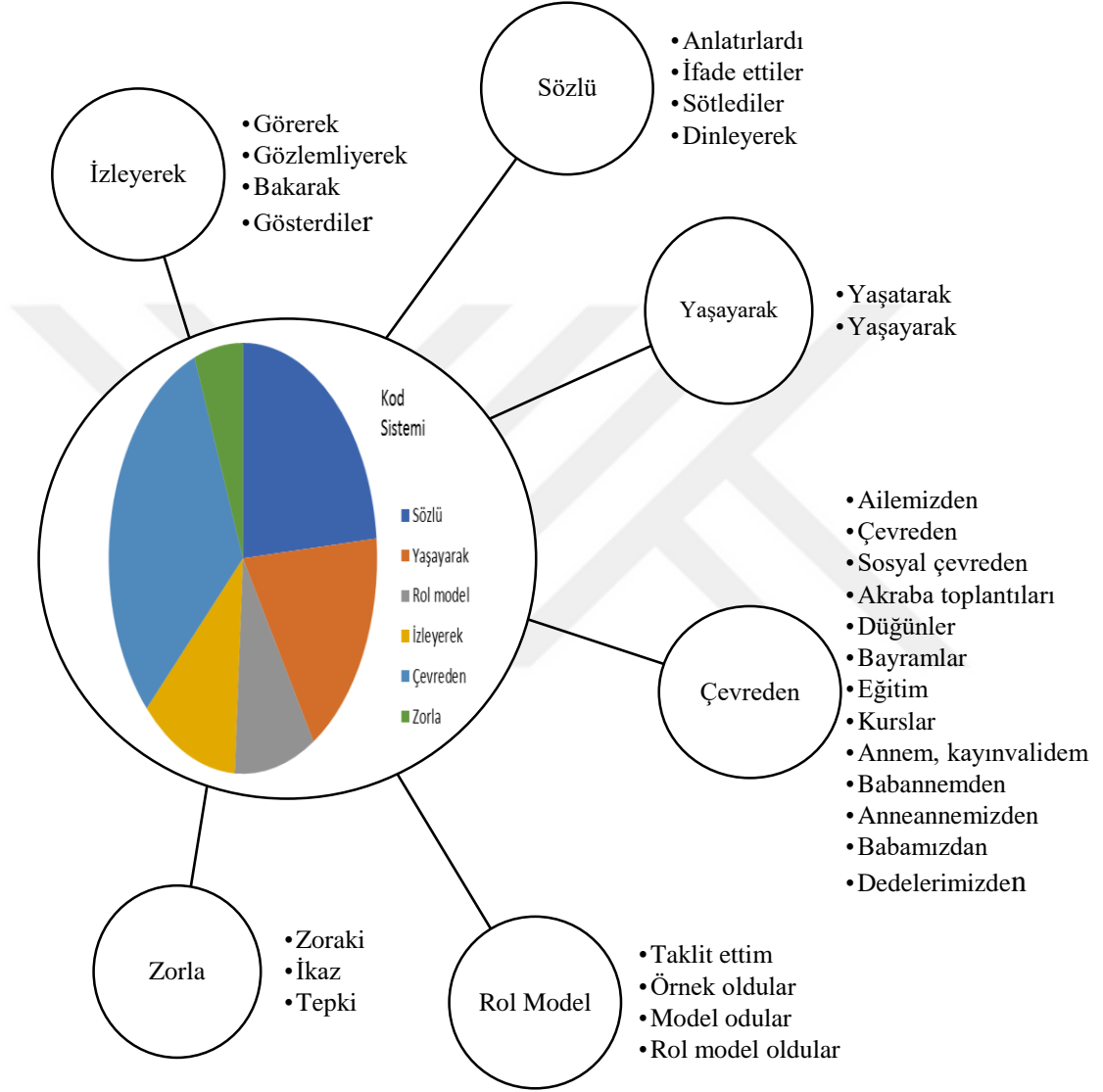
“K17: Onlar (büyüklerimiz) ne yaptıysa biz de onu yaptık. Bilmediğimizi onlar söyledi biz de onu yaptık. Ekin ekerdik, çapa yapardık. Her şeyi yapardık.”

I. Kuşaktan katılımcıların görüşlerine göre, kuşakların kültürü bir üst kuşaktan öğrenmelerinde sadece ailenin değil okulun ve çevrenin de rolünün olduğunu görüyoruz. Katılımcıların, kültürü öğrenme şekillerine baktığımızda ise kuşakların daha çok kültürü yaşantı yolu ve büyüklerinden dinleyerek öğrendiklerini söyleyebiliriz. Katılımcıların görüşlerine göre kültür, “yetişkinleri taklit ederek, ziyaretlerle, görerek, yapılanı uygulayarak, gösterileni uygulayarak, sözlü ikaz, uyarı, büyükleri dinleme, büyüklere sorma” şeklinde öğrenilmiştir. Bununla birlikte katılımcıların kültürünü öğrenmelerinde akraba ve arkadaşlarının da katkısı olduğu söylenebilir. Katılımcıların görüşlerine göre kültürü öğrenmede sadece ailenin değil toplumun her kesiminin rolü vardır diyebiliriz.

II. kuşaklar (anne) ile görüşmenin sonuçları şekil 27’de gösterilmiştir.

Bu soruya II. kuşaktan katılımcılardan bir kişi cevap vermemiştir. 19 katılımcı soruyu cevaplamıştır.

Şekil 27. II. kuşağın kültürün öğrenilmesi temasına ilişkin görüşlerine yönelik kategori ve kodlar.

Şekil 27’de kültürün öğrenilmesi temasına ilişkin II. kuşağın (anne) görüşleri altı kategori olarak belirlenmiştir.

Kültür öğrenilmesi teması ile ilgili II. kuşaktan katılımcılardan bazılarının görüşleri şu şekildedir:

“K3: Hem söylediler hem de yaşayarak öğrendik. Bu böyle olur, şu şöyle olur diye ifade ettiler.”

“K4: Yaşayarak öğrendik. Onlar ne yaptıysa biz de onları taklit ettik.”

“K10: Birbirimize bakarak öğrendik. Hem baktık hem de öğrendik.”

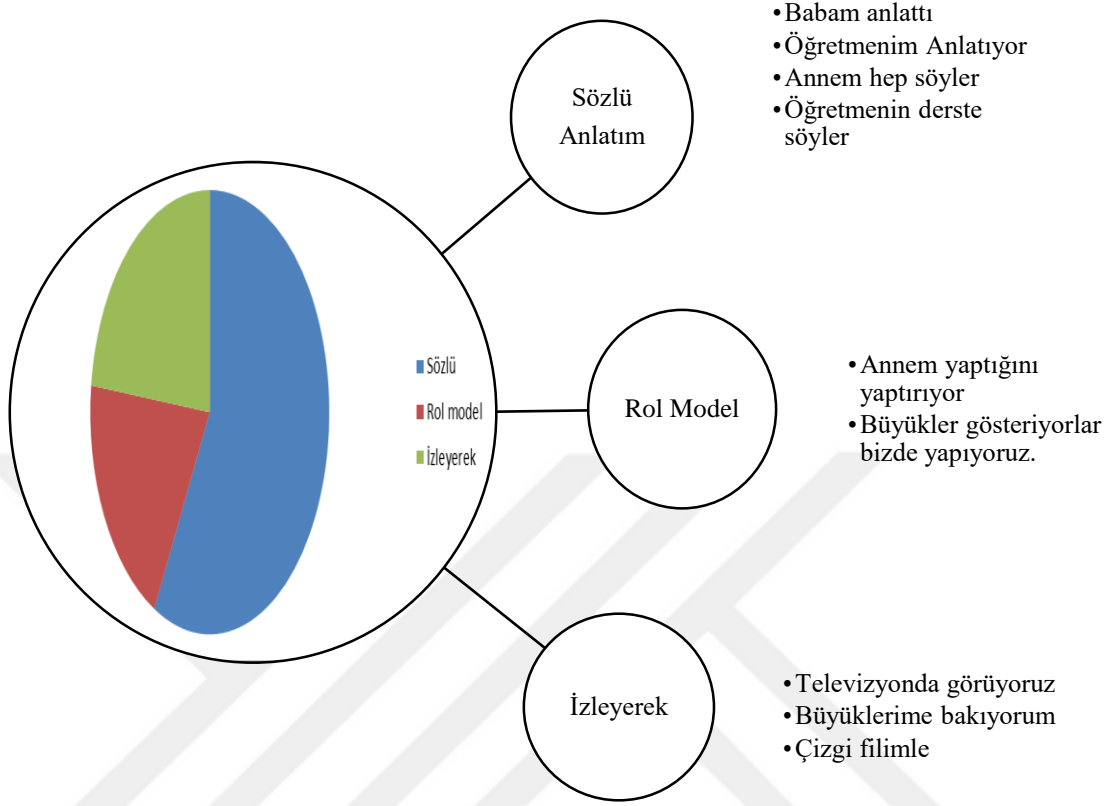
“K13: Daha çok ailemden öğrendim. Kurslardan öğrendim.”

“K17: Babaannemden hikâye şeklinde dinleyerek öğrendim. Kültürümüzü öğrenmem biraz zoraki gibi oldu. Mesela ben örtünmeyi Allah’ın emri olarak değil örtünmenin ayıp olduğunu düşünüyordum, öyle öğrenmiştim. Daha çok babaannemden öğrendim. Mesela biz büyükler sofraya oturmadan oturmazdık, otursak ikaz alırdık. Annem söyleyerek öğretti. Söylenenin tersini yaptığımız da durdurulurduk. Kültürümüzü hem dinleyerek hem de tepki ile öğrendim.”

II. kuşaktan katılımcıların kültürü “aileden, akraba toplantısında, düğünler, bayramlar, vakıf aracılığıyla, eğitim kurumundan, sosyal çevreden, sözlü ifadeler ile, zorla, tepki ile, görerek, yaparak yaşayarak, model alarak, taklit ederek, dinleyerek vs.” şeklinde öğrendikleri görülmektedir. Bununla birlikte II. kuşağın kültürü daha çok çevrelerinden, sözlü ifadeler ile öğrendikleri görülmektedir. Zorla, ikazla ve büyüklerinden tepki alarak kültürünü öğrenen katılımcıların daha az sayıda olduğu görülmektedir.

II. kuşaktan katılımcıların görüşlerine baktığımızda, II. kuşağın kültürü öğrenme şekilleri ile I. kuşağın kültürü öğrenme şekillerinde benzerlikler olduğu söylenebilir.

III. Kuşaklar (çocuk) ile görüşmenin sonuçları şekil 28’de gösterilmiştir.

Şekil 4.28. III. kuşağın kültürün öğrenilmesi temasına ilişkin görüşlerine yönelik kategori ve kodlar.

Şekil 28’de kültürün öğrenilmesi temasına ilişkin III. kuşağın (çocuk) görüşleri üç kategori olarak belirlenmiştir.

Kültür öğrenilmesi teması ile ilgili III. kuşaktan katılımcılardan bazılarının görüşleri şu şekildedir:

“K1: Çizgi filmlerde görüyorum.”

“K5: Öğretmen kültürümüzü anlatıyor.”

“K6: Öğretmenimiz kültürle ilgili bilgi veriyor.”

“K8: Televizyonda görüyoruz.”

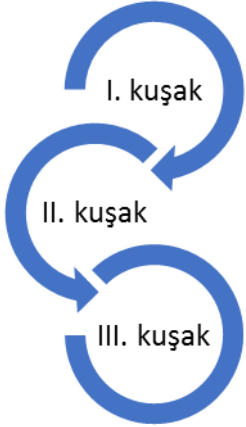
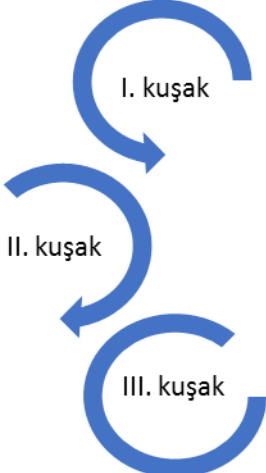
“K19: Babam bana anlatır.”

III. kuşaktan katılımcıların görüşlerine göre, kültürü daha çok sözlü ifadeler ve izleyerek öğrendikleri görülmektedir. Bununla birlikte III. kuşak, televizyonun ve çizgi filmlerin kültürü öğrenmelerinde katkısı olduğunu da ifade etmişlerdir.

Üç kuşak arasında kültürü öğrenme şekillerinde farklılıklar olsa da benzerlikler de vardır. Üç kuşaktan katılımcıların bir üst kuşaktan kültürü, yaşayarak, çevreden ve sözlü ifadeler ile öğrendiği söyleyebiliriz. Bu durum, aile ve çevre ile iletişimin kültür aktarımında önemini ortaya koymaktadır. Bununla birlikte kuşakların kültürü eğitim kurumlarından öğrendiklerini ifade etmesi, aile kurumu dışında eğitim kurumlarının da kültürü öğretmede önemini göstermektedir. Katılımcılardan bazıları, kültürü öğrenmede büyüklerini rol model aldıklarını belirtmişlerdir. “Kız anadan öğrenir sofrayı düzmeyi, oğlan babadan öğrenir sohbet gezmeyi” atasözünde de belirtildiği gibi kültürü öğretmede ailenin rol model olması önemlidir. Katılımcıların görüşlerine göre kültürü öğrenmede daha çok ailelerin etkisinin olduğu söylenebilir.

Kültürü öğrenme şekli ile ilgili soruya verilen cevaplara göre kuşaklar arasında benzerlik olup olmadığı aşağıdaki şekillerde gösterilmiştir.

Tablo 4.13. Kültürün öğrenilmesi temasına ilişkin kuşaklar arası görüş benzerliği ve farklılığı.

Üç kuşak benzer	Üç kuşak farklı
7 aile	13 aile
 <p>Şekil 4.29.</p>	 <p>Şekil 4.30.</p>

Şekil 29’da görüldüğü gibi katılımcılardan sadece yedi ailenin kültürü öğrenme şekilleri birbirine benzerdir.

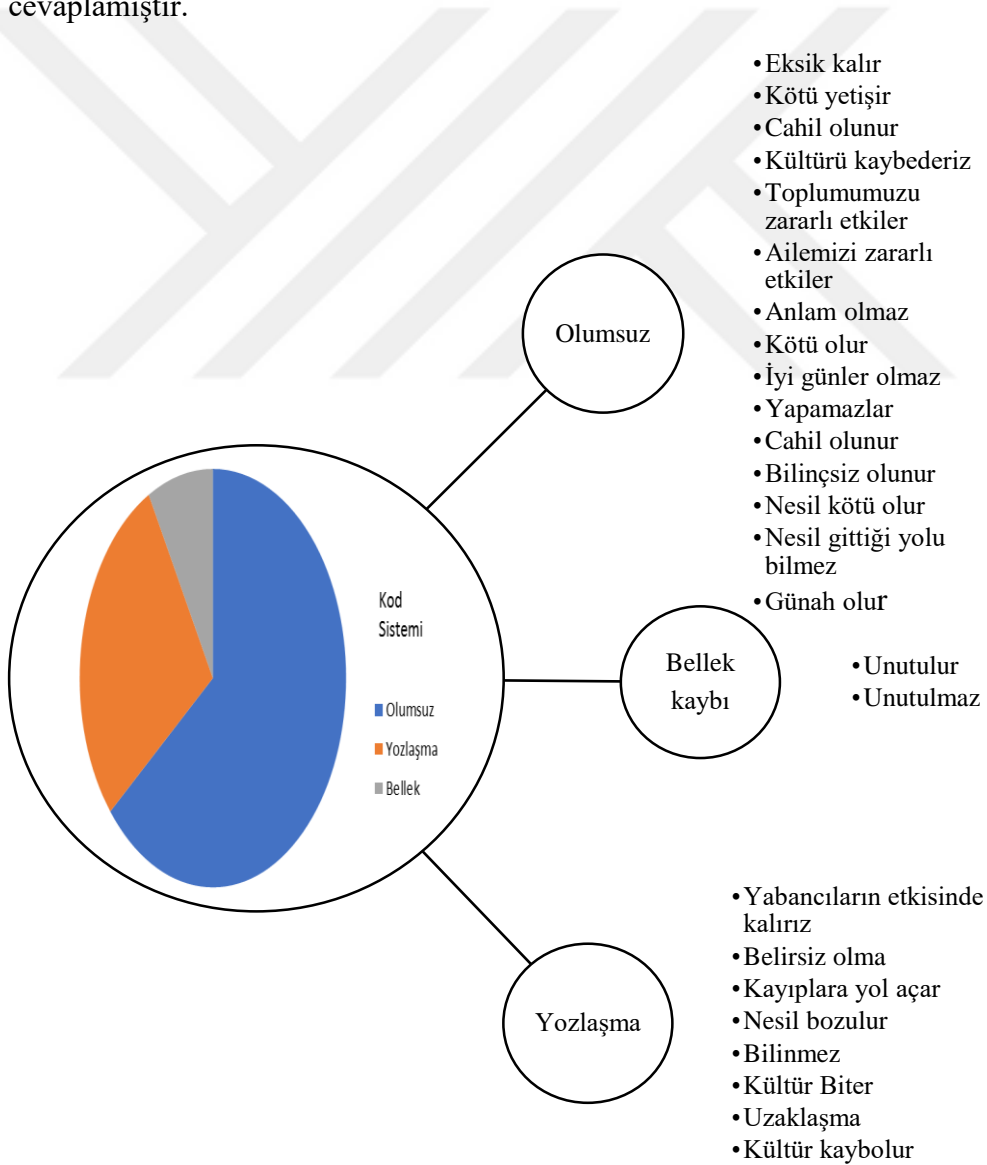
Şekil 30’da görüldüğü gibi katılımcılardan 13 ailenin kültürü öğrenme şekli birbirinden farklıdır.

4.6. Altıncı alt probleme ilişkin bulgular

Araştırmanın altıncı alt problemi “Kuşaklara göre kültürün aktarılmamasının sonuçları nelerdir?” şeklinde ifade edilmiştir. Bu soru üç kuşağa sorulmuştur ve alınan cevaplar ayrı ayrı analiz edilmiştir.

I. kuşaklar (anneanne) ile görüşmenin sonuçları şekil 31’de gösterilmiştir.

Bu soruya I. kuşaktan katılımcılardan iki kişi cevaplamamıştır. 18 kişi soruyu cevaplamıştır.

Şekil 4.31. I. kuşağın kültürün aktarılmamasının sonuçları temasına ilişkin görüşlerine yönelik kategori ve kodlar.

Şekil 31’de kültürün aktarılmamasının sonuçları temasına ilişkin I. kuşağın (anneanne) görüşleri üç kategori olarak belirlenmiştir.

Kültür öğrenilmemesinin sonuçları ile ilgili I. kuşaktan katılımcılardan bazılarının görüşleri şu şekildedir:

“K1: Olumsuz olurdu, geleceğimiz düzensiz olurdu. İyi anne baba olamazdık. Çocuklarımız suçlu duruma düşerdi eksik kalırlardı.”

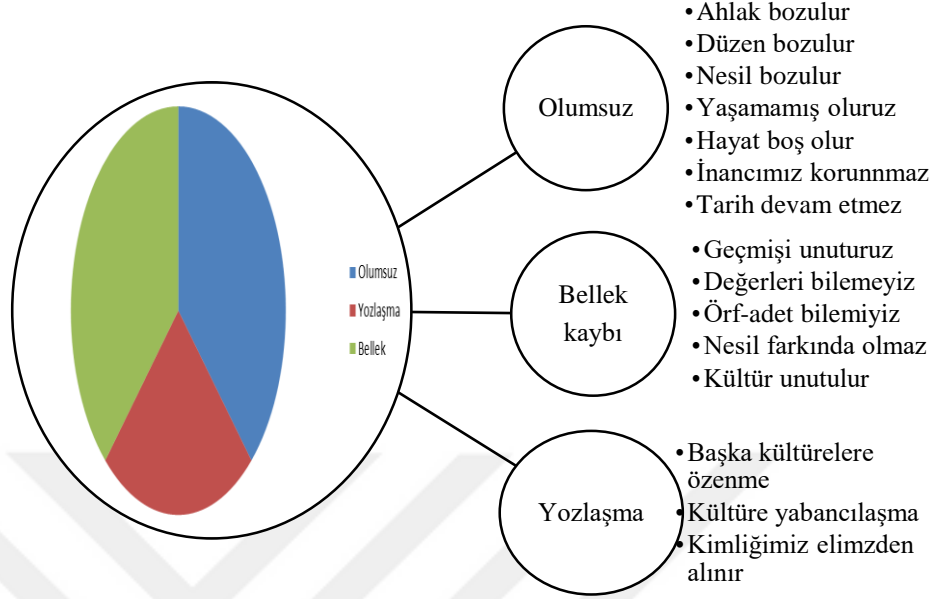
“K2: Kültür biter giderdi. Neyin ne olduğunu, bu zamana kadar nasıl gelmiş bilinmezdi.”

“K7: Kültürümüzü kaybederiz, yabancı kültürlerin etkisinde kalırız. Bu da aile yapımızı ve toplumumuzu zararlı bir şekilde etkiler.”

“K19: Büyük kayıplara yol açardı, günahkâr olurduk.”

I. kuşaktan katılımcıların tamamının görüşlerine göre kültürün aktarılmamasının sonuçlarının olumsuz olduğunu ifade edebiliriz. Kuşaklara göre kültür tanıtılmazsa “nesil eksik kalır, nesil kötü yetişir, kültür unutulur, bilinçsiz olunur, günah olur, kayıplara yol açar, nesil bozulur, kültür kaybolur” şeklinde olumsuz durumların yanacağı şeklindedir. Buna göre katılımcıların, bu konu ile ilgili kaygılarının olduğunu söyleyebiliriz.

II. kuşaklar (anne) ile görüşmenin sonuçları şekil 32’de gösterilmiştir.

Şekil 4.32. II. kuşağın kültürün aktarılmamasının sonuçları temasına ilişkin görüşlerine yönelik kategori ve kodlar.

Şekil 32’de kültürün aktarılmamasının sonuçları temasına ilişkin II. kuşağın (anne) görüşleri üç kategori olarak belirlenmiştir.

Kültür aktarılmaması ile ilgili II. kuşaktan katılımcılardan bazılarının görüşleri şu şekildedir:

“K5: Kültürü aktarmazsak toplumsal değerleri bilemeyiz.”

“K10: Kültürü öğretmezsek nesil bozulur.”

“K15: Genç nesil kültürüne yabancılaşır.”

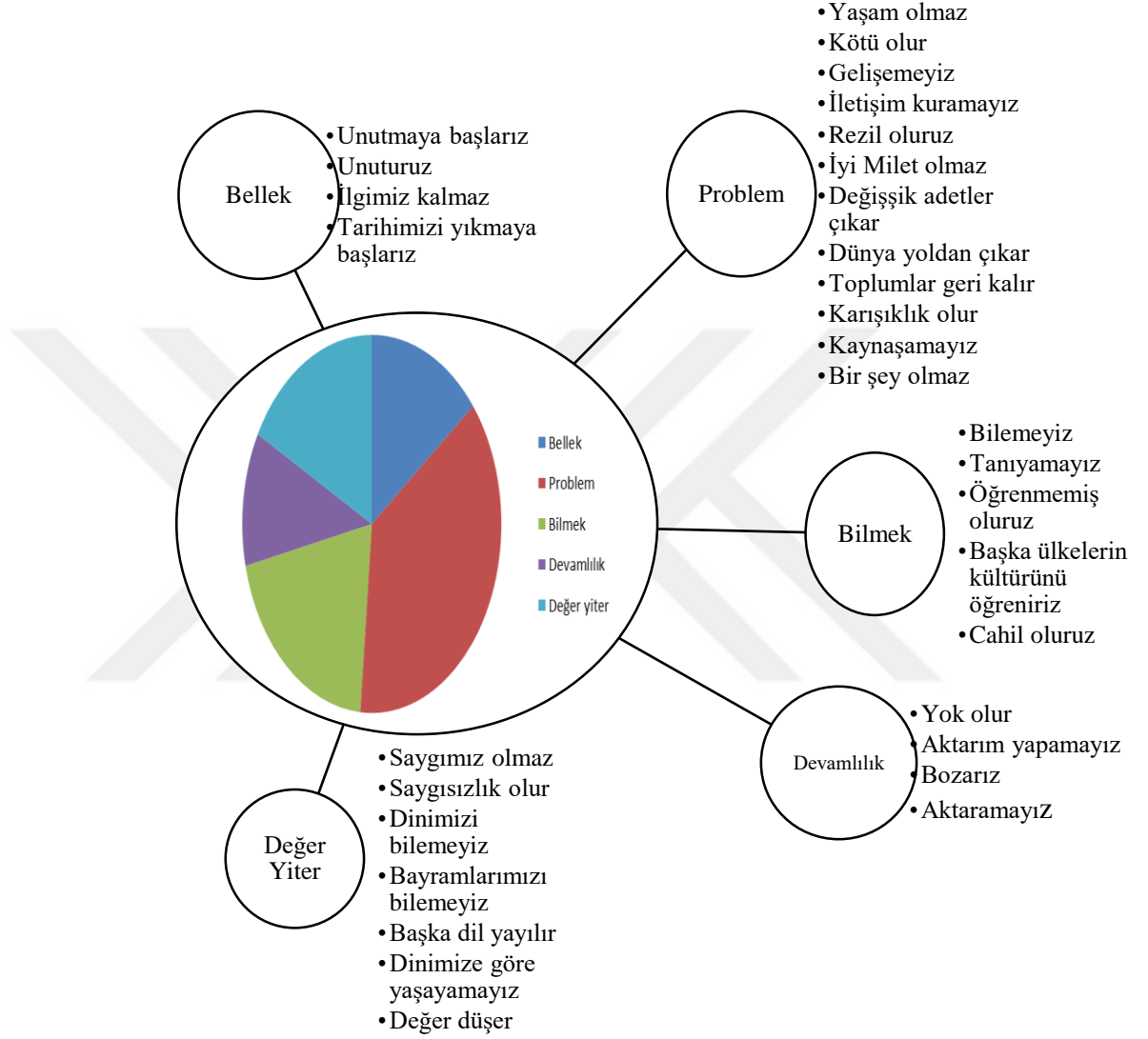
“K16: Yeni nesil bir şeyin farkında olmaz kültür öğretilmez tanıtılmazsa.”

“K19: Kültür aktarılmalıdır çünkü toplum olarak kimliğimiz elimizden alınır.”

II. kuşaktan katılımcılar, kültürün aktarılmaması sonucunda toplumun olumsuz yönde etkileneceğini ifade etmişlerdir. Katılımcıların görüşlerine göre, kültür aktarılmazsa “ahlak ve düzen bozulur, nesil bozulur, yaşamamış oluruz, geçmişini unuturuz, kültüre yabancılaşırız” gibi olumsuz durumların yaşanacağı şeklindedir. Buna göre, katılımcıların kültür aktarılmadığı zaman gerçekleşecek durumların farkında oldukları söylenebilir. Katılımcıların, kültürün bütünleştirici ve milletleri bir arada

tutma özelliğinin farkında oldukları da söylenebilir.

III. kuşaklar (çocuk) ile görüşmenin sonuçları şekil 33'te gösterilmiştir.

Şekil 4.33. III. kuşağın kültürün aktarılmasının sonuçları temasına ilişkin görüşlerine yönelik kategori ve kodlar.

Şekil 33'te kültürün aktarılmasının sonuçları temasına ilişkin III. kuşağın (çocuk) görüşleri beş kategori olarak belirlenmiştir.

Kültür öğrenilmesi teması ile ilgili III. kuşaktan katılımcılardan bazılarının görüşleri şu şekildedir:

“K1: Kültürümüz giderek unutulmaya başlar.”

“K4: Kùltürümüz hakkında bilgi edinemeyiz. Ve bu yüzden de kùltürümüzü tanıyamayız. Ve tam olarak gelişemeyiz.”

“K6: Kùltürümüz zamanla yok olur. Kùltürümüz kaybolduğu için kùltür aktarımı yapamayız.”

“K8: Mesela kùltürümüzü bilemeyiz, rezil oluruz. Mesela 23 Nisan’da ne yapacağımızı bilemeyiz.”

“KK8: Geleneklerimize ve göreneklerimize bağlı bir insan olamayız.”

“K12: Tüm dünya yoldan çıkar.”

“K15: Tarihle ilgimiz kalmaz, onları yıkmaya başlarız.”

“K17: Karışıklık olur, başka dil yayılır ve toplumla kaynaşamayız.”

“K19: O zaman başka ÷lkelerin kùltürünü başka şekillerde öğrenmiş oluruz. Böylece kendi ÷lkemizin kùltürünün değeri düşer.”

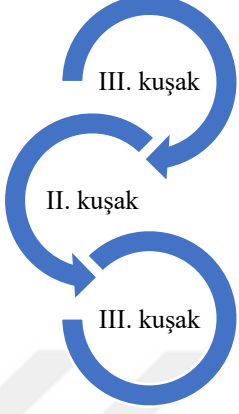
III. kuşaktan katılımcıların görüşlerine göre, katılımcıların tamamının kùltürün öğrenilmemesi durumunda sonuçlarının olumsuz olacağını düşündüklerini söyleyebiliriz.

Katılımcıların görüşlerine göre kùltür aktarılmazsa, “iyi bir millet olamayız, yaşam olmaz, kùltürü unuturuz, kùltüre ilgimiz kalmaz, kùltürü aktaramayız, kùltüre saygısızlık olur, kùltürü tanıyamayız, öğrenemeyiz, tarihimizi yıkmaya başlarız” gibi olumsuzluklarla karşılaşılacağı şeklindedir.

Bununla birlikte üç kuşaktan katılımcıların, kùltürün aktarılmaması durumunda ne olacağı ile ilgili görüşleri benzerlik göstermektedir. Buna göre kuşaklar arasında bu konu ile ilgili düşüncelerin aktarıldığı söylenebilir.

Kùltürün aktarılmamasının sonuçları ile ilgili soruya verilen cevaplara göre kuşaklar arasında cevapların benzerliği ve bilgi aktarımının olup olmadığı aşğıdaki şekillerde gösterilmiştir.

Tablo 4.14. Kùltürün aktarılmamasının sonuçları temasına ilişkin kuşaklar arası görüş benzerliği ve farklılığı.

Üç kuşak görüş benzerliği
20 aile

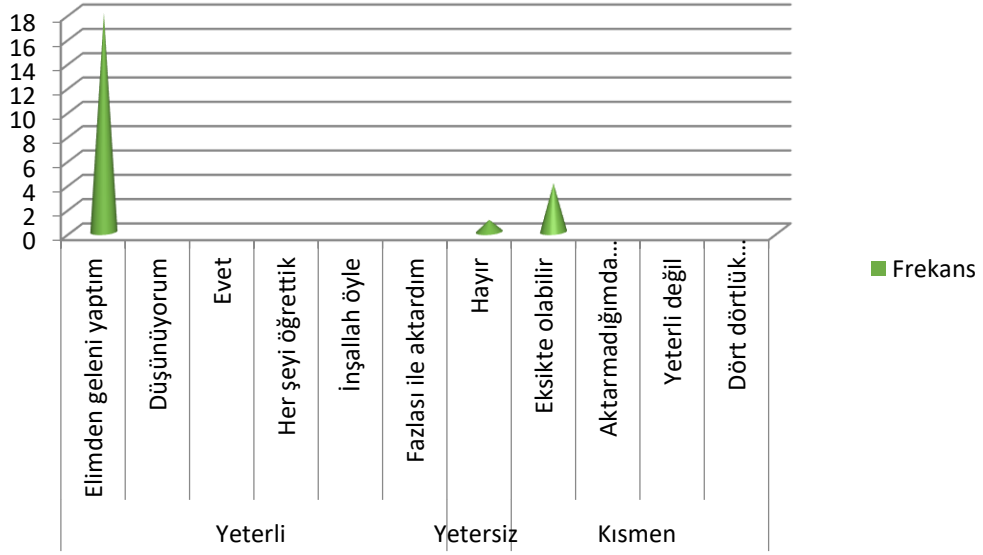
Şekil 4.34.

Şekil 34'te görüldüğü gibi kùltürün aktarılmamasının sonuçları ile ilgili kuşaklar arasında görüş benzerliği olduğunu ve kuşaklar arasında bilgi aktarımının gerçekleştiğini söyleyebiliriz.

4.7. Yedinci alt probleme ilişkin bulgular

Araştırmanın yedinci alt problemi “Kuşaklar kùltür aktarımındaki rollerini yeterli buluyorlar mı?” şeklinde ifade edilmiştir. Bu soru sadece I. kuşaklara (anneanne) ve II. kuşaklara (anne) soruldu. III. kuşağı sorulmamasının sebebi ise bu kuşakların alt soylarının olmamasıdır.

I. Kuşağın görüşleri sonucu ortaya çıkan kod frekansları şekil 35’te gösterilmiştir.

Şekil 4.35. I. kuşağın kültür aktarımında yeterlilik temasına ilişkin görüşlerine yönelik kategori ve kodlar.

Şekil 35’te kültür aktarımında yeterlilik temasına ilişkin I. kuşağın (anneanne) görüşleri üç kategori olarak belirlenmiştir. Kod frekansına göre katılımcıların çoğunluğu, kültür aktarımındaki rolünü olumlu olarak düşünürken, kültür aktarımındaki rolünü tam anlamı ile yerine getiremediğini ifade edenler ve rolünün yeterli olmadığını söyleyen katılımcılar da vardır.

Kültür öğrenilmesi teması ile ilgili I. kuşaktan katılımcılardan bazılarının görüşleri şu şekildedir:

“K2: Aklıma geldiği kadarıyla düşünüyorum. Hepsi ile de konuştum, hepsine söyledim.”

“K3: Aktarmadığımız da olmuştur.”

“K4: Düşünüyorum, okumasını, kuran kursuna gitmesini sağladık. Yemeklerimizi, akraba ziyaretlerimizi her şeyi öğretiyoruz.”

“K9: Aktardım tabi ki de. Hepsini öğrettim. Kültürümüze sahip çıkın dedim.”

“K11: Diyemem, dört dörtlük öğrettik diyemeyiz. Gördüğümüzü çocuklarımıza yansıttık.”

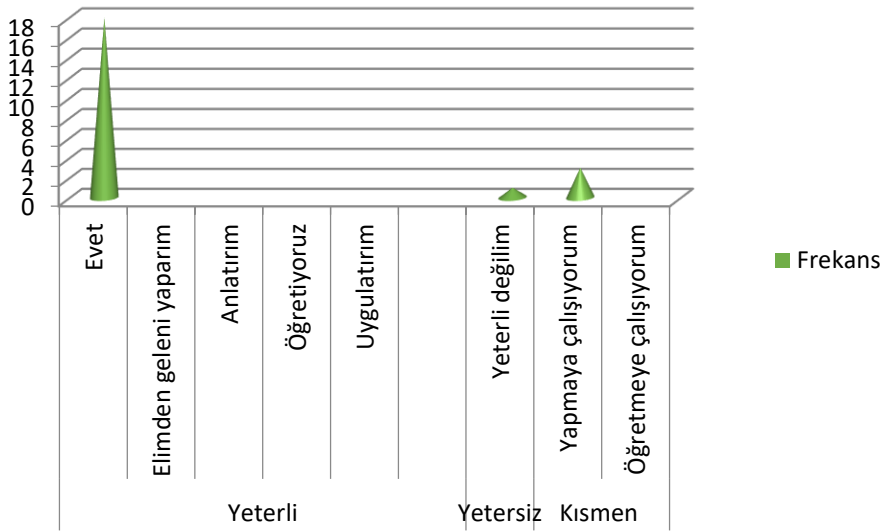
“K15: İnşallah düşünüyorum. Hepsini okuttum.”

“K20: Hayır, düşünmüyorum.”

I. kuşaktan katılımcıların görüşlerine göre, bir alt kuşağa kültür aktarımındaki rollerini kısmi olarak yetersiz ve tamamen yetersiz gören katılımcıların olmasına rağmen kültür aktarımındaki rollerini yeterli gören katılımcılar çoğunluktadır. Katılımcılar rolleri ile ilgili yeterliliklerini, “elimden geleni yapıyorum, düşünüyorum, evet, her şeyi yaptım, hayır, aktaramadığımda olmuştur, yeterli değilim” şeklinde belirtmişlerdir. Kültür aktarımındaki rollerini yeterli gören katılımcılardan bazılarının neleri ne şekilde öğrettiklerini de açıkladıkları görülmüştür.

II. kuşağın görüşleri sonucu ortaya çıkan kod frekansı şekil 36’da gösterilmiştir.

Bu soruya II. kuşaktan bir katılımcı cevap vermemiştir, 19 katılımcı cevap vermiştir.

Şekil 4.36. II. kuşağın kültür aktarımında yeterlilik temasına ilişkin görüşlerine yönelik kategori ve kodlar.

Şekil 36’da kültür aktarımında yeterlilik temasına ilişkin II. kuşağın (anne) görüşleri üç kategori olarak belirlenmiştir.

Kültür aktarımında yeterlilik temasına ilişkin II. kuşaktan katılımcılardan bazılarının görüşleri şu şekildedir:

“K1: Evet düşünüyorum.”

“K11: Evet uygulatarak öğretiyorum.”

“K12: Evet, her şeyi yapıyorum.”

“K14: Tam olarak olmasa da elimizden geleni yapmaya çalışıyoruz.”

“K19: Yeterli değiliz, sosyal medya çok etkili, televizyonlar çok etkili.”

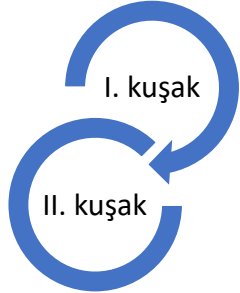
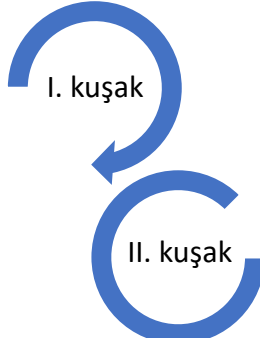
II. kuşaktan katılımcıların görüşlerine baktığımız da bir alt kuşağa kültürü öğretmede kendilerini yeterli görenler çoğunlukta olmasının yanı sıra bu konudaki rolünü kısmi yeteli görenler ve kendini hiç yeterli görmeyen katılımcılar da bulunmaktadır. Katılımcılar kültür aktarmadaki rollerine ilişkin yeterliliklerini, “evet, öğretiyoruz, uygularım, yeterli değilim, yapmaya çalışıyorum” şeklinde belirtmişlerdir.

I. ve II. kuşaktan katılımcıların çoğunluğu, bir alt kuşağa kültür aktarmadaki rolünü yeterli bulmaktadır. Bununla birlikte iki kuşaktan kültürü aktarmadaki rolleri ile ilgili kendini yeterli görmeyen ve kısmen yeterli gören katılımcılar da bulunmaktadır. Katılımcılardan bazılarının kültür aktarmadaki rollerinin yeterli olmamasının nedenini açıkladıkları da görülmektedir.

Aile bireylerinin, kültürü aktarmanın gerekliliğinin farkında olması ve kültür aktarımındaki rollerinin bilincinde olması kültür aktarımının sağlıklı şekilde gerçekleşmesine imkân tanır.

Kültür aktarımındaki rollerin yeterliliği ile ilgili soruya verilen cevaplara göre kuşaklar arasında görüş benzerliğinin olup olmadığı aşağıdaki şekillerde gösterilmiştir.

Tablo 4.15. Kùltür aktarımında yeterlilik temasına ilişkin kuşaklar arası görüş benzerliği ve farklılığı.

I ve II benzer	I ve II farklı
11 aile	9 aile
	
Şekil 4.37.	Şekil 4.38.

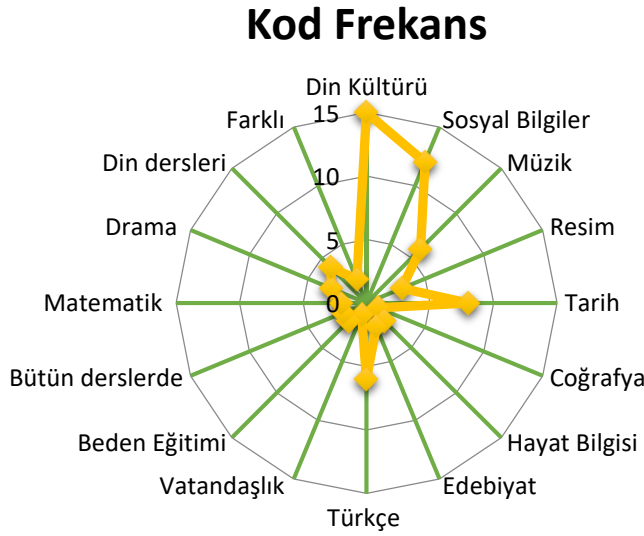
Şekil 37’de görüldüğü gibi kuşakların verdiği cevaplar birbirine yakındır. Kuşaklar arasında kültür aktarmadaki rollerin yeterliliği ile ilgili görüş benzerliğinin olduğu söylenebilir.

Şekil 38’de görüldüğü gibi kuşaklar arasında kültür aktarımında rollerin yeterliliği ile ilgili görüş farklılığı olduğu söylenebilir.

4.8. Sekizinci alt probleme ilişkin bulgular

Araştırmanın sekizinci alt problemi “Kùltür hangi dersler de öğretilir?” şeklinde ifade edilmiştir. Bu soruya sadece II. kuşaktan ve III. kuşaktan katılımcılar cevap vermiştir. I. kuşaktan katılımcıların çoğunluğu soruya cevap vermemiştir. Uzman görüşü doğrultusunda bu soru ile ilgili I. kuşaktan katılımcıların cevapları yeterli olmadığı için analiz edilmemiştir.

II. kuşaklar (anne) ile görüşmenin sonuçları şekil 39’da gösteriliyor. Bu soruya bir katılımcı cevap vermemiştir, 19 katılımcı cevap vermiştir.

Şekil 4.39. II. kuşağın kültürün öğretileceği dersler temasına ilişkin görüşlerine yönelik kategori ve kodlar.

Şekil 39’da kültürün öğretildiği dersler temasına ilişkin II. kuşağın (anne) görüşleri 15 kategori olarak belirlenmiştir.

Kültürün öğretildiği dersler teması ile ilgili I. kuşaktan katılımcılardan bazılarının görüşleri şu şekildedir:

“K1: Din Kültürü ve Sosyal Bilgiler dersleri ile öğretebiliriz.”

“K3: Tarih, coğrafya, hayat bilgisi, edebiyat, müzik, din kültürü, Türkçe ve vatandaşlık derslerinde öğretilir. Müzik dersinde kendi müziklerimizi (yöresel ve Türk halk müziği) öğretiriz. Türkçe dersinde Türk dilimiz öğretiliyor.”

“K4: Sosyal bilgiler, Türkçe derslerinde öğretebiliriz hatta müzik dersinde bile olabilir. Eskiden ney çalınırdı, saz çalınırdı bunları öğretebiliriz. Sosyal bilgiler dersinde çocuklar için bizzat büyükanne, babaanne ve huzurevi gibi ziyaretleri düzenleyebiliriz. Bulduğumuz ilde varsa müzeye götürülebilir. Bu şekilde bir okul gezisi düzenlenebilir. Çünkü sözel olarak kültürü öğretmenin etkili olabileceğini düşünmüyorum.”

“K6: Sosyal bilgiler dersi ile öğretiyoruz aslında ama müzik, beden eğitimi derslerinde de öğretebiliriz. Beden eğitimi dersinde güreş gibi milli sporlarımızı

öğretebiliriz. Bütün derslerimizde kültürü öğretme şansımız var sanatsal, sportif ve sosyal bilimler derslerinde öğretebiliriz.”

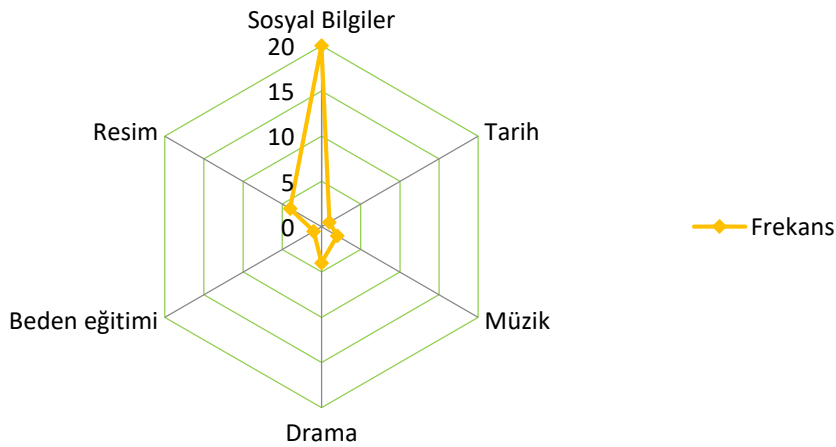
“K9: Türkçe, din kültürü, matematik derslerinde öğretebiliriz. Matematik dersinde erkek, kadın akrabalarımızın sayısını veririz toplamda akrabamız kaç kişidir şeklinde problem çözdürebiliriz. Akraba bağınu kuvvetlendirebiliriz.”

“K12: Görsel olarak drama dersinde verilebilir. Çünkü çocuk gördüğünü yıllar geçse de unutmaz. Matematik dersinde de bunu bir oyun olarak verebiliriz. Din kültürü ve Kuran-ı Kerim dersi kültürümüzü öğretmek için önemli derslerdir. Siyer dersinde peygamberimizin yaşantısı öğretilir, tefsir, fıkah dersleri de çok önemli. Edebiyat dersinde anlatım diliyle kültürümüzü öğretebiliriz.”

“K18: Resim, sosyal bilgiler, tarih, tiyatro dersleri ve sinema ile öğretebiliriz.”

II. kuşaktan katılımcıların görüşlerine göre kültürün, bütün derslerde öğretilbileceğini söyleyebiliriz. Bununla birlikte yukarıda da belirtildiği üzere bütün dersler kültürün bireylere öğretilmesinde görev üstlenmişlerdir. Katılımcıların görüşlerine göre kültür, daha çok din kültürü dersinde öğretilir. Kültürü öğretmede ikinci sıradaki ders ise sosyal bilgiler dersidir. Katılımcıların, kültürün hangi derslerde nasıl öğretilceğini de açıklaması bu konuda farkındalıklarının olduğunu göstermektedir.

III. kuşaklar (çocuk) ile görüşmenin sonuçları şekil 40’da gösteriliyor.

Şekil 4.40. III. kuşağın kültürün öğretilceği dersler temasına ilişkin görüşlerine yönelik kategori ve kodlar.

Şekil 40’da kültürün öğretildiği dersler temasına ilişkin III. kuşağın (çocuk) görüşleri altı kategori olarak belirlenmiştir.

Kültürün öğretildiği dersler temasına ilişkin III. kuşaktan katılımcılardan bazılarının görüşleri şu şekildedir:

“K1: Sosyal bilgiler dersi.”

“K6: Müzik, resim, sosyal bilgiler dersi.”

“K8: Müzik, sosyal bilgiler dersi”

“KK8: Tarih, sosyal bilgiler dersi.”

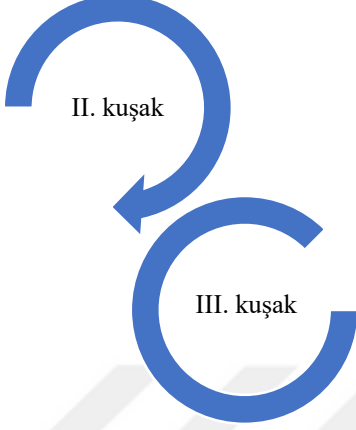
“K13: Sosyal bilgiler dersi ile öğretilir.”

III. kuşaktan katılımcıların kültürün öğretileceği derslerle ilgili görüşlerine baktığımızda bütün öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde kültürün öğretilbileceği görüşünde olduklarını söyleyebiliriz. Bununla birlikte öğrenciler, müzik, resim drama, tarih ve beden eğitimi derslerini de kültürün öğretileceği dersler olarak ifade etmişlerdir.

İki kuşaktan katılımcıların verdikleri cevaplara baktığımızda II. kuşaktan katılımcıların çoğunluğu kültürün en çok din kültürü dersi ile öğretilbileceğini, III. kuşaktan katılımcıların tamamı ise sosyal bilgiler dersi ile öğretilbileceğini belirtmişlerdir. III. kuşaktan katılımcılardan bazıları sosyal bilgiler dışında farklı derslerden bahsetmişlerdir. II. kuşaklara göre kültür öğretmede sosyal bilgiler dersi ikinci sırada yer alırken ve bazı anneler ise sosyal bilgiler dersini cevap olarak vermemiştir. III. kuşaktan katılımcılara göre ise kültür öğretmede sosyal bilgiler dersi birinci sıradadır. II. kuşaktan katılımcıların çoğunluğunun din kültürü dersini ifade etmesinin nedeni ise bu dersin adında yer alan “kültür” kavramından dolayı olduğu söylenebilir. III. kuşaktan katılımcıların ise sosyal bilgiler dersi alıyor olmalarından dolayı sosyal bilgiler dersini ifade ettikleri söylenebilir. III. kuşağın görüşlerine göre sosyal bilgiler dersinin kültürü öğretmede en önemli ders olduğu söylenebilir.

Görüşmeye katılan katılımcıların birbirinden farklı cevap verdiklerini gösteren şekil:

Tablo 4.16. Kültürü öğretileneği dersler temasına ilişkin görüş benzerliği ve farklılığı.

II ve III farklı
20 aile

Şekil 4.41.

Şekil 41’de görüldüğü gibi, kültürün öğretileneği derslere ile ilgili kuşaklar arasında görüş farklılığı olduğu söylenebilir.

Görüşmeye katılan kuşaklar arasında benzer cevaplar saptanmamıştır. Örneğin, I. kuşaktan K1 adlı katılımcı, kültürün sosyal bilgiler ve din kültürü dersi ile öğretileneğini cevap olarak verirken, III. kuşaktan K1 adlı katılımcı, kültürün öğretileneği ders olarak sadece sosyal bilgiler dersini cevap olarak vermiştir. II. kuşaktan K13 adlı katılımcı, bu soruya cevap vermezken, III. kuşaktan K13 adlı katılımcı, sadece sosyal bilgiler dersini cevap olarak vermiştir.

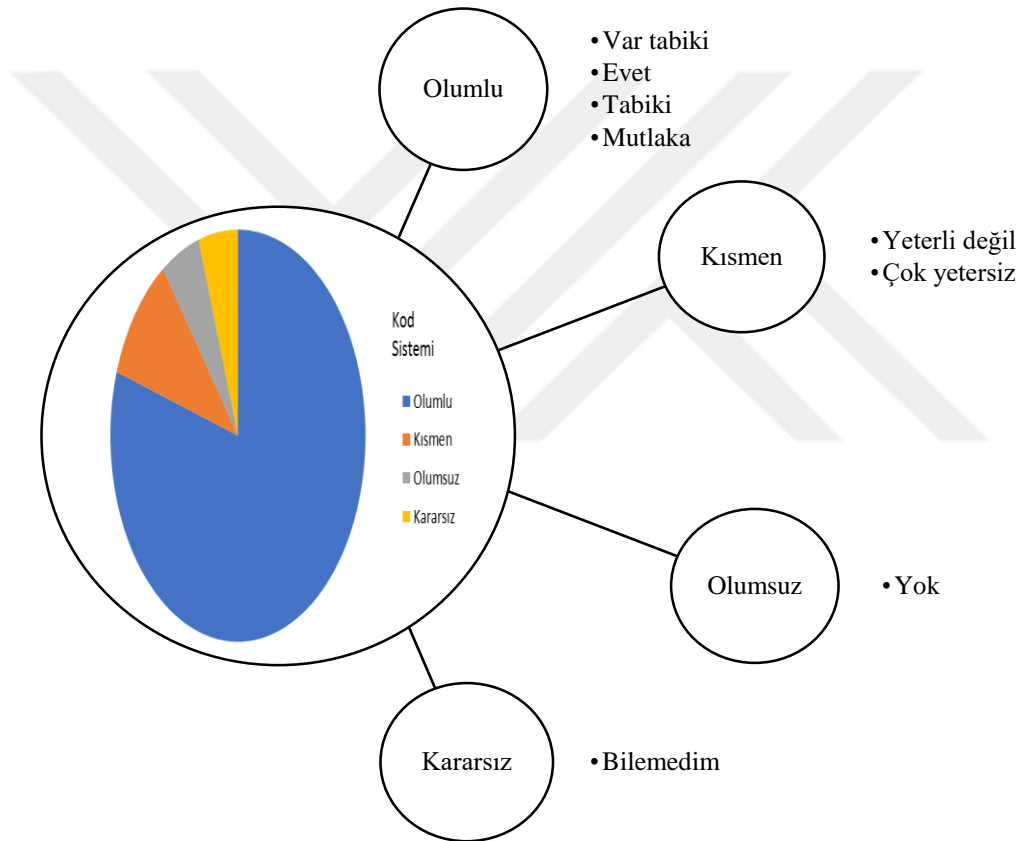
II. kuşaktan sadece 12 katılımcının çocukları (III. kuşak) gibi sosyal bilgiler dersini cevap olarak verdiği saptanmış fakat bu katılımcıların diğer dersler ile de kültürün öğretileneğinden bahsettikleri görülmüştür.

II. kuşaktan sekiz katılımcı ise sosyal bilgiler dersini cevap olarak vermezken bu katılımcıların çocukları (III. kuşak) sosyal bilgiler dersini cevap olarak vermiştir.

4.9. Dokuzuncu alt probleme ilişkin bulgular

Araştırmanın dokuzuncu alt problemi “Kültür öğretiminde sosyal bilgiler dersinin rolü nedir?” şeklinde ifade edilmiştir. Bu soruya sadece II. ve III. kuşağa sorulmuştur ve alınan cevaplar analiz edilmiştir. I. kuşaktan katılımcılardan sekizinci alt probleme ilişkin soruya yeterli cevap alınamadığı için bu soru, I. kuşaklara sorulmamıştır.

II. kuşaklar (anne) ile görüşmenin sonuçları şekil 42’de gösterilmiştir.

Şekil 4.42. II. kuşağın kültür öğretiminde sosyal bilgiler rolü temasına ilişkin görüşlerine yönelik kategori ve kodlar.

Şekil 42’de kültürün öğretiminde sosyal bilgiler rolü temasına ilişkin II. kuşağın (anne) görüşleri dört kategori olarak belirlenmiştir.

Kültürün öğretiminde sosyal bilgiler rolü teması ile ilgili II. kuşaktan katılımcılardan bazılarının görüşleri şu şekildedir:

“K2: Tabi ki vardır. Bende ortaokulda gördüm bu derisi. Ne öğrendiysem bu derste

öğrendim. Çünkü ailemiz kültürü bu ders gibi öğretmiyor.”

“K5: Evet var. Birçok kültürel şeyi sosyal dersinde gördüm. Eskiden giyilen kıyafetleri, yöresel müzikleri hep sosyal dersinde öğrendim.”

“K7: :Vardır ama yeterli değildir.”

“K9: Bilemedim.”

“K10: Yoktur.”

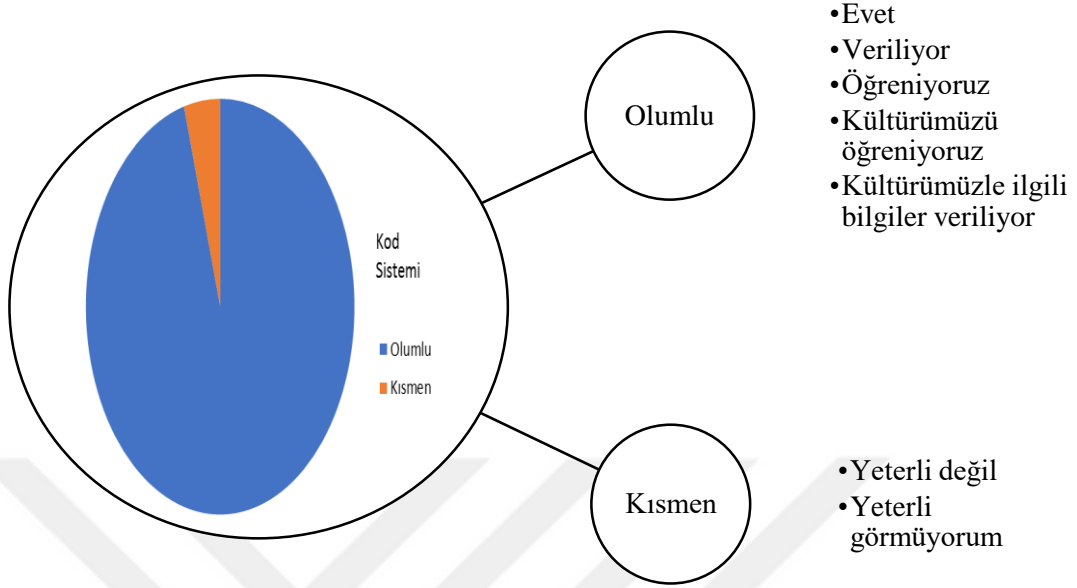
“K19: Vardır ama çok yetersiz. Çünkü ders saati az. Bir de çocuklar bunu ders olarak görüyor. Geçilmesi gereken bir ders olarak görüyor. Bunda öğretmenin de etkisi var davranışlarını kültürümüz ile çelişmemeli, ders saatleri çok kısa olmamalı.....”

II. kuşaktan katılımcıların çoğunluğu sosyal bilgiler dersinin kültür öğretmede etkili olduğunu kabul etmektedir. Katılımcılara göre bu dersin kültür öğretmedeki rolü “yeterli, yetersiz, olumlu, yok, bilinemediği” şeklindedir.

Sosyal bilgiler dersinin kültür öğretmede etkili olmadığını ve bu konuda kararsız olduğunu söyleyen bazı katılımcıların bir önceki soruya verdikleri cevaplara baktığımızda, kültürü öğreteceğimiz dersler arasında sosyal bilgiler dersini ifade etmediklerini görüyoruz. Bu katılımcıların, sosyal bilgiler dersinin kültür öğretmede edindiği rolünü bilmediklerini söyleyebiliriz. Fakat bir önceki soruda kültür öğretmede etkili olan dersler arasında sosyal bilgiler dersini söylemeyen katılımcıların arasında bu soruya olumlu cevap verenlerin olduğunu da görüyoruz. Buna göre, sorunun sorulduğu anda sosyal bilgiler dersinin katılımcıların akıllarına gelmediği söylenebilir.

Bazı katılımcılar da sosyal bilgiler dersinin kültür öğretmede etkisinin olduğunu fakat yetersiz kaldığını ifade etmektedir. Buna göre, annelerin çocuklarının aldığı eğitimin niceliğinden ve niteliğinden haberdar olduğunu söyleyebiliriz. Bu durum her ebeveynin dikkat etmesi gereken önemli bir husustur.

III. kuşaklar (çocuk) ile görüşmenin sonuçları şekil 43’te gösterilmiştir.

Şekil 4.43. III. kuşağın kültür öğretiminde sosyal bilgilerin rolü temasına ilişkin görüşlerine yönelik kategori ve kodlar.

Şekil 43’te kültürün öğretiminde sosyal bilgilerin rolü temasına ilişkin III. kuşağın (çocuk) görüşleri iki kategori olarak belirlenmiştir.

Kültürün öğretiminde sosyal bilgilerin rolü teması ile ilgili III. kuşaktan katılımcılardan bazılarının görüşleri şu şekildedir:

“K4: Evet, mesela halk oyunlarımız, kültürel yemeklerimiz bu derste öğretiliyor.”

“K6: Evet veriliyor. Kültürümüzle ilgili bilgiler anlatılıyor. Bu bilgiler sayesinde kültürümüzü öğreniyoruz.”

“K8: Evet veriliyor. Mesela önceden okul yokmuş medrese varmış ama gittikçe ilerlemiş. Şimdiki gibi dinlenme merkezi yokmuş kervansaray varmış.”

“K14: Evet. Ama yeterli olduğunu düşünmüyorum. Hoca, kitaptaki konuyu işleyip geçmek yerine etkinlik yaptırabilir. Okulda faaliyet düzenleyebilir.”

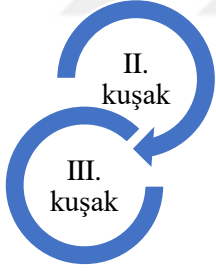
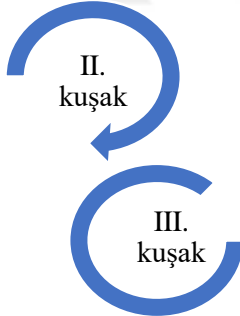
III. kuşaktan katılımcıların görüşlerine göre sosyal bilgiler dersinin kültür öğretiminde rolünün etkili olduğu söylenebilir. Bu dersin kültürü öğretimde kısmen yeterli olduğunu ifade eden katılımcıların, sosyal bilgiler dersinin daha etkili hale getirilmesini belirttikleri görülmüştür. Bu öğrencilerin, sosyal bilgiler dersinin kültür

öğretmedeki öneminin farkında olduklarını ifade edebiliriz.

II. kuşaktan katılımcıların bazılarının da sosyal bilgiler dersinin daha etkili olması gerektiğini ifade ettikleri saptanmıştır. Katılımcılardan bazılarının sosyal bilgiler dersine eleştirel gözle bakmasını, bu dersin içeriği ile ilgilendiklerini gösterdiğini söyleyebiliriz. Verilen cevaplar göre, sosyal bilgiler dersinin kültür öğretmede rolüne ilişkin kuşakların çoğunluğunun olumlu cevap verdikleri görülmüştür.

Kültür öğretiminde sosyal bilgiler dersinin önemi ile ilgili soruya verilen cevaplara göre kuşaklar arasında bilgi aktarımının gerçekleşip gerçekleşmediği aşağıdaki şekillerde gösterilmiştir.

Tablo 4.17. Kültür öğretmede sosyal bilgilerin rolü temasına ilişkin kuşaklar arası görüş benzerliği ve farklılığı.

II ve III benzer	II ve III farklı
18 aile	2 aile
	
Şekil 4.44.	Şekil 4.45.

Şekil 44'te görüldüğü gibi sosyal bilgiler dersinin kültür öğretmede etkili olduğu ile ilgili kuşaklar arasında görüş benzerliği olduğu ve bilgi aktarımının gerçekleştiği söylenebilir.

Şekil 45'te görüldüğü üzere kuşaklar arasında sosyal bilgiler dersinin kültür öğretmede etkili olduğu ile ilgili görüş farklılığı olduğu ve bilgi aktarımının

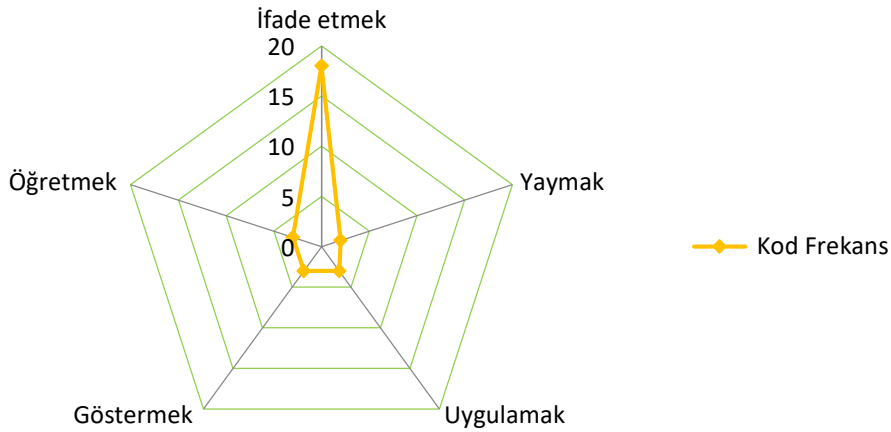
gerçekleşmediği söylenebilir.

4.10. Onuncu alt probleme ilişkin bulgular

Araştırmanın onuncu alt problemi “Sosyal bilgiler dersinde kültürü nasıl ifade etmeniz isteniyor?” şeklinde ifade edilmiştir. Bu soru ile sosyal bilgiler dersi alan ve almış öğrencilerin, kültürel ifade ile ilgili farkındalık kazanıp kazanmadıkları saptanmak istendiği için bu soru, I. kuşaktan ve II. kuşaktan katılımcılara sorulmamıştır.

III. kuşaklar (çocuk) ile görüşmenin sonuçları şekil 46’da gösterilmiştir.

Bu soruya üç öğrenci cevap vermemiştir. 20 öğrenci soruya cevap vermiştir.

Şekil 4.46. Kültürün nasıl ifade edileceği temasına ilişkin kategoriler.

Şekil 46’da kültürün nasıl ifade edilmesi temasına ilişkin III. kuşağın (çocuk) görüşleri beş kategori olarak belirlenmiştir.

Kültür nasıl ifade edilmeli teması ile ilgili III. kuşaktan katılımcılardan bazılarının görüşleri şu şekildedir:

“K6: Medya ile sanatla ifade etmemiz söyleniyor. Kitapta yazabiliriz. Müzikle de olabilir.”

“K8: Gösterilerle, müzikle ve derslerle ifade etmemiz isteniyor.”

“K11: Düşüncelerimizi yazarak, çizerek ifade etmemiz isteniyor.”

“K14: Bu konu da dersin yeterli olduğunu düşünmüyorum. Kültürü göstererek, uygulayarak öğretebiliriz.”

“K17: Bize bu konu anlatılmadı daha.”

III. kuşaktan katılımcıların görüşlerine göre sosyal bilgiler dersinde, kültürün nasıl öğretileceği ile ilgili bilginin verildiğini söyleyebiliriz. Öğrencilerin, kültürü aktarmada ve kültürü tanıtmada nelerin araç olarak kullanılacağını bilmesi önem arz etmektedir. Çünkü geleceğin yetişkinleri olacak olan çocukların, kültürün taşıyıcısı olduklarının farkına varmalarını sağlamakla birlikte eylemlerini de kültürü tanıtmak için bir araç olarak kullanabileceklerinin öğretilmesi eğitimin olmazsa olmazıdır.

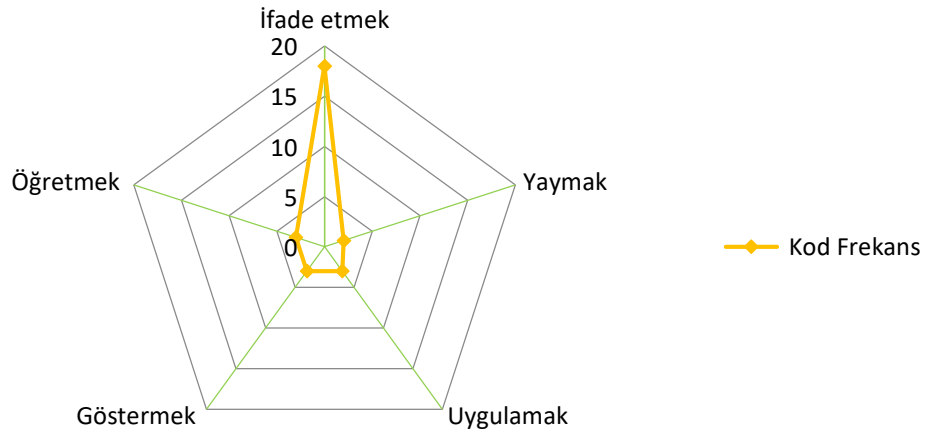
Bu konuda bilgisinin olmadığını söyleyen ve derste bu konuda bilgi verilmediğini söyleyen katılımcıların görüşlerine göre, öğretmenlerinin derste bu konuya ilişkin bilgi vermediğini söyleyebiliriz.

4.11. On birinci alt probleme ilişkin bulgular

Araştırmanın on birinci alt problemi “Kültürü ifade etmek ne demektir?” şeklinde ifade edilmiştir. Bu sorunun sadece III. kuşaklara (çocuk) sorulmasının amacı, bir önceki sorunun sorulma amacı ile aynıdır.

III. kuşaklar (çocuk) ile görüşmenin sonuçları şekil 47’de gösterilmiştir.

Bu soruya iki katılımcı cevap vermemiştir. 21 katılımcı soruya cevap vermiştir.

Şekil 4.47. Kültürü ifade etme temasına ilişkin kategoriler.

Şekil 47’de kültürü ifade etme temasına ilişkin III. kuşağın (çocuk) görüşleri beş kategori olarak belirlenmiştir.

Kültürü ifade etme teması ile ilgili III. kuşaktan katılımcılardan bazılarının görüşleri şu şekildedir:

“K1: Farklı kültürden olan kişilere kendi kültürümüzü ifade etmek demek. Onlarla kültürlerimizin ortak özelliklerini bulabilmek için kültürümüzün önemini başka ülkelere anlatmak demektir.”

“K8: Tanıtmak, konuşmak, yazmak demektir. Konuşamayan kişiler içi beden dili ile anlatmak, şarkı söylemektir.”

“KK8: Kültürümüzün ne olduğunu açıklamaktır. Kültürümüzü telefon, video ile fotoğraflarla ve yazarak göstermek.”

“K16: Yaşayarak ve yaşatarak öğretmek. Tanıtarak, göstererek öğretmek demektir.”

III. kuşaktan katılımcıların kültürü ifade etmek ile ilgili bilgilerinin olduğunu söyleyebiliriz. Katılımcıların çoğunluğunun kültürel farkındalık ifade yetkinliğinin ne anlama geldiğini biliyor olmasında sosyal bilgiler dersinin etkili olduğu söylenebilir. Çünkü bu katılımcılar, kültürel farkındalık ve ifade yetkinliğinin tanımına uygun cevaplar vermişlerdir.

Katılımcılardan bazılarının bu soruya verdikleri cevaplar, bir önceki soruya verdikleri cevaplar ile benzerlik göstermektedir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümünde alt problemlerin bulgularına ilişkin tartışmaya ve yorumlara yer verilmiştir.

Kuşaklara göre kültürün ne anlam ifade ettiğiyle ilgili bulgulara göre,

Bu soruya anlamlı ve benzer cevap veren aileler olmasının yanı sıra birbirinden farklı ve anlamsız cevaplar veren aileler de bulunmaktadır. Kuşaklar kültürü; geçmiş yaşantılar, yaşam tarzı, büyüklerden kazandığımız yaşam tarzı, inancımız, nesilden nesle aktarılan şeyler, sevgi, saygı, geçmiş ve bugünün farklılığı, tarihi eserlerimiz, miraslarımız, aktarılan değerler, bayramlar, kıyafetler, yemeklerimiz, gezmek, fotoğraf çekmek, düğünler, dini günler, yöresel danslar, savaşlar ve insanın, bir toplumun davranışlarını yapması vs. şeklinde tanımlamışlardır. Buna göre kültürü, bir toplumda dünden kalanlar, bugün yaşananlar ve yarına taşınacaklar şeklinde belirtebiliriz. Kültür, toplumları bir arada tutar ve bireylere geçmiş deneyimlerden faydalanarak geleceğe dair atacağı adımlarda kolaylık sağlar. Kültür bir kılavuz olmakla birlikte, kültürün bireylerin hayatlarında edindiği rutini haline gelen beceriler, değerler ve tutumlar kazanmalarını sağlayan önemli bir etken olduğu söylenebilir (Yıldızlar, 2022). Uygarlıkların kendi içerisinde nesilden nesle aktarım yapılarak öğrenilen kültür, toplumsal bir yaşam tarzı olmaktadır (Sümer, 2022).

Kültürün tanımı ile ilgili verilen yanıtlara göre kuşakların tamamında tam anlamı ile bilgi aktarımı gerçekleşmediği söylenebilir. Sosyal medyanın yaygınlaşması ile birlikte aile içi etkinliklerin ve paylaşımların azalması, insanların daha çok yalnızlığı tercih etmesi, insanların rutinlerinin, sosyal etkinliklerinin değişmesi gibi birçok sebepler aile bireylerinin birbirlerinden uzak kalmasına neden olmaktadır. Bu durum da ailenin değer aktarımı rolünü sekteye uğratmaktadır.

Aileler tarafından kültürel unsurların öğretilmesinin yanı sıra kültürün ne olduğunun da yeni nesillere öğretilmesi ve benimsetilmesi de bir sorumluktur. Yeni nesillere kültürel değerler öğretilirken kültürün anlamı da öğretilmelidir. Kır (2011), yaptığı çalışmada; çocuğun kültürlendiği, hayat deneyimi kazandığı, ana dilini öğrendiği ilk temel bilgileri edindiği yerin aile olduğunu belirtmiştir. Buna göre ailenin işlevlerinden biri de kültür aktarımını gerçekleştirmektir. Bireyler, neyin ne anlam geldiğini aileden öğrenir.

Bu çalışmada, katılımcıların kültürel unsurların farkında olduğu fakat kültürün tanımını yapmakta zorlandıkları görülmüştür. Bununla birlikte katılımcıların kültürel unsurların, kültürün kapsamında olduğunun farkında olmadıkları da saptanmıştır. Katılımcıların çoğunluğunun kültürü yeni nesillere öğretmenin önemini farkında oldukları saptanırken, kendilerinden sonraki nesillere kültürün ne olduğu ile ilgili bilgilendirmede eksikliklerinin olduğu görülmüştür. Bununla birlikte kültürün tanımına ilişkin aynı aileden I. kuşaktan ve II. kuşaktan katılımcılar farklı ve anlamsız cevaplar verirken, III. kuşaktan katılımcının doğru ve anlamlı cevap verdiği görülmüştür. Buna göre, III. kuşaktan katılımcıların kültürün ne anlama geldiğini sosyal bilgiler dersinde öğrenmiş olabileceği söylenebilir. Bu da kültürü öğrenmede sadece ailenin değil eğitim kurumlarının da önemli bir rolü olduğunu göstermektedir. Bu bulgular sonucunda kuşaklar arasında bilgi aktarımının tam anlamı ile gerçekleşmediği saptanmıştır. Fakat soruya doğru ve anlamlı cevap veren katılımcıların kültürün tanımını ile ilgili ortak görüşte olduğu görülmüştür.

Kuşaklara göre kültür aktarımının ne ifade ettiği ile ilgili bulgulara göre,

Kuşakların çoğunluğunun “kültür aktarımı” kavramının anlamını doğru ifade ettikleri görülmüştür. Kuşaklar kültür aktarımını; gelenek ve göreneklerin kuşaktan kuşağa geçmesi, bizden sonrakilere kültürü öğretmek, babanın çocuğa kültürü aktarması, önceki nesillerin yeni nesillere bıraktığı miras, Türk kültürünün başka milletlere ve ülkelere aktarılması gibi benzer ifadeler ile açıklamışlardır. Tam manası ile kültür aktarımı, kültürel değerlerin tamamının, yeni hayat biçimlerinin, inançların, duyguların, yaşama bakış açısının nesillere aktarımının yapılması ve bunları yeni nesle benimsetmektir (Sertkaya, 2010). Kültür aktarımı, toplumun bir sonraki nesle sahip olduğu maddi ve manevi kültürel unsurları tanıtarak yeni nesilde kültür bilinci

oluşturması ve bu unsurları nesle emanet etmesidir.

Bu alt probleme ilişkin bulguların sonuçlarına göre kuşaklar arasında “kültür aktarımının ne olduğu” ile ilgili bilgi aktarımının gerçekleştiği ailenin çoğunlukta olduğunu söyleyebiliriz. Bu çalışmanın sonucu alan yazında yapılan bir çalışmanın sonucu ile benzerlik göstermektedir. Okray (2021) *Canfeza* mahlaslı Türk rap müzik sanatçısının *Gaza* isimli parçasında kullanılan metinler arası ilişkileri incelenmesi amacıyla yaptığı çalışmasının sonucunda; “Kudüs’ün bir gelenek olarak kuşaklar arasında aktarıldığını tespit etmiştir.” Bu bulgu Yıldızlar’ın (2022) araştırmasının bulguları ile farklılık göstermektedir. Yıldızlar (2022) iletişim ve kültür aktarımı olarak yemek konusu sosyolojik bağlamda ele aldığı çalışmada, kültür aktarımında anne-çocuk-torun ilişkisinde yemekle ilgili paylaşımın eksildiğini belirtmiştir.

Kültürel değerlerin, kuşaklar arasında aktarımın önemli olduğu kadar kültür aktarımının kavram olarak ne anlama geldiği ile ilgili kuşakların bir alt kuşağı bilgilendirilmesi de önem arz etmektedir. Çünkü kültürel bilincin kazandırılması, ilk önce neyin ne anlama geldiğinin öğretilmesi ile sağlanır.

Kültür aktarımını “akraba ziyareti”, “saygı ve sevgi” ve “geçmişten ders çıkarmak” şeklinde tanımlayan katılımcıların, kültürün aktarımının önemi ile ilgili bir sonraki soruya verdikleri olumlu cevaplara baktığımızda bu katılımcıların, kültür aktarımını ifade etmekte zorlandıklarını veya “kültür aktarımı” kavramına yabancı olduklarını söyleyebiliriz.

Kuşaklara göre kültürümüzü tanıtmamızın önemi ile ilgili bulgulara göre,

Kuşakların, kültürü tanıtmayı önemli gördüklerini fakat kültürü tanıtmamızın önemini farklı şekillerde açıkladığı sonucuna ulaşılmıştır. Kuşaklar, kültür aktarımının önemini; geleceğimizi güzel yönlendirmemiz için, kültürümüzü sürdürmek için, çocuklar geçmişini bilsin, İslam biter, milli kimliğimizi kaybetmeyiz, inanç ve ahlakın korunması için, nesiller başka kültürlerle kayar, çocuklar nereden geldiğini bilmeli, toplum geri kalır, gelişmemiz için, kültürümüzün yok olmaması için, kültürümüzü tanıtmak için, kültürümüz kaybolur, başkaları başka bir şey öğretir bize

şeklinde açıklamışlardır. Kültür, bütün toplumların hayatta kalmasını sağlamada önemli bir rol oynar (Çengelci). Çünkü kültür, milletlerin hayatta kalma ve varlık meselesidir (Kaya, 1992). Bu nedenle de kültürün sürekliliğini sağlama ve kuşaklara aktarma önemlidir (Kılıçarslan, 2018). Bir toplumun gelenek ve görenekleri, değerleri, çocukların ve genç neslin toplumsallaşmasını sağlayarak eğitmede kayda değer bir rol oynar (Akyüz, 2020: 5). Bu nedenle de kültür aktarımı önem arz etmektedir.

Bu bulgular sonucunda kuşakların, kültür aktarımının önemini farkında olduğu saptanmıştır. Fakat kuşaklar arasında kültür aktarımının sadece önemli olduğu bilinci aktarılırken, kültür aktarımının neden önemli olduğu ile ilgili bilgi aktarımının tam anlamı ile gerçekleşmediği saptanmıştır. Bu çalışmanın sonucu, kuşaklar arasında çeşitli konuların aktarımı konusu ile ilgili alan yazında yapılan bazı çalışmaların sonuçları ile benzerlik göstermektedir. Morsümbül (2014) çalışmasında, nesiller arasındaki kültürel değerlerin değişiminin yavaş olduğunu ve uzun vadede gerçekleşen bu değişimin büyük olduğunu, bununla birlikte kuşakların değer oryantasyonunun değiştiğini ve değişimin tutarlı ve tahmin edilen yönde oluştuğunu belirtmiştir. Sarıtaş ve Barutçu (2016) çalışmasında, X-Y-Z kuşaklarının “iletişimi başlatma, içerik paylaşma ve eğlence” açısından kuşaklar arasında farklılığın olmadığı fakat sosyal medyada “araştırma, işbirliği, iletişimi kurma ve sürdürme” açısından bu üç nesil arasında değişiklik görüldüğünü belirtmiştir. Kavlak ve Akova (2022) çalışmasında, nesillerin popüler ürünlere ve markaya yönelim puanları arasında kayda değer farklılık saptamışlardır. Bu çalışmada kuşakların çoğunun Türk ve yabancı markalar ile yaşam şekli, kültür ve tüketim alışkanlığının kısmen uyduğunu ifade ettiklerini belirtmişlerdir.

Kuşaklara göre kültürün nasıl tanıtılacağı ile ilgili bulgulara göre,

Kuşaklar arasında kültürün nasıl tanıtılması ile ilgili yaşlı kuşaktan genç kuşağa doğru önerilerin farklılaştığı saptanmıştır. Kuşaklar, kültürün nasıl tanıtılacağı ile ilgili görüşlerini; “söyleyerek, yaptırım uygulayarak, rol model olarak, göstererek, yaşatarak, uygulatarak, etkinlikler yaparak, gezdirerek, tarihi okutarak, sosyal medyayı iletişim aracı olarak kullanarak, videolar yayımlayarak, oyun videolarıyla, kültürümüzü aktaran programlar oluşturarak, reklamlar aracılığıyla, şarkılarla, sporla,

kültürel oyunlarla, tiyatro, resim çizerek, şiir yazarak, kitap yazarak, sözlükle, ülkelere gezi düzenleyerek ve çeşitli sosyal medya mecralarını kullanarak” şeklinde belirtmişlerdir. Tekin (2022), bundan böyle aile içinde başlayan kültür aktarma sürecine kitle iletişim araçlarının da katıldığını belirtirken, Sümer (2022), medyanın, toplumun normlarını, maddi ve manevi değerlerin insanlara öğretilmesinde, iletilmesinde önemli bir rol oynadığını belirtmiştir. Dallı ve Çakmak (2020) ise Milli Türk kültürünü bireylere öğretmek, benimsetmek için “çalıştaylar, geziler, yerel tarih” vb yardımcı öğeler aracılığı ile yapılmasını belirtmişlerdir. Altan ve Tarhan (2018) yaptıkları çalışmada, büyükannelerin torunlarına değer öğretirken edindikleri deneyimlerden yararlandıklarını ve örnek davranış sergilediklerini belirtmişlerdir. Kültür öğretilirken nesiller arasında gerçekleşen iletişimin rolü kültürün sürekliliğini sağlamaktır (Yıldızlar, 2022). Nesiller arasındaki ilişki, iletişim ve etkileşim aracılığı ile toplumun kültürel değerleri yeni nesillere öğretilmekte ve genç kuşak geleceğe hazırlanıp toplumla bütünleşmeleri sağlanmaktadır (Müftüler, 2019).

Bulgulardan elde edilen sonuçlara göre kuşakların tamamında bilgi aktarımının gerçekleşmediği saptanmıştır. Kültürün tanıtılması ile ilgili üst kuşaktan alt kuşağa doğru cevapların farklılaştığı görülmüştür. Bu bulguların sonuçlarına benzer alan yazında da çalışmalar bulunmaktadır. Sümer (2022) Değişen toplumda kadının kültür aktarımındaki rolü adlı çalışmasında, toplumsal olarak kültür ve kültürün aktarılmasında geleneksel toplumlardan günümüz modern ve post modern toplumlara doğru gelindikçe her yönden hızlı bir değişimin yaşandığını ve bu değişimin içerisinde ise özellikle kadının toplumsal konumu, statüsü, rolleri değiştiğini belirtmektedir. Ertürk ve Sivritepe (2017) çalışmalarında, kuşaklar arası farklılıklara ulaşmışlardır. Her bir kuşağın kendi içerisinde eylemlere ve ritüellere farklı tepkiler verdiklerini ve analiz neticesinde yaş büyüdükçe kültürel değişim azaldığını belirtmişlerdir. Çetinkaya (2022) yaptığı çalışma sonucunda, kuşaklar ile bilgi aktarımı davranışı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğunu ve kuşaklar arası farklılıkların bilgi aktarma davranışını etkilediğini, bunun yanı sıra çalışanların meslekteki toplam deneyim sürelerine ve eğitim düzeylerine göre bilgi aktarma davranışlarının farklılık gösterdiğini belirtmiştir.

Orta kuşağın ve genç kuşağın, yaşlı kuşaktan farklı olarak kültürü tanıtma

teknolojik iletişim araçlarını kullanacaklarını belirtmeleri kayda değerdir. Çünkü bu durum hem orta kuşağın hem de genç kuşağın, kültürü aktarma ve tanıtmaya da teknolojiyi bir araç olarak kullanabileceklerinin farkında olduklarını göstermektedir. Bu bulguların sonuçlarına göre kuşaklar arasında farklılığın çıkması umut vericidir. Bunu nedeni ise hızla değişen ve gelişen dünyada toplumların ayakta kalabilmesi için yetiştirdikleri yeni nesillerin hem değişime ayak uydurması hem de bu değişimde kendi toplumsal değerlerini koruması gereklidir. Her toplumun kültürel değerlerini bilme, bu değerlere sahip çıkma ve nesillere aktarmak gibi mesuliyetleri vardır (Demirezen ve Aktaş, 2020). Bireylere bu bilinç, önce aile aracılığı ile kazandırılır. Bundan dolayı da kültürün nasıl aktarılacağını bilmek çok önemlidir.

Kuşakların kültürü bir üst kuşaktan nasıl öğrendiği ile ilgili bulgulara göre,

Kuşaklar arasında kültürü öğrenme şekillerinde benzerlikler ve farklılıklar vardır. Fakat aynı ailenin kuşakları arasında birbirinden farklı cevap verenler çoğunluktadır. Kuşaklar kültürlerini genel olarak aile büyüklerini rol model olarak, taklit yoluyla, eğitim yoluyla, zorla, gözlemleyerek, sözlü ikazlarla, anlatımla, yaşayarak, kurslardan, hocalarından, öğretmenlerinden, eğitimle, vakıftan ve çevrelerinden öğrendiklerini ifade etmişlerdir. Sümer (2022) çalışmasında, kültürel değerlerin aktarımın taklitle oluştuğunu belirtenlerin olduğunu söylerken, Yıldızlar (2022), kültürü öğrenmede gözlemin öneminin büyük olduğunu, Kılıçer (2019) nesiller arasında gerçekleşen iletişimin genelde sohbet ve tavsiye şeklinde oluştuğunu belirtmiştir. Müftüler'in (2019) söylediği gibi birey, yaşadığı hayata uyumlu olmak için iletişime ve konuşmaya ihtiyaç duyar. Sümer (2022), kültür eğitiminin ailede verildiğini; Kır (2011), ailenin bireye çevresini tanıma fırsatı verdiğini; Altan ve Tarha, (2018), birey ahlaki değerleri ailesini gözlemleyerek öğrendiğini belirtmişlerdir.

Birey, doğar doğmaz öğrenme ve eğitim aracılığı ile kültürel değerlerini edinmeye başlamaktadır (Ünlü, 2012). (Akyüz, 2016), eğitimin, kültürel değerlerin nesilden nesle aktarılmasında temel bir araç olduğunu; (Sümer, 2022), kültürü korumak ve sürekliliğini sağlamanın eğitimin en temel işlevi olduğunu; (Külcü, 2015), eğitimin kültürü nesillere öğretmede stratejik bir önemi olduğunu ve (Sağ, 2018), eğitimin rolünün önemli olduğunu; (Kır, 2011), eğitimin, kültür aktarımını sağlayarak

toplumu koruduğunu ve sürekliliğini sağladığını belirtmektedir. Ünlü (2012) de okulun insanların ailesinden sonra sosyalleşme ve kültürünü öğrenme adına bir diğer kurum olduğunu belirtmiştir. Bununla birlikte birey toplumun değerlerini ve kurallarını, ait olduğu toplumda, günlük yaşantısından, ailesinden, yaşlılarından ve formal olmayan yollardan öğrenir, davranışının ve düşüncelerinin pekiştirilmesi ve cezalandırılmasıyla öğrendiklerini yaşamına geçirir (Kır, 2011).

Şu şekilde açıklayacak olursak, kültür aktarımında ailenin önemi inkâr edilemezken okulun, çeşitli vakıf ve derneklerin, kültür merkezlerinin, arkadaş gruplarının kısacası bireyin yaşadığı çevrenin kültür aktarımında rolü büyüktür. Birey, bulunduğu ortamda duyduklarını ve gördüklerini bazen birebir uygulayarak, bazen rol model olarak bazen de zoraki olarak öğrenir ve benimser. Böylece birey yaşadığı çevrenin değerlerini ve normlarını öğrenir, böylece kültürü öğrenme gerçekleşmiş olur.

Bulgular sonucuna göre kuşaklar arasında kültür öğrenme şekillerinde anlamlı farklılıklar bulunmuştur. I. kuşaktan katılımcı kültürü sözlü ifadeler ile öğrendiğini belirtirken kızı (II. kuşak) kültürü, birebir yaşayarak öğrendiğini ifade etmektedir, torunu ise (III. kuşak) kültürü, televizyondan ya da öğretmeninden öğrendiğini söylemektedir. Bununla birlikte I. kuşaktan ve II. kuşaktan katılımcıların kültürü, öğrendikleri gibi alt kuşağa öğretmemişlerdir diyebiliriz. Öztürk'ün (2021) söylediği gibi nesiller arasındaki görüş farklılığı, yaşam şekillerinin ve özelliklerinin farklı olması hayatlarının tümünde gözle görülür değişim meydana getirmektedir. Bu farklılığın nedeni, çağın getirilerinin insanlar üzerindeki etkisinden kaynaklanmaktadır şeklinde de ifade edebiliriz.

Bu bulguların sonucu Öztürk'ün yaptığı araştırma sonucu ile benzerlik göstermektedir. Öztürk (2021) yaptığı çalışmada, kuşakların farklı iletişim stratejileri kullandıklarını, her bir kuşağın kendine özgü kültürel dinamikleri olduğunu ve liderlik yaklaşımlarının kuşaklara göre çok belirgin farklılıklar gösterdiğini belirtmiştir.

Kuşakların geçmiş yaşantılara şahit olarak elde ettikleri deneyimler, tecrübeler

geleceğe ışık tutmada önem arz etmektedir. Kuşaklar, geçmiş zamanın canlı sözlüğü görevini de üstlenmektedir. Çocukların, anneanneleri veya anneleri ile kurdukları iletişim ve ebeveynleri ile geçirdikleri zaman, onlara geçmiş yaşantılardan edinilmiş tecrübeleri birincil kaynaktan elde etme fırsatı sunar. Bu da kültürün sürekliliğine ve korunmasına imkân verir.

Kuşaklara göre kültürün aktarılmamasının sonuçlarıyla ilgili bulgulara göre,

Kuşakların kültürün aktarılmaması sonucunda meydana gelecek durumlar konusunda benzer düşüncelere sahip oldukları görülmüştür. Kuşaklar, kültür aktarımının gerçekleşmediğinde; kültürün biteceğini, kültürün kaybedileceğini, geleceğin biteceğini, günahkâr olunacağını, neslin bozulacağını, kültürün tanınmayacağını, başka dillerin yayılabileceğini ve toplumla kaynaşamayacağını, başka ülkelerin kültürünün öğrenileceğini, tarihin unutulacağını belirtmişlerdir. Çengelci'nin (2012) de ifade ettiği gibi kültür, yeni nesillere öğretilmediğinde, ileriye götürülmediğinde niteliğini kaybedebilir. Sümer (2022), bir milletin değerlerinin, inançlarının, kültürünün yeni nesillere öğretilmesi, kültürel değerlerin var olması, ilerleyerek canlı kalması için önem arz etmekte olduğunu ifade etmiştir.

Teknolojinin hayatımıza yerleşmesi, sosyal medya mecralarının birçok konuda önceliğimiz olması ve sosyal medya kullanımının yaygınlaşması ile toplumlar, kilometrelerce uzaklıklarında olan ülkelerin kültürlerini tanıma fırsatı buldu. Böylece toplumlar, bu durumdan etkilendi ve farklı kültürlerin özelliklerini yaşamına uydurmaya çalıştılar. Örneğin; Asya ülkelerinin sokak lezzetlerinin Türk mutfağında yer alması, Avrupa modasının Türkiye'deki insanları etkilemesi gibi. Toplumlar, farklı toplumların kültürlerini benimserken kendi kültürlerini kuşaklara aktarmazsa bu durum, kültürün değişmesine ve bozulmasına neden olur. Bir milleti ayakta tutan, dili, inancı ve sahip olduğu maddi ve manevi varlıklarıdır. Bu nedenle de bireyleri üyesi oldukları topluma bağlayıcı bir görev üstlenmiş olan kültür, insan eli ile korunmazsa yok olması ve unutulması kaçınılmazdır.

Bir önceki soruda II. kuşaktan katılımcılardan bazıları, kültürü öğrenme şekillerinde yetişkinlerin müdahalesinin olduğunu ifade etmişlerdi. Bu görüşmenin sonuçlarına göre de I. kuşaktan katılımcıların, kültürün devam etmemesi durumunda olacaklarla

ilgili kaygılarının olmasından dolayı kültürün kaybolmaması için alt kuşağa kültürü öğretirken müdahale ettiklerini, zorladıklarını söyleyebiliriz.

Bu bulgular sonucunda kuşaklar arasında bilgi aktarımının gerçekleştiği saptanmıştır. Kuşakların kültür aktarımının olmamasının sonucu ile ilgili birbirine yakın cevaplar verdikleri görülmüştür.

Kuşakların kültür aktarımındaki rollerini yeterli bulmalarıyla ilgili bulgulara göre,

Katılımcıların çoğunluğu, alt kuşağa kültürü öğretmedeki rollerini yeterli görmektedir. Kuşaklar, kültür aktarımındaki rollerinin yeterliliği hakkındaki düşüncelerini; “düşünüyorum, kısmen elimden geleni yaptım, tabi ki de aktardım, her şeyi yapıyorum, hayır düşünmüyorum, yeterli bulmuyorum” şeklinde ifade etmişlerdir.

Bulguların sonuçlarına göre, katılımcıların çoğunluğunun kültür aktarımındaki rollerini yeterli gördükleri saptanmıştır. Bu bulguların sonucu alan yazında yapılan bir çalışmanın sonucu ile benzerlik göstermektedir, Tay ve Yıldırım (2009) yaptıkları çalışmada, “velilerin değer eğitimi konusunda kendilerini ve okulları yeterli gördüklerini ve değer eğitiminin öncelikli olarak ailenin sonra da okulun işi olduğunu düşündüklerini” belirtmişlerdir.

Kuşaklara göre kültürün hangi dersler de öğretilbileceği ile ilgili bulgulara göre,

Katılımcıların görüşlerine göre kültür, bütün derslerde öğretilbilir. Bu dersler; Din kültürü, sosyal bilgiler, müzik, görsel sanatlar, tarih, coğrafya, hayat bilgisi, edebiyat, Türkçe, vatandaşlık, beden eğitimi, bütün dersler, matematik, drama, fıkıh, tefsir, hadis gibi din dersleri ve Arapça dersidir. Katılımcıların bu konuda farkındalıklarının olduğu da görülmüştür. Çünkü katılımcılar sadece kültürün öğretilbileceği dersleri ifade etmemiş, belirttikleri derslerde kültürün nasıl aktarılacağı ile ilgili fikirlerini açıklamışlardır.

Bu bulguların sonuçlarına göre kültür bütün derslerde öğretilbilir. Bu çalışmanın bulguları alan yazında yapılan bazı çalışmaların bulguları ile benzerli göstermektedir.

Yapılan çalışmalarda; Demircioğlu ve Tokdemir (2008), değer eğitiminin yapılabileceği önemli derslerden birisinin de tarih dersi olduğunu; Gürel ve Çetin (2018), sosyal bilgiler dersinin kültür öğretmede önemli derslerden biri olduğunu; İbret ve ark. (2018), coğrafya eğitimi ile öğrencilere yaşam becerileri ve vatanına ait olma duygusu kazandırıldığını; Kapanadze (2018), Türkçe ders kitaplarında tarihsel ve kültürel unsura yer verildiğini; San (1983), milli kültürün örgün eğitim kurumunda ilk olarak Türkçe, tarih ve sosyal bilgiler dersleri ile edinildiğini; Yazar ve Yazar (2018), Ortaöğretim Türk Kültür ve Medeniyet Tarihi Öğretim Programının programın genel, özel amaçları, değerleri, kazanımları, becerileri, değerler eğitimi alanlarında, kültür aktarımı kavramının yer aldığını; Keleş ve Yoncalık (2019), beden eğitimi ve spor dersi alan öğrencilerin değer kazanımlarına katkı sağladığını; Kara ve Emirhan (2020), ilkokullardaki 1-4. sınıf müzik dersi kitaplarında ki inceledikleri şarkıların öğrencilere değer aktarmada zengin örneklere sahip olduğunu; Çağlayan (2021), kültürel miras aktarımında görsel sanatlar dersinin yeri ve öneminin olduğunu; Koca (2021), Ortaöğretim kurumlarında okutulan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinin öğrencilere pek çok kültürle ilgili değer edinmelerini sağlamada olumlu katkısı olduğunu; belirtmişlerdir. Buna göre ülkemizdeki öğretim programlarında yer alan derslerin birçok amacı vardır ve bunlardan biri de kültürel değerleri aktarmaktır (Çağlayan, 2021). Bu bulguların sonucunu doğrular niteliktedir.

Kuşaklara göre kültür öğretiminde Sosyal Bilgiler dersinin önemi ile ilgili bulgulara göre,

Katılımcıların çoğunluğunun görüşlerine göre sosyal bilgiler dersi kültür öğretmede önemli bir derstir. Katılımcılar sosyal bilgiler dersinin kültür öğretmede önemine ilişkin görüşlerini: “evet, vardır, yeterli değer, bilemiyorum, karasızım, ders saati az, yoktur” şeklinde belirtmişlerdir. Bulguların sonuçlarına göre, kuşaklar arası bilgi aktarımının gerçekleştiği saptanmıştır.

Bu bulguların sonuçları alan yazında yapılan bir çalışmanın sonucu ile benzerlik göstermektedir. Korkmaz ve Ataç (2021) yaptığı çalışmada, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının, sosyal bilgiler dersini yeni kuşaklara yurttaşlık bilinci kazandırmada etkili gördüklerini ve bu dersin bu görevini olması gerektiği gibi yaptığını

düşündüklerini belirtmiştir. Bu sonuç bulguları doğrular niteliktedir.

Alan yazında yapılan bir çalışmanın sonucu da bu bulguların sonucu ile benzerlik göstermemektedir, Avcı ve Memişoğlu (2016) yaptıkları araştırmanın sonucunda, sosyal bilgiler dersi öğretmenlerinin, sosyal bilgiler programında kültürel mirasa ilişkin konularda eğitimi yeterli bulmadıklarını belirtmiştir.

Bu alt probleme ilişkin bulguların sonucuna göre sosyal bilgiler dersinin, bireylerin değer öğrenme sürecinde; değerleri algılama, içselleştirme ve hayatına geçirmesinde önemli bir role sahip olduğunu ifade edebiliriz.

Kuşaklara göre Sosyal bilgiler dersinde kültürün nasıl ifade edilmesiyle ilgili bulgulara göre,

Katılımcılar, sosyal bilgiler dersinde kültürün nasıl tanıtılacağı ile ilgili bilgi verildiğini belirtmişlerdir. Kuşaklar, sosyal bilgiler dersinde öğrendikleri bilgiler doğrultusunda kültürün “medya, sanat, halay ve müzik aracılığıyla, kitap yazılarak, çizilerek, kültürü uygulayarak, tarihi araştırarak, hoşgörülle, haberlerden duyurarak” ifade edileceğini belirtmişlerdir. Selanik-Ay ve Korkmaz’ın (2017) ifade ettiği gibi bireylere “*masallar, destanlar, hikayeler, romanlar, dergiler, gazeteler, karikatürler, resimler, videolar, çizgi filimler*” gibi birbirinden farklı şeylerden yararlanılıp kültürün öğeleri, kültürel değerler öğretilip bireylerin anlamalarına imkan verilir. Bireylerin, kültürü tanıtımda kullanacağı araçların farkında olması kültürün korunmasını sağlar.

Kültürü öğrenmek kadar kültürün nasıl aktarılması ve tanıtılması gerektiğini de bilmek önem arz etmektedir. Bulgular sonucunda da sosyal bilgiler dersi alan öğrencilerin kültürü ifade etme şekilleri konusunda bilgi sahibi oldukları saptanmıştır. Buna göre sosyal bilgiler dersinin görevini yerine getirdiği söylenebilir.

Kuşaklara göre kültürümüzü ifade etmenin ne olduğu ile ilgili bulgulara göre,

Katılımcıların çoğunluğunun kültürü ifade etmek hakkında bilgi sahibi oldukları saptanmıştır. Katılımcıların görüşlerine göre kültürü ifade etmek; “şarkı söyleyerek anlatmak, yazarak anlatmak, beden dili ile anlatmak, kültürü uygulamak, telefon ile anlatmak, video ve fotoğrafla göstermek, kültürü farklı kültüre sahip insanlara anlatmak” demektir. Katılımcıların görüşlerine göre kültürü ifade etme, kültürü

sadece sözlü iletişim araçlarını kullanarak değil sözsüz iletişim araçlarını kullanarak anlatmak olduğunu söyleyebiliriz. Katılımcıların kültürün nasıl ifade edileceği ile ilgili görüşlerine göre, kültürel farkındalıklarının da olduğu söylenebilir. Kültürel farkındalık ve ifade yetkinliği; “fikirlerin, deneyimlerin ve duyguların müzik, performans sanatları, edebiyat ve görsel sanatlar dâhil olmak üzere çeşitli ortamlarda yaratıcı bir şekilde ifade edilmesinin önemini takdir edilmesidir” (Avrupa Birliği, 2007: 12) şeklinde tanımlanmıştır. Bulgular sonucunda kültürü ifade etmenin ne olduğu ile ilgili öğrencilerin bilgilerinin olduğu saptanmıştır. Kültürel ifadenin gelişmesi için kültürel farkındalığın olması gereklidir. Bu farkındalık, kültürün sürekliliği için önem arz etmektedir. Çünkü kültürünün farkında olan bireylerin topluma uyumu da kendini geliştirmesi de daha kolay olur. Küçük yaşlarda değerlerin benimsetilmesi bireyin, topluma daha kolay bağlanmasına ve kültürü taşımada edindiği rolleri gerektiği şekilde yerine getirmesine imkân tanır. Çünkü ideal vatandaş, kendi değerlerini koruyarak gelişime ve değişime ayak uydurabilir. Modern dünyada bu bir zorunluluktur.

Bu bulgular sonucunda sosyal bilgiler dersinin bireylerin kültürlenmesinde ve kültürel farkındalık ve ifade yetkinliklerinin gelişmesinde önemli bir rolü olduğu saptanmıştır. III. kuşaktan katılımcıların sorulara verdikleri cevaplar bunu göstermektedir.

Öneriler

- Araştırmada kültürün ne olduğu ile ilgili alt probleme ilişkin bulgunun sonucunda kuşaklar arası bilgi aktarımının tam anlamı ile gerçekleşmediği saptanmıştır. Daha geniş bir örneklem belirlenerek kuşakların kültürü nasıl tanımladığı ve algıladığı ile ilgili çalışma yapılabilir.
- Araştırmanın sonuçları ele alınarak dede, baba ve çocuk arasında kültür aktarımı incelenebilir.
- Kuşakların kültürü öğrenme ve öğretme şekillerinde teknolojinin etkisi araştırılabilir.
- III. kuşağın kültürün öğreteceği derslerle ilgili sınırlı sayıda derslerden bahsettikleri saptanmıştır. Bu konu ile ilgili geniş kapsamlı bir çalışma yapılarak bu çalışmanın sonucu ile karşılaştırılabilir.

- III. kuşaktan katılımcıların çoğunluğunun kültürel farkındalığın ne olduğu ile ilgili bilgi sahibi oldukları saptanmıştır. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının ve sosyal bilgiler öğretmenlerinin kültürel farkındalığı nasıl tanımladığı incelenebilir.
- Sosyal bilgiler dersinde kültürün nasıl ifade edilmesi konusunda yeterliliği ile ilgili sosyal bilgiler ders kitapları incelenebilir, sosyal bilgiler öğretmenlerinin bu konudaki düşünceleri araştırılıp bu çalışmanın sonucu ile karşılaştırılarak sosyal bilgiler dersinin bu konudaki yeterliliği veya eksikliği ortaya çıkartılabilir.
- Bazı katılımcılar sosyal bilgiler dersinin kültür öğretmede yetersiz olduğunu belirtirken bazı katılımcılar da sosyal bilgiler dersinde kültürün öğretilmesi için verilen sürenin yetersiz olduğunu belirtmişlerdir. Bu görüşler dikkate alınarak sosyal bilgiler dersinin ders saati artırılabilir.
- Bu çalışmada katılımcıların eğitim, meslek ve yaşadıkları ilçe gibi değişkenleri ele alınmamıştır. Buna benzer bir çalışma, bu gibi değişkenler dikkate alınarak yapıp bu çalışmanın sonucu ile karşılaştırılıp katılımcıların sahip olduğu değişkenlerin, kültürün değerlendirmesi ve kültürü aktarılması üzerindeki etkileri incelenebilir.

KAYNAKÇA

- Açıklan M (2018) *Araştırmaya Dayalı Sosyal Bilgiler Öğretimi* (Nobel Akademik Yayıncılık, İstanbul).
- Adabaş A (2016) Bartın üniversitesi lisansüstü eğitim öğrencilerinin yaşam boyu öğrenmede anahtar yeterliklere sahip olma düzeyleri. Yüksek lisans tezi, Bartın Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yaşam Boyu Öğrenme Anabilim Dalı, Bartın.
- Akengin H, Sağlam D, Dilek A (2002) İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersi ile ilgili görüşleri. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 16 (16): 1-12. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/maruaebd/issue/361/2563>.
- Akkuş G, Karaca Ş, Polat G (2015) Miras farkındalığı ve deneyimi: üniversite öğrencilerine yönelik keşifsel bir çalışma. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, (50): 71-81. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/abuhsbd/issue/32944/366040>.
- Akova S (2018) Yeni Medya İle Dönüşen Postmodern Kuşak: Kültürlerarası İletişim Bağlamında Perennial Nesil. G. M. Genel. (Ed). *İletişim Çağında Dijital Kültür*, (Eğitim Yayınevi, Konya).
- Akpınar M, Kaymakçı S (2012) Ülkemizde sosyal bilgiler öğretiminin genel amaçlarına karşılaştırmalı bir bakış. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 20 (2): 605-626.
- Akyüz Y (2016) Eğitimin kültür ve uygarlıkları geliştirme ve yeni nesillere aktarma işlevi. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 1 (1): 1-18. Retrieved from: <https://dergipark.org.tr/en/pub/turkegitimdergisi/issue/27078/284894>
- Akyüz Y (2020) *Türk Eğitim Tarihi* (Pegem Akademi, Ankara).
- Albanese G, De Blasio G, Sestito P (2016) My parents taught Me. Evidence on the family transmission of values. *J Papul Econ*, 29: 571-592. DOI 10.1007/s00148-015-0574-8.

- Al-Sharabi T A T (2019) Kültür aktarımı bağlamında yabancı dil olarak Arapça ve Türkçe öğretimi ders kitaplarının karşılaştırılması, Yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı, Sakarya.
- Altan S, Tarhan S (2018) Büyükanneden Toruna: Yaşamboyu öğrenme sürecinde değer ve beceri aktarımı. *Bartın Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 2 (1): 26-42. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/bujer/issue/37190/412183>.
- Ambarlı A (2010) Türkiye’de cumhuriyetten günümüze sosyal bilgiler programları (değişiklikler, düzenlemeler, güncellemeler). Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Ana Bilim Dalı, Konya.
- Arslan A (2020) Sözlü kültür ürünlerinin aktarımında medya, toplum ve kuşaklararası etkileşim. *USBAD Uluslararası Sosyal Bilimler Akademi Dergisi*, (4): 1037-1053.
- Arslan E (2019) Tükenmişlik ile öz yeterlilik inancı arasındaki ilişkide sosyal destek algısının aracı rolü: akademik personel örneğinde kuşaklar arası farklılık. Yüksek Lisans Tezi, Çankaya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Ankara.
- Askeroğlu D E, Karakulakoğlu E S (2019) Geleneksel medyadan yeni medyaya geçiş sürecinde değişen gazetecilik ‘yurttaş gazeteciliği: kuşaklar üzerine bir araştırma. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 7 (1): 508-536. DOI: 10.19145/e-gifder.442960.
- Avcı M, Memişoğlu H (2016) Kültürel miras eğitimine ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerin görüşleri. *İlköğretim Online*, 15 (1): 104-124, [Online]: <http://ilkogretim-online.org.tr> doi: <http://dx.doi.org/10.17051/10.2016.42123>.
- Avrupa Komisyonu (2007) *Key competences for lifelong learning european reference fromework*, <https://op.europa.eu/en/search-results> (01.12.2022).
- Avrupa Birliği Konseyi. *Hayat Boyu Öğrenme İçin Anahtar Yetkinliklere İlişkin 22.05.2018 Tarihli Konsey Tavsiye Kararı*. <https://www.tyc.gov> (25.8.2021).

- Ayhan A (2015) Müzik imgelerinin kültür aktarımında kullanılabilirliği: kültürel yansımalar. *İnönü Üniversitesi Kültür ve Sanat Dergisi*, 1 (1): 79-83.
- Aykaç M, Adıgüzel Ö (2011) Sosyal bilgiler dersinde yaratıcı dramanın yöntem olarak kullanılmasının öğrenci başarısına etkisi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 19 (1): 297-314. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/kefdergi/issue/49053/625840>
- Balcazar FE, Suarez-Balcazar Y, Taylor-Ritzler T. (2009) Cultural competence: development of a conceptual framework. *Disability and Rehabilitation*, 31 (14): 1153–1160.
- Barr R, Barth L J, Shermis S S (2013) *Sosyal Bilgilerin Doğası*, Çev. (Ed.) Cengiz Dönmez. (Pegem Akademi, Ankara).
- Batu M, Tos Ö (2022) Kültürel değişim temelinde x ve z kuşağın ebeveynlik algısı: Zmet tekniği temelinde bir analiz. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 38, 194-217. DOI: 10.31123/akil.1172893.
- Bozkurt V (2015) *Değişen Dünya Sosyolojisi* (Ekin Yayınlar, Bursa).
- Bozkurt Y (2022) Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kültürel değerlere duyarlılık düzeyleri. Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı, Elazığ.
- Bračun Sova R, Kemperl M (2012) The curricular reform of art education in primary school in Slovenia in terms of certain components of the European competence of cultural awareness and expression. *CEPS Journal* 2 (2): 71-90. URN: urn:nbn:de:0111-opus-67286 - DOI:10.25656/01:6728.
- Bunch C J, Rampold D S, Cater M, Blackburn J J (2018) The Impact of a Short-Term International Experience on Undergraduate Students' Cultural Competency. *Journal of Agricultural Education*, 59 (4): 120-136. <https://doi.org/10.5032/jae.2018.04120>.
- Büyüköztürk Ş, Çakmak K E, Akgün E Ö, Karadeniz Ş, Demirel, F (2020) *Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (Pegem Akademi, Ankara).

Cihangir M, Köksal S (2019) Gençliğin kültürel miras algısı: Osmaniye yöresi için ankete dayalı bir değerlendirme. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 6 (4): 266-277. Retrieved form:

<https://dergipark.org.tr/en/pub/asead/issue/44866/550845>

Celkan Y H (1991) Beşeri kültürün temel ögesi aile. *Sosyal Politika Çalışma Dergisi*, 1 (1): -.

Çelikkaya H (2007) Öğretmenlerin kültürlenme ve sosyalleştirme etkileri üzerine bir araştırma. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 26 (26): 27-47. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/maruaebd/issue/382/2502>

Çakır H, Azman A (2022) Sosyal kuşaklar: kuşaklar sosyolojisinde metodolojik bir açılım. *İMGELEM*, 6 (11): 331-350. DOI: 10.53791/imgelem.1150010.

Çağlayan N (2021) Kültürel mirasın aktarımında görsel sanatlar dersinin yeri ve önemi. Yüksek Lisans Tezi, Karabük üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Kültürel Miras ve Miras Alan Yönetimi Anabilim Dalı, Karabük.

Çengelci T (2012) Sosyal bilgiler öğretim programında somut olmayan kültürel mirasın yeri. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25 (1): 185-203. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/uefad/issue/16695/173545>.

Çetinkaya BD (2022). Çalışma yaşamında kuşaklar arası bilgi aktarımı: x ve y kuşağı üzerinde bir uygulama. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 12 (2): 130-153. DOI: 10.18074/ckuiibfd.1107684.

Dallı C, Çakmak M A (2020) 2018 Sosyal bilgiler öğretim programında Türk tarihi ve kültürü konularının yeri. *Uluslararası Alan Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 1 (2): 53-66.

Delaney C (2012) *Tohum Ve Toprak*, çev. Selda Somuncuoğlu, Aksu Bora. (İletişim Yayınları, İstanbul).

Demirağ H, Kakışım C (2018). Almanya'daki Türklerin göç ve entegrasyon süreci: birinci ve üçüncü kuşak karşılaştırması. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, (75): 123-152. Retrieved from

<https://dergipark.org.tr/en/pub/iusskd/issue/41800/504496>

Demircioğlu İ H, Tokdemir M A (2008) Değerlerin oluşturulma s¼recinde tarih eğitimi: amaç, işlev ve içerik. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6 (15): 69-88.

Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/ded/issue/29185/312508>.

Demirezen S, Aktaş G (2020). Sosyal Bilgiler ¼retmenlerinin Somut Olmayan K¼lt¼rel Miras ¼retimine İlişkin G¼r¼řlerinin Belirlenmesi. *Bayburt Eğitim Fak¼ltesi Dergisi*, 15 (30): 413-434. DOI: 10.35675/befdergi.699782.

Dere, İ. (2021). K¼lt¼rel Mirası Belgeleyerek ¼renme: Sosyal Bilgiler ¼retmen Adaylarının Saha Tecr¼beleri. *International Journal of Geography and Geography Education (IGGE)*, 43, 108-121.

Deveci H, Bayır G ¼ (2011) Hayallerdeki sosyal bilgiler: ilköğretim ¼¼nc¼ sınıf ¼đrencilerinin algıları. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 2 (4): 9-28. <https://dergipark.org.tr/en/pub/ijoess/issue/8538/105969>.

Ert¼rk K ¼, Uğurlu ¼. (2010) ocuk D¼nyasına ¼zg¼ Bir İletişim Aracı Olarak Oyunağın K¼lt¼r Kazanımındaki Rol¼. *Erciyes İletişim Dergisi*, 1(3): 133-142.

Retrieved

from

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/erciyesiletisim/issue/5862/77596>

Ert¼rk A H, Sivritepe S (2017), K¼lt¼rel değişim ve nesiller: k¼lt¼rel değişimin nesiller ¼zerindeki rol¼ ¼zerine bir saha araştırması. *Uluslararası Hakemli İletişim ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 17: 246-269.

P¼rez Garc¼a Á, Sacaluga Rodr¼guez, I, Moreno Melgarejo A (2021) The Development of the Competency of “Cultural Awareness and Expressions” Using Movie-Induced Tourism as a Didactic Resource. *Educ. Sci.* 11 (7): 315. <https://doi.org/10.3390/educsci11070315>.

G¼l¼ M (2020) Hayat Boyu ¼renme Yeterlilikleri. M. G¼l¼ (Ed). *Yetişkin Eğitimi ve Hayat Boyu ¼renme* (Pegem Akademi, Ankara).

G¼lden B (2019) T¼rke ¼retim programlarının ve T¼rke ders kitaplarının k¼lt¼r aktarımı bağlamında somut olmayan k¼lt¼rel miras ¼geleri açısından incelenmesi. Doktora Tezi, Gazi ¼niversitesi, Eğitim Bilimleri Enstit¼s¼, Sosyal Bilgiler ve T¼rke Eğitimi Ana Bilim Dalı, Ankara.

- Güler D, Çetin T (2018) Sosyal Bilgiler Dersi ve Kültür Aktarımında Edindiği Rol Üzerine Bir İnceleme. *Anadolu Eğitim Liderliği ve Öğretim Dergisi*, 6 (2): 22-40.
- Gökalp Z (2007) *Türkleşmek İslamlaşmak Muasırlaşmak* (Toker Yayınları, İstanbul).
- Göksel A, Güneş G (2017) Kuşaklar arası farklılaşma: x ve y kuşaklarının örgütsel sessizlik davranışı bağlamında analizi. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 19 (3): 807-828.
- İbret B Ü, Aydın F, Turgut T (2018) Coğrafya eğitiminin birey yetiştirilmesindeki rolü. *International Journal of Geography and Geography Education*, (38): 1-19. DOI: 10.32003/iggei.431190.
- Sicherl-Kafol B, Denac O (2011) Through Musical Communication to Development of Competence in Culture Awareness and Expression. *US-China Education Review*, 8 (2): 129-136. ISSN 1548-6613.
- Kan Ç (2009) Sosyal bilgiler eğitiminde küresel vatandaşlık. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26 (26): 25-30. <https://dergipark.org.tr/en/pub/pauefd/issue/11117/132948>.
- Kan Ç (2010) A.B.D. ve Türkiye'deki sosyal bilgilerin tarihsel gelişimi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30 (2): 663-672.
- Kapanadze Ü D (2018) Dil ve kültür aktarımında işlevsel bir araç olarak ders kitapları: Türkçe ders kitapları örneği. *Journal of Turkish Studies*, 13 (27): 1575-1592. DOI: 10.7827/TurkishStudies.14396.
- Kaplan M (2020) *Kültür ve Dil*, (Dergah Yayınları, İstanbul).
- Kara M, Emirhan T (2020) Değerler eğitimi açısından müzik dersi kitaplarındaki çocuk şarkıları. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39 (2): 153-178. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/omuefd/issue/58553/742422>.
- Kara Ö N (2020) İyilikseverlik ve alçak gönüllülük bağlamında Kutadgu Bilig ile kültür aktarımı. *Milli Folklor*, 16 (127): 209-222. <https://dergipark.org.tr/en/pub/millifolklor/issue/56908/716506>.

- Karatekin E, ve Uzunöz A (2022) Analysing social studies textbooks in the perspective of UNESCO's global citizenship education paradigm. *Türk Akademik Yayınlar Dergisi (TAY Journal)*, 6 (2): 271-310.
- Kavlak E, Akova S (2022) Y ve Z kuşağının kahve kültürünün popüler kültür bağlamında değerlendirilmesi. *Namık Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksek Okulu Dergisi*, 4 (2): 1-33. DOI: 10.56493/nkusbmyo.1151864.
- Kavut S (2015) Kuşaklararası iletişim farklılıklarının aile içi iletişime etkisi. Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Anabilim Dalı, İstanbul.
- Kaya B (1992) Tanıtmanın tanımları, boyutları ve amaçları. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 3 (2): 4-10. dergipark.org.tr
- Kaymakçı S, Ata B (2012) Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgilerin doğasıyla ilgili görüşleri. *Sosyal Bilgiler Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 3 (1): 35-64.
- Kaymakcan R, Meydan H. (2011) Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Programları ve Öğretmenlerine Göre Değerler Eğitimi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 9 (21): 29-55. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/ded/issue/29179/312454>.
- Keçeci Ş (2022) Ortaöğretimde yapılandırılmış müdahale programı ile kültür aktarımının sosyal değer edimine etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı, Erzurum.
- Keleş M, Yoncalık O (2019) Beden eğitimi ve spor dersi ve ilköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinde değerler eğitimi. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 13 (3): 230-237. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/bsd/issue/50922/664493>.
- Kılıçer T (2019). Kuşaklar arası etkileşimin marka bağlılığı üzerindeki rolü: takım taraftarlığı üzerine bir araştırma. *Optimum Ekonomi ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 6 (1): 77-92. DOI: 10.17541/optimum.473733.

- Kılıçarslan H (2018) Yöresel kültürün tanıtımı ve sürdürülebilirliği; yıldız kent arşivi ve müzesi. 1. *International Conference On Language, Education And Culture (Iclec)*. Girne, Cyprus, September2-6.
- Kır İ (2011) Toplumsal bir kurum olarak ailenin işlevleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 10 (36): 381-404. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/esosder/issue/6150/82609>.
- Kırpık C (2016) *Osmanlı'da Şehzade Eğitimi* (Ötüken, İstanbul).
- Kısakaya A, Özbaş M (2021) Sosyalleşme ve kültürleme merkezi olarak okul. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 8 (77): 3237-3243. <http://dx.doi.org/10.26450/jshsr.2883>.
- Kohli H K, Kohli A S, Humber R, Faul A C (2010) Assessing Cultural Competence in Graduating Students. *International Journal of Progressive Education*, 6 (1): 6-27.
- Koca H K (2021) Ortaöğretim öğrencilerinin kültürel aidiyet bilinci kazanmasında din kültürü ve ahlak bilgisi derslerinin rolü. *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 26 (2): 151-176.
- Koca S K (2017). Türk kültürünün gelecek kuşaklara aktarılmasında sembollerinin önemi (Doğum Geçiş Dönemi Örneği). *TÜRÜK Uluslararası Dil Edebiyatı ve Halk Bilimi Araştırmaları Dergisi*, 1 (11): 530-554. <https://dergipark.org>.
- Korkmaz M, Ataç H (2021) Sosyal bilgiler dersinde vatandaşlık aktarımına ilişkin sosyal bilgiler öğretmen adaylarının görüşlerinin incelenmesi. *Uluslararası Karamanoğlu Mehmetbey Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 3 (2): 72-80.
- DOI: 10.47770/ukmead.928199.
- Kuş Z, Aksu A (2017). Vatandaşlık ve vatandaşlık eğitimi hakkında sosyal bilgiler öğretmenlerinin inançları. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2017 (8): 18-41. <https://dergipark.org.tr/en/pub/goputeb/issue/34591/382003>.
- Külcü Ö T (2015) Kültürel miras kavramının eğitim açısından önemi. *Akademia Disiplinlerarası Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 1 (1): 27-32. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/adbad/issue/28277/300234>.

- Lotfi A, Kabiri S, Ghasemlou H (2013) Değerler değişimi ve kuşaklararası çatışma: İran Khoy kenti örneği. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14 (2): 93-113.
- Malkoç S, Ata B (2021) Sosyal bilgiler öğretmenlerinin vatandaşlık tiplerinin belirlenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi (JFES)*, 54 (2): 459-496. DOI: 10.30964/auebfd.897458.
- Melanlıoğlu D (2008) Kültür Aktarımı Açısından Türkçe Öğretim Programları. *Eğitim ve Bilim*, 33 (150): 64-73.
- Mert O, Albayrak F, Serin N (2013) Çeviri Çocuk Kitaplarının Kültür Aktarımı Açısından İncelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 1 (3): 58-73.
- Meydan A, Akkuş A (2014) Sosyal bilgiler öğretiminde müze gezilerinin tarihi ve kültürel değerlerinin kazandırılmasındaki önemi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 0 (29): 402-422. DOI: 10.14781/mcd.92390.
- Monthienvichienchai C, Bhibulbhanuwat S, Kasemsuk C ve Speece M (2002) Cultural awareness, communication apprehension, and communication competence: a case study of Saint John's International School. *The International Journal of Educational Management*. 16 (6): 288-296.
- Morsümbül Ş (2014) Kültürel değerlerinin üç kuşak arasındaki değişimi üzerine bir inceleme: Ankara örneği. *HÜTAD Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*. (21): 137-160.
- Müftüler H G (2019) Parsons sistem teorisi açısından kuşaklar arası ilişkilerde çatışma ve dayanışma. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 3 (2): 100-135.
- Milli Eğitim Bakanlığı, Sosyal bilgiler dersi öğretim programı (2005).
- Milli Eğitim Bakanlığı, Sosyal bilgiler dersi öğretim programı (2018), <http://mufredat.meb.gov.tr/> (25.08.2021).
- Milli Eğitim Bakanlığı, 20. Millî Eğitim Şûrası Kararları, (2021) https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2021_12/08163100_20_sura.pdf, (23.05.2022).

- Nurlu M, Gülden B (2017). Kültür aktarımı çerçevesinde ortaokul öğrencilerinin Türk ve yabancı müziklere bakışının incelenmesi. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7 (1): 9-24. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kusbd/issue/27579/290369>
- Okray Z (2021) Kuşaklar arasındaki köprü: canfeza ve gaza. *Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi*, 23 (1): 195-221. <https://dergipark.org.tr/en/pub/bilgisosyal/issue/60370/791685>.
- Özen R (2015) Türk toplumundaki üç kuşak annelerin çocuklarında olmasını istedikleri değerler ve değer sınıflaması, Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Ana Bilim Dalı, Bursa.
- Özmen C (2011) Sosyal bilgiler eğitiminde vatandaşlık aktarımı yaklaşımına ilişkin öğretmen görüşleri. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8 (15): 435-455. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/mkusbed/issue/19555/208683>.
- Öztürk B (2021) Türkiye'de kuşaklar arasındaki siyasi iletişim algılarının farkları: kültür ve liderlik perspektifinden bir değerlendirme. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 9 (26): 331-346. DOI: 10.33692/avrasyad.895709.
- Öztürk C, Keskin S, Otluoğlu R (2012) *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Edebi Ürünler Ve Yazılı Materyaller* (Pegem Akademi, Ankara).
- Öztürk M (2014) *Coğrafya Eğitiminde Araştırma* (Pegem Akademi, Ankara).
- Özcan H (2008) Halk edebiyatı metinlerinin çocuk edebiyatına kaynak olması ve örneklem olarak dede korkut hikayeleri. *Journal of Turkish Studies*, 3 (2): 582-603. DOI:<http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.311>.
- Paksoy A (2021) Vatandaşlık aktarımı açısından geçmişten günümüze sosyal bilgiler ders kitaplarının incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı, Kırşehir.
- Pala Ş M (2022) Sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan anahtar yetkinliklerin öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17 (33): 128-159. DOI: 10.35675/befdergi.843643.

- Rampold S, Coleman B, Bunch J, Roberts R (2020) Exploring Students' Cultural Competence Development During a Short-term International Experience: A Q-Sort Study. *Advancements in Agricultural Development*, 1 (2): 65-78. agdevresearch.org.
- Safran M (2015) Sosyal Bilgiler Öğretimine Bakış. B Tay, A Öcal (Ed). *Özel Öğretim Yöntemleriyle Sosyal Bilgiler Öğretimi* (Pegem Akademi, Ankara).
- Sağ Ç (2018) İlkokul sosyal bilgiler dersinde somut olmayan kültürel miras eğitime yönelik etkinlik temelli bir eylem araştırması. Yüksek Lisans Tezi, Bartın Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı, Bartın.
- San İ (1983) Kültür aktarımı ve çağdaş kültür sorunu içinde sanat eğitiminin yeri. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 16 (2): 137-145. DOI: 10.1501/Egifak_0000000976.
- Sarıtaş E, Barutçu S. (2016) Tüketici davranışlarının analizlerinde kuşaklar: sosyal medya kullanımı üzerinde bir araştırma. *Pamukkale Journal of Eurasian Socioeconomic Studies*, 3 (2): 1-15. DOI: 10.5505/pjess.2016.27146.
- Selanik-Ay T, Korkmaz, Ç. (2017). Sosyal bilgiler programında yer alan değerler ve kültürel öğeler bağlamında "küçük hezarfen" çizgi filmi, *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 8 (2): 49-62.
- Sertkaya B K (2010) İlköğretim II. kademe sosyal bilgiler dersi öğretiminde kültür aktarımı ve kültürel kimlik geliştirme. Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İlköğretim Ana Bilim Dalı, Balıkesir.
- Sever R (2015) Sosyal Bilgiler Öğretimine Giriş. R. Sever (Ed). *Sosyal Bilgiler Öğretimi* (Nobel Yayıncılık, Ankara).
- Sönmez V (2005) *Hayat ve Sosyal Bilgiler Öğretimi Öğretmen Kılavuzu*. (Anı Yayıncılık, 2005).
- Sümer M (2022) Değişen toplumda kadının kültür aktarımındaki rolü. Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, Kırıkkale.

- Şahin M (2019). Kültür Aktarımında Toplumsal Cinsiyetin Rolü. *Akademik Hassasiyetler*, 6 (11): 234-249.
- Şahin E (2021/2022) *Ortaokul Ve İmam Hatip Ortaokul 6. Sınıf Ders Kitabı* (Anadolu Yayıncılık, Ankara).
- Şencan F, Beki A (2022) Alkol kullanımının kuşaklar arası geçişinde rol alan sosyal etkenler: Selami Ali (selamsız) çingeneleri örneği. *EKEV Akademi Dergisi*, 0 (90): 169-186. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/sosekev/issue/71356/1147013>
- Tay B, Yıldırım K (2009) Sosyal bilgiler dersinde kazandırılması amaçlanan değerlere ilişkin veli görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 9 (3): 1499-1542.
- Tekin Z (2022) Kültür aktarımında çizgi filmlerin önemi: ‘Kral Şakir’ çizgi filmindeki evrensel ve milli değerler. *Veche*, 1 (1): 1-14. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/veche/issue/73993/1196602>.
- Tuparova D, Kaseva M, Tuparov G (2014) Development of Key Competences through ICT in Primary School. *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 116: 2952 – 2956.
- Turan E Z, Meydan A (2019) Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının din kültürü görüşleri. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 29 (1): 79-89.
DOI: 10.18069/firatsbed.538650.
- Türkmen N (2012) Çizgi filmlerin kültür aktarımındaki rolü ve Pepee. *Cumhuriyet Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 36 (2): 139-158.
- Ünlü İ (2012) Sosyal bilgiler öğretim programında kültür aktarım konuları öğretiminin yeterlilik düzeylerinin incelenmesi. Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Ana Bilim Dalı, Erzurum.
- Yalçın A, Akhan N E (2019) Cumhuriyetten günümüze sosyal bilgiler programlarının sosyal bilgiler öğretim yaklaşımlarına göre incelenmesi.

Kuramsal Eğitimbilim Dergisi, 12 (3): 842-873. DOI: 10.30831/akukeg.414578.

Yazar S, Yazar İ (2018) Ortaöğretim Türk kültür ve medeniyet tarihi öğretim programının (2017) kültür aktarımı ve çoklu ortam uygulamaları açısından incelenmesi. *İlköğretim Online*, 17 (1), 1-13.

[Online]: <http://ilkogretim-online.org.tr> doi 10.17051/ilkonline.2018.401070.

Yıldırım A, Şimşek H (2018) *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (Seçkin Yayınları, Ankara).

Yıldızlar K (2022) İletişim ve kültür aktarımı olarak yemek: Trabzon örneği. Doktora Tezi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Ana Bilim Dalı, Ankara.

Yıldız O (2022) Dijital kültürde ramazan ayı ve kültür aktarımı: Rafadan Tayfa çizgi filmi örneği. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, IV. Uluslararası Rumeli [Dil, Edebiyat, Çeviri] Sempozyumu Özel Sayısı, 347-355. DOI: 10.29000/rumelide.1146627.

Yılmaz A E (2021) İftarlık Gazoz Filmi Örneğinde Sinemada Kültür Koruma Yaklaşımları. *Folklor/Edebiyat Dergisi*, 27 (3): 799-812. DOI: 10.22559/folklor.1692.

Yiğit Y (2021) Kültürel miras öğretimi bağlamında ahilik: din eğitimi perspektifinden bir değerlendirme. *Bilimname, Ahi Evran Special Issue*, 46: 91-123 . DOI: 10.28949/bilimname.973196

Yücel H A (2016) *İyi İnsan İyi Vatandaş* (Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul).

<https://www.socialstudies.org/standards/national-curriculum-standards-social-studies-introduction> Erişim Tarihi: 28.10.2022 tarihinde ulaşılmıştır.

Whibeck B L, Gecas V (1988) Value attributions and transfer of values between parents and children. *Journal Of Marriage And Family*, 50 (3): 829-840.

Nesiller, <https://www.careerplanner.com/Career-Articles/Generations.cfm>.

(17.04.2023).

EKLER

EK-1: I. KUŞAKLARLA YAPILAN GÖRÜŞME FORMU ÖRNEĞİ

NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ

YARI YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU

Adı:	Eğitim/Alan:
Soyadı:	Meslek/İş/Üğraş:
Cinsiyet:	Medeni Durum:
Doğum Yeri:	Telefon:
Doğum Tarihi:	Adres:
Yaş:	Tarih:

I. Kuşak / annesanne

- Kültür sizin için neyi ifade etmektedir?
- Kültür aktarımı ne demektir?
- Kültürümüzün gelecek nesillere aktarılması neden önemlidir?
- Siz kültürünüzü nasıl öğrendiniz?
- Siz kültürünüzü çocuklarınıza nasıl öğrettiniz?
- Kuşaklar arası kültür aktarımı olmamasının sonuçları neler olabilir?
- Kültürünüzü çocuklarınıza yeterince aktardığınızı düşünüyor musunuz?
- Kültürel değerlerimiz hangi derslerde öğretilir?+]

EK- 2: II. KUŞAKLARLA YAPILAN GÖRÜŞME FORMU ÖRNEĞİ

NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ
YARI YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU

Adı:	Eğitim Alanı:
Soyadı:	Mesleki/İş Uğrap:
Cinsiyet:	Medeni Durum:
Doğum Yeri:	Telefon:
Doğum Tarihi:	Adres:
Yaş:	Tarih:

II. Kuşak/ Anne

- Kültürün tanımını kısaca yapar mısınız?
- Kültür aktarımı ile ne ifade edilmektedir?
- Kültür aktarımının neden önemlidir?
- Ailenizden kültürünüzü nasıl hangi yollar ile öğrendiniz?
- Sosyal medya aracılığıyla başka kültürlerde yaşamınızı etkilediği bu durumda kendi kültürünüzü çocuklara nasıl öğretebilirsiniz?
- Kültür öğrenmezsek sonuçları ne olabilir?
- Kültür aktarımındaki rolünüzü yeterli buluyor musunuz?
- Çocuklarınıza kültürünüzü hangi derslerde öğretebilirsiniz?
- Sosyal bilgiler dersinin bireylere kültürünüzü öğretmede etkisi var mıdır?

EK-3: III. KUŞAKLARLA YAPILAN GÖRÜŞME FORMU ÖRNEĞİ

NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ

YARI YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU

Adı:	Eğitim Alanı:
Soyadı:	Mesleki/ Uğraş:
Cinsiyet:	Medeni Durum:
Doğum Yeri:	Telefon:
Doğum Tarihi:	Adres:
Yaş:	Tarih:

III. KUŞAK (çocuk)

- Kültür deyince aklınıza ne geliyor?
- Kültür ve kültür aktarımı aynı anlamı mı gelir?
- Kültürümüzü öğrenmemiz ne olur?
- Öğrendiğimiz kültürü tanıtmamız önemli midir?
- Kültürümüzü nasıl öğrenirsiniz?
- Öğrendiğimiz kültürü nasıl tanıtabiliriz?
- Kültürümüzü hangi derslerde öğrenebiliriz?
- Sosyal bilgiler dersinde kültürümüz ile ilgili bilgiler veriliyor mu?
- Bu derste Sizden kültürümüzü nasıl ifade etmeniz isteniyor?
- + Kültürümüzü ifade etmek ne demektir?

EK-4: ETİK KURUL İZİNİ

T.C.
NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Bilimsel Araştırmalar ve Yayın Etik Kurulu

TOPLANTI SAYISI
6

KARAR SAYISI
2023.06.207.

TOPLANTI TARİHİ
20.06.2023

Üniversitemiz Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans öğrencisi Kamile KILIÇKAYA'nın "Sosyal Bilgiler Eğitiminde Kültürel Farkındalık ve İfade Yetkinliği Kapsamında Kuşaklar Arası Kültür Aktarımının İncelenmesi" isimli yüksek lisans tezi hakkında alınan 09.06.2023 tarih ve 2300039145 sayılı başvuru dosyasının görüşülmesi.

2023.06.207. Üniversitemiz Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans öğrencisi Kamile KILIÇKAYA'nın "Sosyal Bilgiler Eğitiminde Kültürel Farkındalık ve İfade Yetkinliği Kapsamında Kuşaklar Arası Kültür Aktarımının İncelenmesi" isimli yüksek lisans tezi hakkında alınan 09.06.2023 tarih ve 2300039145 sayılı başvuru dosyası görüşüldü.

Yapılan görüşmeler sonucunda, aşağıdaki tabloda isimleri belirtilen araştırmacılar tarafından hazırlanan "*Sosyal Bilgiler Eğitiminde Kültürel Farkındalık ve İfade Yetkinliği Kapsamında Kuşaklar Arası Kültür Aktarımının İncelenmesi*" isimli yüksek lisans tezi ve ilgili belgeler araştırmanın gerekçe, amaç, yaklaşım ve yöntemleri dikkate alınarak incelenmiş olup, projenin gerçekleştirilmesinde etik sakınca bulunmadığına kurulumuz üyeleri tarafından oy birliği ile karar verilmiştir.

YÜRÜTÜCÜ	ARAŞTIRMACI/UZMAN
Prof. Dr. Ali MEYDAN	Kamile KILIÇKAYA (Öğrenci)

Prof. Dr. Mutluhan AKIN
Kurul Başkanı

Prof. Dr. Fatih ÖZDEMİR
Kurul Üyesi

Prof. Dr. Merter Rahmi
TELKENAROĞLU
Kurul Üyesi

Prof. Dr. Lütfi BUYRUK
Kurul Üyesi

Prof. Dr. Ensar ÇETİN
Kurul Üyesi

Prof. Dr. Zübeyde
KUMBIÇAK
Kurul Üyesi

Prof. Dr. Sezer SORGUN
Kurul Üyesi

Prof. Dr. Muhammet Şevki
AYDIN
Kurul Üyesi

Prof. Dr. Suzan ÇOBAN
Kurul Üyesi

Belge Doğrulama Kodu: 4AAEP97

Bu belge, güvenli elektronik imza ile onaylanmıştır.

Belge Takip Adresi:
<https://bilya.neveshir.edu.tr/ERMIS/Resmi/ConfirmatyonPage/index>